תלמוד בבלי · ראשונים · חידושי רמב״ן · סדר נשים

הלכות הרמב"ן על נדרים

רבנו משה ב"ר נחמן [הרמב"ן]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הלכות הרמב"ן על נדרים

רבנו משה ב"ר נחמן [הרמב"ן]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הלכות-הרמבן-על-נדרים/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 5
דף ב: 5
דף ג. 5
דף ד: 5
דף ה: 5
דף ז. 6
דף ז: 6
דף ח. 7
דף ט. 7
דף י. 7
דף י: 8
דף יא. 8
דף יג. 10
דף יג: 10
דף יד. 10
דף יד: 15
דף טו: 15
דף טז. 15
דף טז: 16
דף יז. 17
דף יח. 17
דף יח: 17
דף כ. 17
דף כ: 18
דף כא. 18
דף כא: 18
דף כב: 18
דף כד. 20
דף כד: 20
דף כה. 20
דף כה: 21
דף כו. 21
דף כז. 22
דף כז: 22
דף כח. 25
דף ל. 25
דף ל: 25
דף לא. 26
דף לא: 26
דף לב: 27
דף לג. 27
דף לד. 28
דף לד: 28
דף לה. 28
דף לו: 30
דף לז. 30
דף לח: 30
דף לט. 31
דף לט: 32
דף מ: 32
דף מא: 34
דף מב. 35
דף מב: 35
דף מג. 35
דף מג: 36
דף מה: 37
דף מו. 37
דף מז: 39
דף מח. 40
דף מח: 40
דף מט. 41
דף נא. 42

דף נא: 42
דף נב: 43
דף נג: 45
דף נג: 46
דף נד: 46
דף נד: 47
דף נה: 47
דף נה: 48
דף נו: 49
דף נז: 51
דף נז: 51
דף ס: 52
דף ס: 52
דף סא: 52
דף סב: 53
דף סג: 53
דף סג: 53
דף סד: 55
דף סד: 55
דף סה: 56
דף סה: 57
דף סו: 57
דף סו: 60
דף סח: 60
דף סט: 61
דף עא: 61
דף עא: 62
דף עב: 62
דף עג: 63
דף עה: 63
דף עו: 64
דף עז: 64
דף עז: 65
דף עח: 65
דף עח: 66
דף עט: 66
דף עט: 66
דף פ: 67
דף פא: 67
דף פב: 68
דף פב: 68
דף פג: 68
דף פה: 68
דף פה: 69
דף פו: 69
דף פז: 69
דף פז: 69
דף פח: 70
דף פט: 70
דף פט: 70
דף צ: 71
דף צא: 71

דף ב.

כל כנויי נדרים כנדרים. וחרמים כחרמים. ושבועות כשבועות. נזירות כנזירות. האומר לחבירו מודרני ממך מופרשני ממך מורחקני ממך. שאיני אוכל לך. שאיני טועם לך אסור מנודה אני לך ר"ע היה חוכך בזה להחמיר:

דף ב:

תריצנא למתני' *הכי כל כנויי נדרים כנדרים וידות נדרים כנדרים. ואלו הן ידות האומר לחבירו מודרני ממך מופרשני ממך וכו'.

דף ג.

וידות היכא כתיבן דכתיב איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר מקיש נדרים לנזירות מה נזירות עשה ידות נזירות כנזירות. אף נדרים עשה ידות נדרים כנדרים:

דף ד:

האומר לחבירו מודרני ממך וכו'. אמר שמואל בכולן עד שיאמר שאיני אוכל לך שאיני טועם לך אבל אמר מודרני הימך לא משמע דאמר אסור מאי טעמא דלמא מודרני הימך דלא משתעינא בהדך משמע. מופרשני הימך דלא עבידנא משא ומתן בהדך משמע. מורחקני הימך דלא קאימנא בד' אמות דילך משמע. מ"ט ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים.

דף ה:

*ודאיק לה רבא לדשמואל ממתניתין אמאי תני שאיני אוכל לך ושאיני טועם לך ליתני *) שאיני טועם שאיני אוכל שמע מינה בעינן ידים מוכיחות דכל היכא דלא אמר לך בין אמר מודרני הימך בין אמר מודרני הימך שאני אוכל לא משמע דאמר אסור אלא מודרני הימך דלא משתעינא בהדך אי אכילנא היום או עד יום פלן משמע ולא חאיל נדרא כלום דהוו להו ידים שאין מוכיחות ולא הויין ידים וכן הלכתא כדאוקימנא לסתם מתני' ואיתמר נמי ידים שאינן מוכיחות אביי אמר הויין ידים רבא אמר לא הויין ידים. וקיימא לן דכל היכא דפליגי אביי ורבא הלכתא כרבא בר מיע"ל קג"ם.

דף ז.

בעי רב פפא יש יד לצדקה או אין יד לצדקה היכי קאמר אילימא דאמר הדין זוזי ליהוי צדקה. והדין נמי. ההוא צדקה עצמה היא. אלא כגון דאמר והדין ולא אמר נמי. מאי והדין נמי [צדקה] קאמר או דילמא מאי והדין לנפקותא בעלמא קאמר ודיבורא הוא דלא אסקיה ולא איפשיטא בהדיא. וסוגיין דיש יד לצדקה וקי"ל נמי דכל תיקו דאיסורא לחומרא. אמר רבי יוסי בר' חנינא מודרני לך שניהם אסורים. מודרני הימך הוא אסור וחבירו מותר. והוא דאמר מודרני לך מאכילה. אבל סתמא לא משמע דאמר אסור כדכתיבנא:

מנודה אני לך רבי עקיבא היה חוכך בזה להחמיר אמר אביי מודה ר"ע לענין מלקות שאינו לוקה. דאם כן נתני ר"ע מחמיר. מהא שמעינן דידות נדרים כנדרים מדאורייתא ואפי' למלקות.

דף ז:

אמר רב פפא נדינא מינך דכולי עלמא אסור. משמתנא ממך דכ"ע שרי. במאי קא מיפלגי במנודה אני לך. ר"ע סבר לישנא דנידויא הוא. ורבנן סברי לישנא דמשמתנא הוא והלכתא כרבנן דקי"ל הלכה כר"ע מחבירו ולא מחביריו ועוד דאמרינן ופליגא דרב חסדא דההוא גברא דאמר משמתנא מנכסי דבריה דרב ירמיה בר אבא אתא לקמיה דרב חסדא א"ל לית דחש לה להא דר"ע. ואע"ג דסבר רב חסדא בשמיתנא פליגי מיהו כי קא דחי לה לדר"ע לגמרי קא דחי לה ואמר לית דחש לה אלמא לית הלכתא כוותיה כלל. ומסתברא לן בפלוגתא דרבנן ור"ע נמי לא מיתוקמא אלא כרישא דקתני מופרשני ממך. מרוחקני ממך דאוקימנא עד שיאמר שאני אוכל לך שאני טועם לך. וסיפא נמי במנודה אני לך שאני טועם לך פליגי דר"ע חוכך בזה להחמיר דקסבר יד לנדר הוא ורבנן סברי לישנא דמשמיתנא הוא ולאו למיסר מיניה בנדר משמע. אלא הריני כמשומת לך שאני אוכל לך דאורחא דאינשי למיפרש מיניה דמשומת ולא ספו ליה מידי. אבל היכא דלא קאמר שאני אוכל לך בין לר"ע בין לרבנן לא משמע דאמר אסור דלא עדיף ממודרני ממך מרוחקני ממך דרישא דאסיקנא דידים שאין מוכיחות הוו ולא הויין ידים אלא כדאמר שאני טועם לך. וכן נמי עובדא דאתא לקמיה דר' חסדא ידים מוכיחות הוו דקאמר מנכסי דבריה דרב ירמיה הילכך נדינא מינך דקאמרינן לכ"ע אסור בכי ה"ג הוא דקאמר נדינא מינך שאני אוכל לך הא נדינא מינך לחודיה שרי. ואשכחן לחד מרבוותא

דקאמר בפסקא דיליה מנודה אני לך שלא אוכל לך אסור לאכול לו ואם אכל אינו לוקה א"ל נדינא אני מינך הרי זה אסור ליהנות. ואנן כתבינן מאי דסבירא לן.

דף ח.

אמר רב גידל אמר רב מנין שנשבעין לקיים את המצות שנאמר נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא אלא הא קמשמע לן דשרי לאיניש לזרוזי נפשיה. וא"ר גידל אמר רב האומר אשנה פרק זה אשנה מסכת זו נדר גדול נדר לאלהי ישראל וא"ר גידל אמר רב האומר לחבירו נשכים ונשנה פרק זה עליו להשכים שנאמר ויאמר אלי (בן אדם) קום צא אל הבקעה ושם אדבר אותך ואקום ואצא אל הבקעה והנה שם כבוד ה' עומד:

דף ט.

כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה כנדרי כשרים לא אמר כלום כנדבותם נדר בנזיר ובקרבן:
מאן תנא דשאני ליה בין נדר לנדבה לימא לא רבי מאיר ולא ר"י דתניא טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר דברי ר"מ ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומקיים

דף י.

ואוקימנא כר' יהודה וכי קאמר ר"י בנדבה בנדר לא קאמר והא קתני טוב מזה ומזה נודר ומקיים תני נודב ומקיים מאי שנא נודר דלא דילמא אתי בה לידי תקלה נדבה נמי לא דילמא אתי בה לידי תקלה ר' יהודה לטעמיה דתניא ר' יהודה אומר אדם מביא כבשתו לעזרה ומקדישה וסומך ידו עליה ושוחטה. ושמעינן מהא דלא איבעי ליה לכשר למינדר או לאישתבועי במידי אלא כדבעי למיעבד מידי או אפילו למיתן זוזא לעניא או אפילו לפדיון שבויים וכיוצא בהן אי איתיה להההוא מידי בידיה ליתן ליה מיד ואי לא לישתוק עד דהוי בידיה ויהיב ליה ומיהו אי מצוה דגופיה היא ומחייב בה ורמיא עליה כגון הא דאמרי' אשנה פרק זה אשנה מסכתא זו וקא אחיר נפשיה למיקם בה וקאחזי דמיאש מיניה שרי לי' למינדר עליה דמילחא לזרוזי נפשיה כדרב גידל וכ"ש היכא דרגיל ומשתלי ועבר אחת ממצות לא תעשה דתנן (א) נדרים סייג לפרישות וכן הדין בשבועות: גרסינן בפרק ארבעה נדרים אמר שמואל כל הנודר אף על פי שמקיים

נקרא רשע א"ר אבהו מאי קרא וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא ואתיא חדלה חדלה כתיב הכא וכי תחדל לנדור וכתיב התם שם רשעים חדלו רוגז אמר רב יוסף אף אנן נמי תנינא כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה. וגרסינן נמי בפרק נערה א"ל רבא לרב נחמן חזי מר הדין מדרבנן דאתא ממערבא ואמר איזדקיקו ליה רבנן (א) לחבריה דרב הונא בר אבין ושרו ליה נדריה ואמרו ליה זיל ובעי רחמי על נפשך דחטית א"ל יאות דתני רב דימי אחוה דרב ספרא כל הנודר אע"פ שמקיימו נקרא חוטא אמר (ב) רב מאי קרא וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא הא לא חדלת איכא חטא. תניא לעולם אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות אל תהי רגיל אצל עם הארץ שסופך להאכילך טבלים אל תרבה שיחה עם האשה שסופך לבוא לידי ניאוף: ירושלמי. מוקש אדם ילע קדש ואחר נדרים לבקר איחר אדם את נדרו פנקסו הוא נפתח מעשה באחד שאמר הרי עלי עולה ושהה להביאה ושקעה ספינתו בים:

דף י:

האומר לחולין שאוכל לך לא כשר לא דכי טהור וטמא נותר ופיגול אסור כאימרא כדירים כעצים כאשים כמזבח כהיכל כירושלים נדר באחד מכל משמשי המזבח אע"פ שלא הזכיר קרבן ה"ז נדר בקרבן ר' יהודה אומר האומר ירושלים לא אמר כלום:

דף יא.

תניא חולין החולין כחולין בין שאוכל לך ובין שלא אוכל לך מותר לא חולין שאוכל לך אסור לחולין לא אוכל לך מותר. הא מתניתא הוינן בה בגמרא ואמרינן רישא מני ר"מ היא דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן דאילו לרבנן כיון דאית להו מכלל לאו אתה שומע הן חולין החולין כחולין שלא אוכל לך אסור דמשמע שלא אוכל לך חולין הא שאוכל לך לאו חולין וכיון דלא הוו חולין ודאי קרבן הוו ואסור אימא סיפא לחולין לא אוכל לך מותר והתנן לקרבן לא אוכל לך ר"מ אוסר וקשיא לן הא לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן וא"ר אבא נעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל הכא נמי הכי קאמר לחולין ליהוי לפיכך לא אוכל לך ומאי לחולין לא חולין ופריק רב אשי הא דאמר לחולין הא דאמר לחולין דמשמע לא ליהוי חולין אלא קרבן וקי"ל כרבנן דסוגיין בעלמא ר"מ בתנאי כפול יחידאה הוא ופליגי עליה ואף על גב דאתקין שמואל *בגיטא דשכיב מרע אם מתי ואם לא מתי בתנאי כפול כר"מ לרווחא דמילתא הוא דאתקין דסבר שמואל דילמא איכא דס"ל הלכה כר"מ ואי קאים האי אתי למישרא אשת איש לעלמא

וסבר אעביד לרווחא דמילתא דחיישינן לב"ד טועין וכיון דחש ליה שמואל לדר"מ אנן נמי חיישינן לה מיחש בגיטין וקדושין לחומר' ולא לקולא אבל בשאר מילי כגון דיני ממונות לא חיישינן לדר"מ דלא אשכחן דפסק כוותיה וקי"ל דיחיד ורבים הלכה כרבים והדין היא סברא דרבינו הגדול ז"ל דאשכחן ליה בתשובה דאמר דלא בעינן תנאי כפול בממונא והאי פסקא כרבנן אתיא דאילו לר"מ אדרבה עיקר ת"כ בממון הוא דכתב ובגמ' דשבועות* נמי אסקי דכי לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן בממונא אבל באיסורא אית ליה אלא דגיטין וקדושין וה"ה לנדרים איסורא דאית ביה ממונא הוא *ומש"ה לית ליה ופליגי רבנן עליה והלכה כרבים ואע"ג דקי"ל דכל תנאי שאינו כתנאי בנ"ג ובנ"ר אינו תנאי לגבי הא דתנן בפ' השוכר את הפועלים* וכל תנאי שמעשה בתחלתו תנאו בטל ואמרי' נמי בפרק המדיר* כל תנאי מהיכא גמרינן מתנאי בנ"ג ובנ"ר תנאה דאפשר לקיומי ע"י שליח כי התם הוי תנאי תנאה דלא אפשר לקיומי ע"י שליח לא הוי תנאה ומשום הכי קיי"ל דאין תנאי בחליצה הנהו לאו בתנאי כפול שייכן דטעמא דרבנן בת"כ לאו משום דלא גמרי' מתנאי בנ"ג ובנ"ר שום מידי אלא כדקתני עליה *ר' חנינא בן גמליאל צריך היה הדבר לאומרו שאלמלא כן יש במשמע שאף בארץ כנען לא ינחלו אי נמי כדתני' בפרק מי שאחזו *רשב"ג אומר אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול והוו להו שני כתובים הבאין כאחד ואין מלמדין ושמעת מינה דאיכא מילי דגמרינן מתנאי בנ"ג ובנ"ר ואיכא מילי דלא גמרינן הלכך אנן לית לן אלא מאי דמוכחן סוגיאתא וליכא לאתויי ראיה מחדא מילתא לאידך וכל חדא וחדא טעמא באפי נפשה וכיון דסוגיין בעלמא דר"מ יחידאה הוא ורבנן לא בעו ת"כ לענין נדרים נמי קי"ל הכי כרבנן דמכלל לאו אתה שומע הן הלכך חולין החולין כחולין שלא אוכל לך אסור [לא חולין או] לחולין שאוכל לך נמי אסור דמשמע לא חולין אלא קרבן אבל לחולין לא אוכל לך ודאי מותר דכיון דלא חולין קאמר הא מה שאוכל לך ליהוי חולין משמע וכדקאמר לחולין אי אמר לחולין שאוכל לך מותר לחולין לא אוכל לך אסור דמשמע לחולין ליהוי מה שלא אוכל לך הא מה שאוכל לך לא ליהוי חולין אלא לקרבן ודמיא לרישא דחולין החולין כחולין שלא אוכל לך דלרבנן אסור והא דתנן לקרבן לא אוכל לך ר"מ אוסר כדאמר לקרבן היא ובהאי פליגי ר"מ סבר נעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך ורבנן סברי לקרבן יהא מה שלא אוכל לך והלכתא כרבנן:

דף יג.

האומר קרבן עולה מנחה חטאת תודה שלמים שאני אוכל לך אסור ורבי יהודה מתיר הקרבן *מקרבן קרבן שאוכל לך אסור לקרבן לא אוכל לך ר"מ אוסר:
והא תניא מודים חכמים לר' יהודה באומר הא קרבן והא עולה והא מנחה והא חטאת והא תודה והא שלמים שאוכל לך שמותר שלא נדר זה אלא בחיי קרבן לא קשיא הא דאמר הא קרבן והא דאמר הי קרבן אמר הא קרבן אסור אמר הי קרבן מותר מ"ט חיי קרבן קאמר וכן הלכתא:

דף יג:

האומר לחבירו קונם פי מדבר עמך ידי עושה עמך ורגלי מהלכת לך אסור:
ורמינהי חומר בנדרים מבשבועות וחומר בשבועות מבנדרים חומר בנדרים שהנדרים חלין על המצוה כברשות משא"כ בשבועות חומר בשבועות שהשבועות חלות בין על דבר שיש בו ממש בין על דבר שאין בו ממש מה שא"כ בנדרים אמר רב יהודה באומר יאסר פי לדבורי ידי למעשיהן רגלי להלוכי כלומר נעשה כאומר יאסר פי לדבורי ידי למעשיהן רגלי להלוכי דיקא נמי דקתני פי מדבר עמך ולא קתני *שאיני מדבר עמך ונדרים שאין בהן ממש נמי עובר עליהן בבל יחל דרבנן. ירושלמי. את אמר ידי עושה עמך אסור חרש עמי בקרקע עד כמה הוא אסור עד כדי שכרו או עד כדי הניית קרקע גדר עמו בתנור עד כמה הוא אסור עד כדי שכרו או עד כדי הניית תנור ולא איפשיט:
סליק פירקא
ואלו מותרין חולין שאוכל [לך] כבשר חזיר כע"ז כעורות לבובין כנבלות כטרפות כשקצים כרמשים כחלת אהרן וכתרומתו מותר האומר לאשתו הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר שלא יקל את ראשו לכך:

דף יד.

מנא ה"מ אמר קרא איש כי ידור נדר לה' עד שידור בדבר הנדור אי הכי אפי' בדבר האסור נמי דהא כתיב לאסור איסר על נפשו לאסור איסר מיבעיא ליה לכדתניא* איזהו איסר האמור בתורה אמר הרי עלי שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו כיום שמת בו רבו כיום שנהרג בו גדליהו בן אחיקם כיום שראה את ירושלים בחרבנה ואמר שמואל והוא שנדור ובא מאותו היום. הא דמייתי גמרין הכא הך ברייתא איזהו איסר האמור בתורה לפום ריהטא הוא דגריס לה כדמשכח לה אבל בפרק שבועות

שתים בתרא* מדחי הך לישנא דגרסי' התם ת"ר מבטא שבועה איסר שבועה איסר איסר אם אתה אומר איסר שבועה חייב ואם לאו פטור אם אתה אומר איסר שבועה והא אמרת איסר שבועה הוא מאי קאמר אמר אביי הכי קאמר מבטא שבועה איסר מתפיס בשבועה איסר איסר אם אתה אומר מתפיס בשבועה כמוציא שבועה מפיו דמיא וחייב ואם לאו פטור רבא אמר לעולם *במתפיס בשבועה לאו כמוציא מפיו דמיא וה"ק מבטא שבועה איסר נמי שבועה ואיסר זה הטילו הכתוב בין נדר לשבועה הוציאו בלשון נדר נדר בלשון שבועה שבועה ואזדו לטעמייהו דאתמר מתפיס בשבועה (וכו') אביי אמר כמוציא שבועה מפיו דמי ורבא אמר לאו כמוציא שבועה מפיו דמי ולפום הך סברא דרבא הוינן עלה מהך ברייתא דתניא איזהו איסר האמור בתורה וכו' וקאמרינן בשלמא לאביי מדמתפיס בנדר נדר מתפיס בשבועה נמי שבועה כלומר דהא דקתני איזהו איסר האמור בתורה זהו המתפיס בנדר לאו למעוטי מתפיס בשבועה אלא אדרבה מדמתפיס בנדר נדר דקא אמרת דהיינו איסר האמור בתורה מתפיס נמי בשבועה שבועה דהא איסר בשבועה כתיב והיינו מתפיס ולפום הכי דחי ליה רבא ואמר דלאו הכי איכא למיתני בה כדקא תנית לה איזהו איסר דאיסר לאו מתפיס הוא אלא ברייתא הכי קתני איזהו איסור נדר האמור בתורה דהוא איסור דנדר ואינו נדר עצמו הרי עלי שלא אוכל בשר כיום שמת בו אבא והוא שנדור ובא מאותו היום דכתיב כי ידור נדר דמשמע מכי נדר בדבר הנדור כמוציא נדר מפיו דמי והיינו מתפיס בנדר כדתנן *כאימרא כדירים כעצים כמזבח וכו' ותנן *נמי הקרבן כקרבן קרבן שאוכל לך אסור וה"ה נמי מחית בשר חולין גביה ומחית בשר דנדר גביה ואמר זה כזה דחאיל נדרא עליה דחד דינא וחד טעמא הוא דתרוייהו מתפיסין בדבר הנדור נינהו וכדאמרינן בפרקא קמא בבעיא דרמי בר חמא *כגון דמחית בשר זבחי שלמים ומחית דהיתרא גביה ואמר זה כזה באיסורא קא מתפיס או בהיתרא מתפיס דאלמא מתפיס כי האי חאיל נדרא עליה וכמוציא נדר מפיו דמי. ומתפיס בדבר הנדור ומתפיס בדבר שהוא למזבח כי הני תרוייהו חדא גוונא נינהו ומשום מתפיס בדבר הנדור הוא דחאיל עלייהו נדרא ולא קדושה חייל עלייהו ותנן נמי *הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ואני ואני כולן נזירין והא דאיתמר עלה בדוכתא והוא שהתפיסו כולן בתוך כדי דיבור לאו משום דכשהתפיסו בתוך כדי דיבור הוו כמוציאין נזירות מפיהם ואני נזיר ואני נזיר קאמר ולאחר כדי דיבור הויא ליה התפסה ולא חיילא דאי ואני נזיר אני נזיר קאמרי אלא הא דקתני הותר הראשון הותר כולן הא לא אתפיסו ביה מידי ואי אמרת דילמא ואני נזיר כמוך קאמר הא ליכא למימר הכי דאי אנזיר מתפיס מנא לך למימר דכמוך קאמר דילמא ואני נזיר לגמרי קאמר ואפילו הותר הראשון לא

הותר האחרון אלא היינו טעמא דלאחר כדי דיבור לא הוו נזירים משום דמאן דאמר ואני לאחר כדי דיבור לא משמע דאמר נזירות אבל פירש ואמר ואני כמוך ודאי הוי נזיר דתנן *הריני כזה הרי זה נזיר ואמר שמואל *כגון שהיה נזיר עובר עליו ודתנן נמי* הריני כשמשון הריני כבעל דלילה ה"ז נזיר בדלא פירש נזירות היא וכ"ש נזיר שהיה בימיו והני מתפיסין נינהו כדקרי להו בגמרא וקתני נמי בסיפא *פי כפיו ושערי כשערו ה"ז וכו' ותניא התם *האשה שנדרה בנזיר ושמעה חברתה ואמרה ואני ובא בעלה של ראשונה והפר לה [היא] מותרת וחברתה אסורה ר"ש אומר אם אמרה הריני כמותיך שתיהן מותרות דכי אמרה הכי לגמרי מתפיס בה וכי אמרה סתם ואני ברישא מתפיס כדמפורש בדוכתא ושמעינן מכל הני דאע"ג דאמר רבא* מתפיס בשבועה לאו כמוציא שבועה מפיו דמי ולא חיילא שבועה אהתפסה כלל מודה הוא במתפיס בנדר שהוא כמוציא נדר מפיו והדין הוא סברא דרבינו הגדול ז"ל דכתבה בהלכות גדולות דיליה וסברא מעליא היא ואע"ג דחזינא למקצת רבוותא דאמרי דכי היכי דמתפיס בשבועה לאו כמוציא שבועה מפיו דמי הכי נמי מתפיס בנדר לא הוי נדר אא"כ אמר כדקתני בברייתא *הרי עלי שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו פלוני ונדור באותו יום דלאו התפסה היא אנן כתבינן מאי דאשכחן ליה לרבינו הגדול וסבירא לן כוותיה מהני ראיות דאמרן ותו דבהאי מימרא דרבוותא מעיקרא פריכא דאי נדרא לאו מידי דתפיס הוא כי אמר הרי עלי שלא אוכל בשר כיום שנדור בו אמאי מתפיס הו"ל כמאן דאמר כיום אסור דלאו כלום הוא אע"ג דאמר הריני עלי ואי אמרת משום דכי נדור באותו היום ואמר הרי עלי שלא אוכל כאותו יום כמאן דפריש הרי עלי נדר שלא אוכל כמו שנדרתי נמי דמי וכי אמר הכי כיום אסור לאו כלום קאמר אי ס"ד הכי א"כ היכי קרו ליה בגמרא הכא והתם מתפיס אי לאו מתפיס ביה כלום הוא אלא נדר גופיה אלא דמתפיס בנדר סתם נדר הוא והא דקתני הרי עלי שלא אוכל בשר לאו דוקא דפריש הכי קתני איזהו איסור נדר האמור בתורה הרי עלי יום זה כיום פלוני והוא בא לאסור עליו שלא לאכול בשר באותו יום והכי תני לה בירושלמי סתם *איזהו איסר ככר זה עלי כיום שמת בו אבא וכו' תדע דאי מתפיס בנדר לאו נדר ליפלגו בתרוייהו ולימא הכי מתפיס בשבועה ובנדר אביי אמר כמוציא שבועה מפיו דמי וכמוציא נדר מפיו דמי ורבא אמר לא הוי דהא אביי כי היכי דאית ליה מתפיס בשבועה אית ליה מתפיס בנדר אלא במתפיס בנדר כ"ע ל"פ דהוי נדר ובמתפיס בשבועה בלחוד הוא דפליגי ורבא שרי ואיכא מאן דפליג לאידך גיסא ואמר שאף המתפיס בשבועה כמוציא שבועה מפיו דמי ולא קא פטר ליה רבא אלא מקרבן דשבועת ביטוי וקא דריש בהאי עניינא קרא דכתיב

או השבע שבועה עד שישבע בדבר המושבע כדדרשי' בגמרא *ידור נדר בדבר הנדור ומסייעי להך סברא דאי כדאמרי' ליתני *זה חומר בנדרים מבשבועו' שהמתפיס בנדר נדר והמתפיס בשבועה לאו שבועה ואנן לא חזינא לה נמי להך סברא ולא סלקא לן אליבא דגמרא דהא רבא נאדי מטעמיה דאביי דאמר איסר האמור בתורה היינו מתפיס משום דסבר מתפיס בשבועה לאו כמוציא שבועה הוא ואביי דסבר מתפיס בשבועה כמוציא מפיו הוא נפקא ליה מאיסר דהוא מתפיס לנדר ולשבועה ואמאי דילמא כי רבי רחמנא איסר לשבועה לדברים האמורים בפרשה כדרבייה לנדר אבל לקרבן דביטוי לא רבי ליה דהא רבי נמי רחמנא מתפיס בשבועה #מהשבע שבועה והא אמרת דלא לקרבן רבייה ועוד דטעמיה דרבא במתפיס משום נדר מידי דמיתסר חפצא עליה הוא וכי מתפיס חפצא בחפצא חאיל נדרא כמאן דמתפיס בדבר הקדוש למזבח אבל שבועות מידי דאסר נפשיה מן חפצא הוא וחפצא ליכא עליה איסור נדר וקדושה ולא מידי הלכך כי אמר נמי זה כזה לא כלום קאמר ואפי' אמר נמי שלא אוכל בשר כיום שמת בו אבא והוא שהיה מושבע באותו היום מתפיס ואותו יום ליכא בגופיה נדרא ולא מידי והא קרא כתיב או השבע שבועה אי כתיב ישבע שבועה כדכתיב #ידור נדר כדקאמרת השתא דכתיב השבע שבועה שהשבועה כבר שבועה גופא והא דכתיב קרא הכי איכא למימר יתירא הוא דמשום דכתיב כי ידור נדר כתב נמי השבע שבועה דלאסור איסר אתא למתפיס באסור על נפשו וכדתניא וכו' ידור נדר למעוטי דבר האסור וה"ה לדבר המושבע אליבא דרבא ועוד שהרי לתלמודו הוא דנדרש בספרי דתניא התם את שהסמיך את נדרו לדבר שאפשר לו ה"ז נדר ואם לאו אינו נדר יכול אף בשבועות כן וכו' ואפשר נמי דמרבינן בהאי קרא ידות כדדרשי ליה בירושלמי *או השבע מה ת"ל שבועה אלא מכאן שכנויי שבועות כשבועות אבל מתפיס בשבועה ליכא ותו דאי ס"ד למלקות חאיל היכי איתמר מתפיס בשבועה אביי אמר כמוציא שבועה מפיו דמי וכו' הו"ל למימר אביי אמר חייב בקרבן רבא אמר פטור מן הקרבן מדקאמרינן כמוציא שבועה מפיו דמי ולאו כמוציא שבועה מפיו שמע מינה אביי מרבי להו לכולהו חיובי דשבועה ורבא פטר ליה מכולהו ואמר דלאו כמוציא שבועה מפיו דמי ומאן דלא מוציא שבועה מפיו לאו כלום הוא והא דמסייע ליה להך סברא משום דלא קתני לה בחומר בנדרים מבשבועות מסתברא לן דטעמא דמילתא משום דלאו חומרא וקולא הוא אלא האי חפצא מיתסר ומתפיס ביה (א) והוא לא מיתסר ומתפיס ביה והא לא מיתסר חפצא כלל ולא תפיס מידי וכדפרשינן וכיון דמשום דשאני ענייא דנדר מבשבועה הוא לא מיתני ליה בכלל קולא וחומרא הלכך אע"ג דמתפיס בנדר נדר מתפיס בשבועה לאו כלום הוא ושרי ליה

(ב) לאתנויי בההוא מידי דאיתפיס בשבועה ואע"ג דחזינן מאן דסבר נמי בהא מילתא סברא אחריתי ואמר אע"ג דלאו כמוציא שבועה מפיו דמי הא איסורא מיהא אית בה לא דאיק לן מדיוקא דלישנא דקאמרינן דלאו כמוציא שבועה מפיו דמי הא פרישנא דמאן דלא מוציא שבועה מפיו לאו כלום הוא ועוד דכיון דאביי אמר כמוציא לרבויי כל מילי דשבועה אמר נמי רבא לאו כמוציא וכיון דגמרא ליכא במילתא לית לן לחדותי חומרי ומשנה שלימה שנינו *א"ל ר' ישמעאל אלעזר בן עזריה עליך ראיה ללמד שאתה מחמיר וכל המחמיר עליו להביא ראיה ללמד. והיכא דמדיר ליה איניש לחבריה כנון דנדר חד מן מידי ואמר קונס מילתא פלונית עלי ואמר לחבריה ואת ואמר אמן או כיוצא בו מילתא דמשמע קבלת דברים חאיל עליה נדרא וכמאן דמוציא נדר מפיו דמי: גרסינן בפ"ק *בעי רמי בר חמא הרי עלי כבשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים מהו אי דקאמר כהדין לישנא מהיתרא קא מתפיס אלא כגון דמחית בשר דזבח שלמים ומחית דהיתרא גביה ואמר זה כזה באיסורא קא מתפיס או בהיתרא קא מתפיס ואתינן למיפשטיה *דתניא איזהו איסור נדר האמור בתורה הרי עלי שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין כיום שמת בו אביו ואמר שמואל והוא שנדור באותו היום היכי דמי דקאים בחד בשבא דמית ביה אבוה דאע"ג דאיכא טובא חד בשבא דהיתרא וקתני אסור (א) דבעיקר הוא מתפיס. דשמואל הכי איתמר אמר שמואל והוא שנדור ובא מאותו היום ואילך ואע"ג דבעיין לא איפשיטא הכא בדוכתא מסקנא במסכת נזירות* דבסיפא מיתפיס וסוגיין נמי בשבועו' *מייתי לה להא דשמואל כדמתרץ לה הכא שנדור ובא מאותו היום והכי נמי פסקה רבינו הגדול בהלכות: *תניא הרי עלי כבכור ר' יעקב אוסר ור' (ב) יוסי מתיר *מ"ט דר' יוסי דכתיב #כי ידור נדר עד שידור בדבר הנדור לאפוקי בכור דדבר האסור הוא ואע"ג דמצוה להקדישו דתניא משום רבינו אמרו מנין לנולד לו בכור בתוך ביתו שמצוה להקדישו שנא' #הזכר תקדיש לה' כיון דכי לא מקדיש נמי קדיש דקדושתו מרחם לא מתפיס בנדר הוא ושרי וכן הלכתא: הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר ורמינהי הרי את עלי כבשר אימא כבשר אחותי כערלה ככלאי הכרם לא אמר כלום (ג) מדאורייתא וצריך שאלה לחכם מדרבנן רבא אמר הא בת"ח הא בע"ה והתניא הנודר בתורה ל"א כלום וא"ר יוחנן וצריך שאלה לחכם וא"ר נחמן ות"ח אינו צריך ודוקא במדיר את אשתו ומתפיס הנאתה בדבר האסור שלא יקל את ראשו בכך שמא יאסור את אשתו עליו אבל מתפיס אכילתו והנאתו בדבר האסור לא בעי שאלה מדקתני סיפא דמתני' הכי מכלל דרישא לא בעי שאלה והנודר בתורה אפילו בדנפשיה צריך שאלה מ"ט עם הארץ בין בה למה שכתוב בה לא משמע ליה ואתי לאחלופי ואחזינן לחד מרבוותא דכתב באומר

הרי פירות הללו עלי כבשר חזיר אם היה עם הארץ צריך שאלה לחכם ופותחין לו פתח ממקום אחר והא מילתא לאו דסמכא היא דהא אתמוהי נמי מתמהי עלה בשמעתין ומי איכא לאסוקי אדעתין הכי והא מדקתני סיפא האומר לאשתו וכו' מכלל דרישא לא בעי שאלה ולא אפשר לדחויי מימרא דגמ' בלא כלום:

דף יד:

גופא הנודר בתורה ל"א כלום במה שכתוב בה דבריו קיימין בה ובמה שכתוב בה דבריו קיימין השתא במה שכתוב בה דבריו קיימין בה ובמה שכתוב בה צריכא למימר אמר רב נחמן לא קשיא הא דמחתא אורייתא על ארעא והא דנקיט לה בידיה מחתא על ארעא דעתא אגליוני נקט לה בידיה דעתיה על האזכרות שבה רישא קמ"ל דאע"ג דמחתא על ארעא ואמר במה שכתוב בה מהני סיפא הא קמ"ל כיון דנקט לה בידיה אע"ג דלא אמר (ד) בה כמאן דאמר במה שכתוב בה דמי. ירושלמי*. כתורה ה"ז מותר ככתוב שבה ה"ז אסור כתורה ה"ז מותר כקדושת התורה ככתוב בה ה"ז אסור כקרבנות הכתובים בה:
קונם שאני ישן שאני מדבר שאני מהלך האומר לאשה קונם שאני משמשך ה"ז בלא יחל דברו. *שבועה שאני ישן שאני מדבר שאני מהלך אסור:
*איתמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אמר רב יהודה אמר רב אל יישן היום שמא יישן למחר ורב נחמן אמר יישן היום ואין חוששין שמא יישן למחר ומודה רב יהודה באומר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום שיישן היום *כי לא מיזדהר בתנאיה אבל באיסורא מיזדהר:

דף טו:

האומר לאשה וכו' והא מן דתורה משתעבד לה דכתיב שארה כסותה ועונתה לא יגרע ואוקימנא באומר הנאת תשמישך עלי וכדרב כהנא דאמר הנאת תשמישי עליך כופין אותה ומשמשתו דשעבודי משעבדא ליה הנאת תשמישך עלי אסור שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו דהא קא אסר חפצא:
קרבן לא אוכל לך הא קרבן שאוכל לך לא קרבן לא אוכל לך מותר שבועה לא אוכל לך שבועה שאוכל לך לא שבועה לא אוכל לך אסור:

דף טז.

מכלל דהא שבועה שאוכל לך דלא אכילנא משמע ורמינהי שבועות שתים שהן ארבע שבועה שאוכל ושלא אוכל וכו' ומפרקינן אמר רב אשי שאוכל דמתני' שאי אוכל הוא

אבל שאוכל דשבועות דאכילנא משמע ושלא אוכל דלא אכילנא משמע בין במסרבין בו לאכול ואמר אכילנא או לא אכילנא בין כשאין מסרבין בו מ"ט נדרים דאיסור חפצא הוא שאוכל מה שאוכל הוא. לא אוכל מה שלא אוכל הוא. שבועות דאיסור נפשיה הוא שאוכל ושלא אוכל דעבידנא ודלא עבידנא קאמר וכן הלכתא:

זה חומר בשבועות מבנדרים וחומר בנדרים מבשבועות כיצד אמר קונם סוכה שאני עושה לולב שאני נוטל תפילין שאני מניח בנדרים אסור ובשבועות מותר שאין נשבעין לעבור על המצות:

דף טז:

רב כהנא מתני א"ר גידל אמר רב ורב טביומי מתני א"ר גידל אמר שמואל מנין שאין נשבעין לעבור על המצות שנאמר לא יחל דברו דברו לא יחל אבל מיחל הוא לחפצי שמים מאי שנא נדר דכתיב איש כי ידור נדר לה' לא יחל דברו שבועה נמי הא כתיב או השבע שבועה לה' לא יחל דברו אמר אביי הא דאמר הנאת סוכה עלי הא דאמר שבועה שלא אהנה מן הסוכה אמר רבא וכי מצות ליהנות ניתנו אלא אמר רבא הא דאמר ישיבת סוכה עלי והא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה כלומר נדר מידי דמיתסר חפצא עליה הוא דקאמר ליה בלשון עלי ואין מאכילין לו לאדם דבר האסור לו שבועה מידי דאסר נפשיה מן חפצא הוא כגון שלא אשב בסוכה והא מושבע לה מהר סיני ומשום הכי לה' נדרש לפניו לנדר ולא לאחריו לשבועה ברם צריך את למילף נדר שאמרו בלשון זה ושבועה שאמרה בלשון עלי מי חיילי כלל או לא מיפלג פליגי בה בירושלמי *דגרסינן התם איסר שבועה מבטא שבועה וכו' ר' יוסי (א) פתח לה כולה באיסור איסר הרי עלי איסר אסור איסור הרי עלי אסור שבועה הרי היא עלי אסור הרי היא עלי שבועה אסור א"ר יודן בנדרים אסור ובשבועות מותר איסר הרי היא עלי אסור הרי היא עלי איסר אסור שבועה הרי היא עלי מותר הרי היא (ב) שבועה מותר א"ר מונה איסר הרי הוא מותר הרי עלי איסר אסור שבועה הרי עלי אסור הרי עלי שבועה מותר ואע"ג דר' יוסי דמחמיר חד הוא ור' יודן ור' מונה סברי אין נדר אלא בלשון נדר ואין שבועה אלא בלשון שבועה וקי"ל דאין דבריו של אחד במקום שנים אפ"ה כיון דבגמרין לא פרישו הכי נקטינן לחומרא כר' יוסי דסוגיין בעלמא כוותיה דלא מימנעי בגמ' דילן מלאדכורי נדר בלשון זה ושבועה בלשון עלי כדאיתמר בפ' שבועות שתים תנא אכילה משתיהן עלי שבועה והכא* והתם* אמרינן (הכא) נמי יאסרו פירות עולם (ג) בשבועה ולא דחקינן דאפוקי לישנא דגמרין מדיוקא משום פלוגתא דמערבאי ולא חזינן להו לכלהו רבנן קשישי דכתבי הכי הילכך

כולן צריכין שאלה לחכם דחאיל בהו נדר ושבועה ולא גרע מידות אלא מיהו כל שאמר נדר בין דאמר זה בין דאמר עלי איסור חפצא עליה הוא וכל דיני נדר עליו וכל שאמר שבועה איסור נפשיה הוא ודיני שבועות עליו וליכא למיפתר בה טפי מן הכין:

דף יז.

יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה כיצד אמר הריני נזיר אם אוכל הריני נזיר אם אוכל ואכל חייב על כל אחת ואחת שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל ואכל אינו חייב אלא אחת:

דף יח.

אמר רבא אם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו:

דף יח:

סתם נדרים להחמיר ופירושן להקל כיצד אמר (א) הריני עלי כבשר מליח כיין נסך אם של שמים נדר אסור אם של ע"ז נדר מותר ואם סתם אסור הרי עלי כחרם אם כחרם של שמים אסור ואם כחרם של כהנים מותר ואם סתם אסור הרי עלי כמעשר אם כמעשר בהמה נדר אסור ואם של דגן מותר ואם סתם אסור הרי עלי כתרומה אם כתרומת הלשכה נדר אסור (ב) ואם סתם אסור דברי ר"מ וחכ"א סתם תרומה ביהודה אסורה ובגליל מותרת שאין אנשי גליל מכירין את תרומת הלשכה סתם חרמים ביהודה מותרין ובגליל אסורין שאין אנשי גליל מכירין את חרמי הכהנים

דף כ.

נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים בקרבן ואמר לא נדרתי אלא בקרבנות של מלכים הרי עצמי קרבן ואמר לא נדרתי אלא בעצם שהנחתי לי להיות נודר בו קונם אשתי נהנית לי ואמר לא נדרתי אלא מאשתי הראשונה שגירשתי על כלן אין נשאלין להם ואם נשאלו עונשין אותן ומחמירין עליהן דברי ר"מ וחכמים אומרים פותחין להן פתח ממקום אחר ומלמדים אותן כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים:
פריש רבי הודה דהכי קתני אין נשאלין אינן צריכין שאלה לחכם בד"א בת"ח ועם הארץ שבא לישאל עונשין אותם כדתניא מי שנזר ועבר על נזירותו אין נזקקין לו עד שינהג בו איסור כימים שנהג בהם היתר דברי ר' יהודה א"ר יוסי בד"א בנזירות מועטת אבל בנזירות מרובה דיו שלשים יום ומחמירין עליו דלא פתחינן ליה בחרטה ורבנן סברי

אין עונשין אותן ולא מחמירין עליהם אלא פותחין להם פתח ממקום אחר בין בפתח בין בחרטה ומלמדין אותן כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים דכי עונשין בשל תורה בנדרים אלו אין עונשין. והיכא דאמר רבנן עונשין ואין נזקקין לו בי דינא דמזדקיק ליה לא עביד שפיר רב אחא בר יעקב אמר משמתינן ליה וה"ה למאן דלא פתח בהני נדרים פתח ממקום אחר אלא מלמד אותן שהן מותרים דמשמתינן ליה דלא עביד שפיר: סליק פירקא

דף כ:

ארבעה נדרים התירו חכמים נדרי זירוזין ונדרי הבאי ונדרי שגגות ונדרי אונסין. נדרי זירוזין כיצד היה מוכר חפץ ואמר קונם (א) שאיני פוחת מן הסלע והלה אומר קונם שאני מוסיף לך על השקל ושניהם רוצין בשלשה דינרים:

דף כא.

א"ל רבינא לרב אשי א"ל טפי מסלע והלה אומר בציר משקל נדרא הוי או זירוזין הוי פחות מסלע ויותר משקל דילמא דוקא (ב) נדר הוא ולא איפשיטא ולחומרא

דף כא:

אמר* רב אסי ארבעה נדרים הללו צריכין שאלה לחכם כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי תנא תני ד' נדרים התירו חכמים ואת אמרת צריכין שאלה לחכם רב יוסף מתני להא שמעתתא בהאי לישנא אמר רב יהודה אמר רב אסי אין חכם רשאי להתיר אלא כעין ארבעה נדרים הללו קסבר אין פותחין בחרטה ורב הונא סבר פותחין בחרטה דההוא דאתא לקמיה דרב הונא א"ל לבך עלך א"ל לא ושרא יתיה תניא ר' יהודה אומר אומרים לו לאדם לב זה עליך ואם אמר לאו מפירין אותו ר' ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו אומרין לו לאדם אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך באותה שעה כלום נדרת ואם אמר לאו מתירין אותו פי' לב זה עליך בשעה שנדרת ולישנא דתוספתא אומרין לו אילו היה לך לב זה היית נודר

דף כב:

*א"ר אסי אין נזקקין לאלהי ישראל חוץ מן קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני ונודע שלא גנבתו ושלא הכתהו אמר רבא אמר ר"נ הלכתא פותחין בחרטה ונזקקין לאלהי ישראל. ההוא דאתא לקמיה דרבי אסי א"ל כדו תהית א"ל לא

ושריא יתיה. תהית כדאמרי'* בתוהא על הראשונות. ההוא דאתא לקמיה דר' אלעזר א"ל בעית נדור כלומר רצונך במה שנדרת ועכשיו אתה רוצה לחזור בך א"כ אין מתירין לך בחרטה כגון זו אלא א"כ אתה תוהא בעצמך על שנדרת כלל ותתחרט בעיקר הנדר. הדין הוא דינא דגמרא ומנהגא דרבנן האידנא אבל רבינו הגדול ז"ל כתב אנן השתא אי עבדינן קרוב לדרב אסי עבדינן דאמר אין חכם מתיר אלא כעין ד' נדרים ועוד אמר ולא מזדקקי רבנן אלא כד מתרמיא מילתא דאית בה תקנתא או מצוה כגון עשיית שלום בין איש לאשתו וכגון שלמא דציבורא דכנישתא וכדומין לזאת מזדקקין לה במילי דמוכחן וברירן קרוב לדרב אסי אבל פתחי כי ההוא דאתא לקמיה דרב וכדר"ש ברבי (א) וכדרב שמואל בר יוסי וכדביתהו דאביי וכי ההוא דאתא לקמיה דר' אלעזר וכיוצא בהן לא עבדי'. היתר נדרים בג' הדיוטות ואם היה מומחה אפי' ביחיד וגרסינן בפ' כל פסולי המוקדשין *א"ר חייא בר אבין אמר רב עמרם ג' מפירין את הנדר במקום שאין חכם לאפוקי *מדר' יהודה דתניא הפרת נדרים בשלשה ר' יהודה אומר אחד מהם חכם. במקום שאין חכם כגון מאן א"ר נחמן כגון אנא ר' יהודה אומר א' חכם מכלל דהנך כל דהו אמר רבינא דמסברי להו וסברי ושמעינן מינה דבמקום שאין מומחה כגון רב נחמן דגמיר וסביר אפי' תלתא דלא גמירי ולא סבירי נמי שרו נדרא והוא דאסברו להו וסברי ומיהו במקום שיש שם מומחה נמי כי שרו הדיוטות אישתרי להו נדרא דלא אמרו אלא משום כבודו של מומחה: ירושלמי*. שלשה שהם יודעין לפתוח מתירין (ב) לזקן. *תניא בש"א אין שאלה בשבועה ובה"א יש שאלה בשבועה וגרסינן בשבועות *אמימר אמר אפי' אכלה כולה נשאל עליה אי בשוגג מחוסר קרבן אי במזיד מחוסר מלקות הלכך בחרטה נמי פתחינן בשבועות כנדרים ומאי שבועה אפי' אמר בשם דקי"ל* נזקקין לאלהי ישראל ומלקות נמי אזהרתי' #מולא תשבעו בשמי לשקר אלמא בשם (דקי"ל נזקקין לאלהי ישראל ומלקות) נמי אית לה היתר ואשכחן נמי בצדקיהו דאשבעיה נבוכדנצר בשם דכתיב #וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים ושרו ליה סנהדרין כדאיתא לקמן בפרק ר' אליעזר* וה"ה להיכא דנקט חפצא ומשתבע לנפשיה דשרינן בפתח ואפילו בחרטה דלא חמיר אנקוטי חפצא אלא לענין שבועת הדיינין לאיומי עליה אבל עיקר שבועה בשם המיוחד או בכינוי היא וקרא כתיב #או השבע שבועה לא יחל דברו אבל אחרים מוחלין לו ומחילה דקרא בכלהו אנפי דשבועה כתיבא ואע"ג דאשכחן לגאון דאמר מאן דאשתבע בספר תורה או בעשרת הדברים אין לו הפרה עולמית ליכא למיחש למילתא כלל:

דף כד.

נדרי זירוזין וכו' תניא יתר על כן אמר ר"א בן יעקב האומר לחבירו קונם שאיני נהנה לך אם אי אתה מתארח אצלי ותאכל עמי פת חמה ותשתה עמי כוס חמין והלה הקפיד כנגדו אף אלו נדרי זירוזין ולא הודו לו חכמים:

דף כד:

א"ר הונא הלכה כר' אליעזר בן יעקב וכן אמר רב אדא בר אהבה הלכה כר' אליעזר בן יעקב:
נדרי הבאי אמר קונם אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד:
תנא כשם שנדרי הבאי מותרין כך שבועות הבאי מותרין היכי דמי שבועות הבאי אמר רבא דאמר יאסרו פירות עלי בשבועה אם לא ראיתי וכו' דלא מיתסרן פירות עליה דלא כוון דעתיה מעיקרא למיסרינהו עליה אלא דהכי הוה הילכך פירי לא מיתסרן עליה ומשום שבועת שוא לקי דתנן *איזהו שבועת שוא נשבע על דבר שאי אפשר לו אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד אם לא ראיתי גמל פורח באויר ואוקמה רבא נמי דאמר יאסרו כל פירות שבעולם עלי בשבועה אם לא ראיתי אבל אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים לאו שוא הוא אלא גוזמא בעלמא הוא

דף כה.

א"ל רבינא לרב אשי ודילמא האי גברא קינא דשומשמני חזא ואסיק להון שמא עולי מצרים ושפיר קא משתבע ואמאי קרית ליה הבאי א"ל כי משתבע אדעתא דידן קא משתבע ואנן לא מסקינן אדעתין שומשמני ועל דעתא דנפשיה לא עביד דמשתבע (א) וכן מצינו במשה שהשביע את ישראל בערבות מואב אמר להם הוו יודעין שלא על מה שבלבבכם אני משביע אתכם אלא על דעתי ועל דעת המקום שנאמר ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת אמר להון משה דעבידתון מילי וקאמר להון על דעתי לאפוקי דאי אסיקו ליה שמא לעבודת כוכבים אלוה מכלל דאיתא דמשתבע (ב) נפשיה לא עבודת כוכבים איקרי אלוה ומקשינן ולימא עבודת כוכבים ותורה כולה אי נמי שש מאות ושלש עשרה מצות אלא מילתא דלא טריחא נקט נסחא אחרינא בשבועות *וליטעמיך לימא להו על דעתי על דעת המקום למה לי אלא כי היכי דלא תיהוי הפרה לשבועתייהו:

דף כה:

נדרי שגגות אמר קונם אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל ושתה שאני אוכל ושאני שותה ושכח ואכל ושתה אמר קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני ונודע שלא הכתהו ונודע שלא גנבה ראה אותן אוכלין תאנים ואמר הרי עליכם קרבן ונמצאו אביו ואחיו והיו עמהן אחרים בש"א הן מותרים ומה שעמהם אסורים ובה"א אלו ואלו מותרין:

תנא כשם שנדרי שגגות מותרים כך שבועות שגגות מותרות היכי דמי שבועות שגגות כגון רב כהנא ורב אסי הדין אמר שבועתא דהכי אמר רב והדין אמר שבועתא דהכי אמר רב וכל חד וחד אדעתא דנפשיה שפיר קאמשתבע ואי תלינהו לפירות עולם בהך שבועה לא מיתסרן: ראה אותן אוכלים תאנים וכו': אמר רבה הכל מודים באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורים חוץ מן אבא דכולי עלמא כולהון אסורין ואביו ואחיו מותרין לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים ואבא מותר

דף כו.

ורבא אמר דכולי עלמא היכא דאמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר כולם מותרין לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מן אבא איכא מאן דפסק כרבה משום דהוא רביה דרבא ואיכא מאן דפסק כרבא דבתרא הוא ואע"ג דלא מיכרעא לן מילתא בעלמא הכא גבי נדרים לחומרא נקטינן כרבה ומסתברא דלא אמרינן נדר שהותר מכללו הותר כולו אלא גבי נדרי שגגות דמתני' כבית הלל וגבי הא דתנן התם* פותחין בימים טובים ושבתות עד שבא ר"ע ולימד בהם שהנדר שהותר מכללו הותר כולו וכל דדמי להו דפתיח בהו פתחא דכולי נדר לאישתרו בהכי דמו לנדרי טעות והוא שאמר נמי אילו הייתי יודע שאבא ביניכם או שאותן ימים טובים ביניהם לא הייתי נודר אותו נדר כלל אבל נודר נדר אחר ואומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר אי נמי יום פלוני ופלוני אסורין וי"ט מותר כדרבה אבל נדר שהותר מכללו בחרטה לא מיבעיא לדעתיה דרבה דליכא למימר ביה הותר מכללו הותר כולו דהא לא הדר ביה מגופיה דנדר בעקריה ואע"ג דאמר אילו היה לבי זה עלי הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ופלוני מותר דהא מ"מ בדידהו ליכא חרטה ולא כלום ולא *מישתעי נדרא אלא אפי' לרבא נמי נדרא כדקאי קאי ולשון חכמים

מרפא הוא *מאן דכאיב ליה כאיבא אזיל לבי אסיא *ומאן דניחא ליה בגויה ליקיים וליזיל אנפשיה:

דף כז.

נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה הוא או שחלה בנו או שעכבו נהר הרי אלו נדרי אונסין:

מתניתין *בדאדריה זמינא למזמנא אמר ליה לא מזמנת לי ואמר ליה אין נדרא עליך ונדר וחלה הוא או שחלה בנו הרי אלו נדרי אונסין הא לא חלה נדר הוי אבל אדריה מזמנא לזמינא נדרי זירוזין הוו ואע"ג דלא חלה שרי דקי"ל *כר' אליעזר בן יעקב: ההוא גברא דאתפיס זכוותא בבי דינא ואמר אי לא אתינא עד תלתין יומין ליבטלן הני זכוותאי איתניס ולא אתא אמר רב הונא בטילן זכוותיה א"ל *רבא והא אונסא כתיב באורייתא ולנערה לא תעשה דבר וכי תימא קטלא שאני והתנן נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה הוא או שחלה בנו או שעכבו נהר הרי אלו נדרי אונסין וכו'.

דף כז:

ואמרי' ולרב הונא מכדי אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא שאני הכא דמיתפסן זכוותן והיכא דמיתפסן לאו אסמכתא היא והתנן מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו ואמר אם לא *נתתי לך ממון מכאן ועד שלשים יום תן לו את שטרי והגיע זמן ולא נתן ר' יוסי אומר יתן ר' יהודה אומר לא יתן ואמר ר"ג אמר רבה בר אבוה אמר רב אין הלכה כר' יוסי דאמר אסמכתא קניא שאני הכא דאמר ליבטלן זכוותיה והלכתא אסמכתא קניא והוא דלא אניס פירוש כגון חולי וכיוצא בו או שעכבו נהר דלא שכיח דמעכב דלא הוה ליה (א) לאתויי והוא דקנו מיניה בבית דין חשוב וקאמר גאון דהאי דינא ליתא אלא במתפיס זכוותיה בלחוד ומסתברא כוותי' והדין פסקא דרבינו הגדול הוא *ומילתא דטעמא היא דלית ליה לב"ד חשוב עסק באסמכתא דנפשי' אלא גבי אי לא אתינא עד תלתין יומין כגון דקבעי ליה זמן לשלשים יום וקא קניס נפשיה בהך ומתפיס בהו זכוותיה כי היכי דלא לישתמיט אישתמוטי דרך אסמכתא מעשה הוא כדקבעי זמנא לראיות כדתנן *כל ראיות שיש לך הבא מכאן ועד שלשים יום הלכך קנסא דקניס אנפשיה באסמכתא כיון דקנו מיניה הויא לה קרובה לדין וקניא אבל בשאר מילי לא. תניא בתוספתא משכן לו בית משכן לו שדה ואמר ליה אם לא נתתי לך מכאן ועד יום פלוני אין לי בידך כלום הגיע זמן ולא נתן יתקיים התנאי דברי ר' יוסי א"ר יהודה האיך

(ב) זיכה בה בדבר שאינו שלו אלא ינתחנו מודה ר' יוסי בשנים שהיו עוררין על הבית ועל השדה ואמר אחד מהם אם לא באתי מכאן ועד יום פלוני אין לי בידך כלום הגיע זמן ולא בא באמת שאיבד את זכותו. ואסמכתא כיון דאתת לידן נימא בה מילתא דקא חזינא בה לרבוותא (ג) קשרי ודאי מימר קאמרינן דכל דאי לא קני אע"ג דקנו מיניה איכא למידק עלה מכדי כלהו תנאי מהיכא גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן והא אם נינהו אם יעברו ונתתם ותנן *כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי ולא בעינן מעכשיו ותו דאמור רבנן דכי אמר מעכשיו לא בעינן תנאי כפול ולא חד משאר דיני דתנאי בני גד ובני ראובן אלמא תנאי דגמרינן כתנאי בני גד ובני ראובן דשקלינן וטרינן בהו במתניתין ובמתניתא ובגמרא כלהו בלא מעכשיו נינהו ולא בטילי משום אסמכתא ומסתברא לן דהנך מילי דמקשינן להו לא קשיאן אהדדי ולא נגען חדא בחברתה דלא אמור רבנן אסמכתא אלא במילתא דתלי לה ההוא דמתני בגופיה ובדעתיה כגון הא דאיתמר הכא אי לא אתינא מכאן ועד תלתין יומין וכגון הא דתנן *אם לא נתתי לך מכאן ועד שלשים יום (ד) מחזיר לו את שטרו וכדתנן נמי בפרק איזהו נשך *הלוהו על שדהו ואמר לו אם אי אתה נותן לי מכאן ועד שלש שנים הרי היא שלי דכיון דמקנה הוא דאתני אנפשיה אסמכתא היא דאית ליה בדעתיה לקיומי ההוא תנאה כי היכי דלא ליזדבן ההוא ארעא ולא ליהדר שטרא ולא ליבטלן זכוותא וכל דכוותהון אבל תנאי בני גד ובני ראובן מקנה הוא דאתני עליה דקונה וא"ל אי עבדת מילת פלן ופלן תקני הדא ארעא או האי מטלטלא ולאו מילתא דאסמכתא דהא לאו בידיה דמקנה היא מילתא ולאו בדעתא דיליה תליא דליסמוך בה דעתיה בכלום בעולם אלא גמר ויהיב הוא על תנאה וכי דייקת בכל מה דאמור בגמרא מתברר לך דקושטא הכין דכל מה דאיתמר באסמכתא משכחת לה באם לא עבידנא וכל דאיתמר בתנאין באי עבדת ואי איתעביד. ובהך סברא שייכא פלוגתא דרמי בר חמא ורב ששת דאיתא בסנהדרין* גבי משחק בקוביא דרמי בר חמא סבר משחק בקוביא דפסול משום דגזלן אסמכתא הוא ורב ששת אמר כל כי האי גוונא לאו אסמכתא הוא משום דלא תליא מילתא בדעתיה אלא בדעתא דחבריה ובמעשה דידיה וקי"ל כוותיה ואפילו טעמיה דרמי בר חמא מפרש בגמרא משום דאמר קים לי בנפשאי דידענא טפי אבל דכולי עלמא כל תולה בדעת קונה לאו אסמכתא הוא ואפילו תולה נמי בדעת (ד) קונה כגון דאמר אי לאו אתי איש פלוני מכאן ועד תלתין יומין שדי נתונה לך שדי מכורה לך לאו אסמכתא היא דהא לא סמיך על דעתיה ודמיא הא מילתא לתולה בדעת (ה) יינו דאיתמר התם דלאו אסמכתא היא לכ"ע אלא משום דבנקשא תליא מילתא ומימר אמר אנא ידענא נקשא טפי הא לאו הכי תנאה הוי ולא אסמכתא

ואי קשיא לך והא אמרינן בפרק גט פשוט *איתמר ערב משתעבד פלוגתא דרבי יהודה לרבי יהודה דאמר אסמכתא לא קניא לא משתעבד ואצטריך גמרא למימר דשאני התם דבההיא הנאה דקא מהימן ליה גמר ומשעבד נפשיה הא לאו הכי אסמכתא הוי והא תולה בדעת אחר הוא אי לא פרע לך לוה עד מישלם זמנך אנא יהיבנא לך ולטעמיך ערב דלאחר מתן מעות דלית ביה הנאה דהימנותא לכלום לא לישתעבד בקנין דהא קנין באסמכתא לא נקני אלא ערב נמי לאו אסמכתא ולא הוי אסמכתא דמי לאסמכתא דאנן סהדי דאי לאו דסמיך באומדנא דנפשיה דודאי פרע ליה משום דלא עבד איניש דלישוי נפשיה #לוה רשע ולא ישלם לא הוה איהו משעבד נפשיה כלל אי נמי מימר אמר כפינא ליה בבי דינא ופרענא לך מדיליה ואי לא פרענא לך מדיליה משלמנא מדילי ואסמכתא זוטרתי היא דסמיך בנפשיה וכי איכא הנאה דהימנותא או קנין משתעבדי דלא אסמכתא גמורה היא כיון שתולה אף בדעת אחר ומיהו אי תולה בדעת אחרים בנוהג שבעולם הוא ופלוגתא דרב חמא ורב אשי דגרסינן בפרק איזהו נשך *אמר רב חמא האי מאן דיהיב זוזי לחבריה למזבן ליה חמרא ופשע ולא זבן ליה משלם כדאזיל אפרותא דזולשפט אמר אמימר אמריתה לשמעתא קמיה דרב זביד מנהרדעא אמר לי כי אמר רב חמא הני מילי ביין סתם אבל ביין זה לא מי יימר דמזבני ליה ניהליה רב אשי אמר אפילו יין סתם נמי לא משלם דאסמכתא היא ואסמכתא לא קניא והוינן בה ולרב אשי מאי שנא מהא דתנן אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא ומפרקינן התם בידו הכא לאו בידו כלומר התם בידו הוה הדבר לגמרי הכא לאו בידו אלא טועה בסמך דעתו ותולה בנוהג שבעולם שהיין עשוי לימכר משום הכי הויא אסמכתא וכי מעיינינן נמי במילי דאסמכתא אשכחן לכולהו דאינון מילי דבטול מעשה אם לא באתי אם לא נתתי הני הוא דאיכא למימר סמך דעתי' למעבד הכי ואתני והשתא לא איתרמי ליה אבל בקום ועשה מסתברא דלאו אסמכתא כגון דאמר אי עבידנא הכי והכי שדי נתונה לך מכורה לך אשגח אתנאיה ועבד ההיא מילתא דאתני בה כגון דבדעתא דנפשיה עביד ש"מ גמר ואקני וכל דאמור רבנן באסמכתא ליתיה אלא בד"מ אבל בגיטין וקידושין ליכא דינא דאסמכתא דתנן תנאי גיטין כמה זימני *אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש אם אעבור מכנגד פניך ל' יום ולא בטלן משום אסמכתא ואע"ג דאדכרו אסמכתא בנזירות במס' סנהדרין* ההיא רבי יהודה היא משום ר"ט דאמר לא ניתנה נזירות אלא להפלאה. הדין היא סברא דילן באסמכתא ומילי ברירן אינון דאית להון אסמכתא בסברא ואצטרכינן למיתבינהו בהאי תשלום הלכות משום דאשכחן לרבינו הגאון ז"ל בספר המקח מילי דסתרן לדידן ואין אנו כדאין להשיב את הארי:

דף כח.

נודרין להרגין ולחרמין ולמוכסין שהיא של תרומה אע"פ שאינה תרומה שהן של בית המלך אע"פ שאינן של בית המלך ב"ש אומרים בכל נודרין חוץ מבשבועה ובה"א אף בשבועה בש"א לא יפתח לו בנדר וב"ה אומרים אף יפתח לו בית שמאי אומרים במה שהוא מדירו ובית הלל אומרים אף במה שאינו מדירו כיצד אמרו לו אמור קונם אשתי נהנית לי ואמר קונם אשתי ובני נהנין לי בית שמאי אומרים אשתו מותרת ובניו אסורין ובה"א אלו ואלו מותרין:

ולמוכסין והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא אמר רב חנינא אמר רב כהנא אמר שמואל במוכס שאין לו קצבה דבי רבי ינאי אמרי במוכס העומד מאליו ואיתא בהלכות בפ' הגוזל: שהן של בית המלך אע"פ שאינן של בית המלך: היכי נדר אמר רב עמרם אמר רב באומר יאסרו פירות העולם עלי אם אינם של בית המלך כיון דאמר יאסרו איתסרו עליה כל פירי עלמא באומר היום אי דאמר היום לא מקבל מיניה מוכס באומר בלבו היום ומוציא בשפתיו סתם ואע"ג דסבירא לן דברים שבלב אינן דברים לגבי אונסין אי אפשר דלא עקר ליה לנדריה: ירושלמי*. תני תולין בעובדי כוכבים ובמלכות אבל לא בישראל שבעלי זרוע מצויין ליפול דלמא יפול ויגלגל עלוי קדמותא:

דף ל.

הנודר מיורדי הים מותר ביושבי היבשה מיושבי היבשה אסור מיורדי הים שיורדי הים בכלל יושבי היבשה לא כאלו שהולכין מעכו ליפו אלא במי שדרכו לפרש:

דף ל:

רב פפא ורב אחא בריה דרב איקא חד מתני ארישא וחד מתני אסיפא מאן דתני ארישא מתני הכי הנודר מיורדי הים מותר ביושבי היבשה הא ביורדי הים אסור ולא כאלו ההולכים מעכו ליפו דהלין יושבי יבשה נינהו אלא ממי שדרכן לפרש ומאן דמתני אסיפא מתני הכי הנודר מיושבי יבשה אסור ביורדי הים ולא כאלו ההולכים מעכו ליפו בלבד אלא במי שדרכו לפרש נמי הואיל וסופו ליבשה סליק אבל מיורדי הים דרישא אסור אף בהולכים מעכו ליפו וכן הלכתא: ירושלמי נדר מיורדי הים לאחר שלשים ונעשו בני היבשה פלגותא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא דר' ישמעאל אמר אחר הנדר ור"ע אמר אחר האיסור ובאילין טלייתא צריכא רבה והכין פירושא אמר הנאת יורדי הים לאחר שלשים עלי קונם מהו בבני אדם שהיו בשעת הנדר בני ים ועכשיו נעשו

בני יבשה ופשיט דלר' ישמעאל הולכין אחר שעה שהנדר חל בה ומותר ולרבי עקיבא הולכין אחר שעת אמירתו ואסור בהן ובאילין שהם יורדים לים לטייל על שפתו בדוגיות צריכא רבה אם ישנן בכלל יורדי הים ואיתא לפלוגתייהו דרבי ישמעאל ור"ע בפ' ואלו נדרים* וקי"ל כר"ע:

הנודר מרואי החמה אסור אף בסומין שלא נתכוון זה אלא למי שהחמה רואה אותו:

*מדלא קתני הנודר מן הרואין לאפוקי דגים ועוברין:

הנודר משחורי הראש אסור בקרחין ובעלי שיבות ומותר בנשים ובקטנים שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים:

*מדלא קתני הנודר מבעלי שער. ומותר בנשים ובקטנים שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים דזימנין מיכסו רישייהו וזימנין מיגלו אבל נשים לעולם מיכסו וקטנים לעולם מיגלו:

הנודר מן הילודים מותר בנולדים מן הגולדים אסור מן הילודים ר"מ מתיר אף בילודים וחכ"א לא נתכוון זה אלא במי שדרכו להוולד:

מאי טעמא בנדרים הלך אחר לשון בני אדם לאפוקי דגים ועופות דאין דרכן להוולד אלא מטילי ביצים נינהו:

דף לא.

הנודר משובתי שבת אסור בישראל ואסור בכותים מאוכלי שום אסור בישראל ואסור בכותים מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותים קונם שאיני נהנה לבני נח מותר בישראל ואסור באומות שאיני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר באומו' העולם שאיני נהנה מישראל לוקח ביותר ומוכר בפחות שישראל נהנין לי לוקח בפחות ומוכר ביותר ואין שומעין לו שאיני נהנה להם והם לי יהנה לאומות:

דף לא:

שאיני נהנה מישראל אוקימנא למתניתין *בזבינא מציעאה אבל זבינא חריפא הנאת לוקח היא ושאיני נהנת מישראל מוכר ביותר ולוקח שוה בשוה וזבינא דרמי על אפיה הנאת מוכר היא ושאיני נהנה מישראל מוכר בפחות ולוקח שוה בשוה שאין ישראל נהנין לי מוכר שוה בשוה ולוקח בפחות: תוספתא. הנודר מישראל אסור בגרים מן הגרים מותר בישראל הנודר מישראל אסור בכהנים ובלוים מכהנים ולוים מותר בישראל הנודר מן הכהנים מותר בלוים מן הלוים מותר בכהנים תנא המודר הנאה מבני העיר כל ששהה

שם י"ב חדש אסור ליהנות ממנו מיושבי העיר עד שלשים יום מותר ליהנות ממנו מכאן ואילך אסור ליהנות ממנו והמודר הנאה מבנים מותר בבני בנים:
קונם שאיני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי אומות העולם קונם שאיני נהנה למולים אסור בערלי ישראל ומותר במולי אומות העולם שאין הערלה קרויה אלא על שם העובדי כוכבים שנאמר #כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב רבי אומר גדולה מילה שהיא שקולה כנגד כל מצותיה של תורה שנא' #הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה:
סליק פירקא

דף לב:

אין בין המודר הנאה מחבירו למודר הימנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהם אוכל נפש המודר מאכל מחבירו לא ישאילנו נפה וכברה וריחים ותנור אבל משאיל לו חלוק וטלית וטבעת ונזמים וכל דבר שאין עושין בו אוכל נפש מקום שמשכירין כיוצא בהם אסור:
אוקמה רב אדא בר אהבה למתני' כרבי אליעזר דתניא ר"א אומר אפילו ויתור אסור במודר הנאה ומשום הכי אסור בדריסת הרגל אע"ג דלא קפדי אינשי ואסור בכלים אע"פ שאין משכירין כיוצא בהן וכיון דסתם לן תנא כר"א הלכתא כוותיה דקי"ל הלכה כסתם משנה ועוד דסוגיין בהשותפין שנדרו* כר"א אתיא:

דף לג.

המודר (א) הנאה והא מן מאכל נדר אמר ריש לקיש דאמר הנאת מאכלך עלי אימא שלא ילעוס חטין ויתן על מכתו אמר רבה באומר הנאה המביאה לידי מאכל עלי אמר רב פפא שק להביא פירות וחמור להביא עליו פירות ואפילו צנא בעלמא הנאה המביאה לידי מאכל היא בעי רב פפא סוס לרכוב עליו וטבעת ליראות בה מיפסק ומיזל בארעיה מאי ולא איפשיט: ירושלמי* הניית מאכל מהו תני אבל משאילו קרדום הוינן סברין מימר בקרדום של ביקוע תפתר בקרדום של נכוש ולית את שמע מינה כלום:
המודר הנאה מחבירו שוקל לו את שקלו ופורע לו את חובו ומחזיר לו את אבידתו מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש: ותורם את תרומתו ואת מעשרותיו לדעתו ומקריב עליו קיני זבין וקיני זבות וקיני יולדות חטאות ואשמות ומלמדו מדרש הלכות

ואגדות ולא ילמדנו מקרא אבל מלמד הוא את בניו מקרא: וזן את אשתו ואת בניו אעפ"י שהוא חייב במזונותם ולא יזון את בהמתו בין טמאה בין טהורה:

דף לד.

ומחזיר לו את אבידתו. *פליגי בה ר' אמי ור' אסי חד אמר לא שנו אלא בשנכסי בעל אבידה אסורה על מחזיר ואע"ג (א) בפרוטה דרב יוסף פרוטה דרב יוסף לא שכיח אבל נכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה לא מהדר משום דקא מהני ליה וחד אמר אף בנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה מהדר וכי מהדר ליה (ב) מטעם דנפשיה קא מהדר ליה והלכתא אף בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה מהדר וה"ה נדרו הנאה זה מזה דמ"ד לא מהדר סליק ליה בקושיא.

דף לד:

בעא מיניה ר' חייא בר אבין מרבא ככרי עליך ונתנו לו מהו ככרי א"ל כי איתיה ברשותיה הוא דאסור או דילמא עליך א"ל ועלויה שוייה הקדש א"ל פשיטא דאע"ג דיהבין ליה במתנה אסור דאי לא עליך לאפוקי מאי לאפוקי דאי מגנב גנבא א"ל לאפוקי דאי אזמניה עלה

דף לה.

ומקשינן עליה דרבא מהא דתניא א"ל השאילני קרדומך א"ל קונם קרדום שיש לי שאני קנוי נכסי עלי אם יש לי קרדום אלא זה ונמצא שיש לו בחייו אסור מת או שנתנה לו במתנה ה"ז מותר ופריק רב אחא בריה דרב איקא בשניתנה לו על ידי אחר אמר רב אשי דיקא נמי דקתני שניתנה לו ולא קתני שנתנה לו הך שמעתא חזינא בה פירושא לרבוותא דלא דאיק דקא פרישו הא דאמרינן לאפוקי מאי לאפוקי דאי מגנב גנבא דה"ק כי קאמר ככרי עליך כל שהיא ברשותו קאמר לאפוקי דאי אגנבא ובאה לידי זה לא יהא אסור בה הואיל ולא נתנה לו א"ל לא האי דאמר ככרי עליך לאפוקי דאי אזמניה למיכל מההוא ככר מעיקרא והדר אמר ככרי עליך כיון דאזמניה קנה חלקו ולא מצי למיסרה עליה דלאו ככרי הוא אלא ככר דמזומן ואנן קשיא לן האי פירושא דהא ר' חייא בר אבין נתנה לו במתנה בעא מיניה דרבא ואסר ליה משום דאי לא עליך דקאמר לאיסורא לאפוקי מאי וא"כ אמאי דקאמר ליה איבעיא ליה לאהדורי עליך לאפוקי הכי והכי לאיסורא אי נמי ליבעי מיניה מעיקרא ונתנה לו במתנה או שגנבה מהו ועוד דלא קאמרינן בגמ'

אלא עליך לאפוקי דאי מיגניב גנבא ולא דייקינן בה ככרי דאי להאי פירושא הוה ליה למימר ככרי לאפוקי דאי אגנובי מגנבא ועוד דקאמר דאי אזמניה עליה מעיקרא לא חל עליה נדרא היכי דמי אי דאמר לו קני מעכשיו ומשוך פשיטא אפילו לא אמר ככרי אלא כל מאי דמצי למימר לימא (א) (לעולם) כל הימנו שיאסור ממון חבירו על בעליו ואי דלא אמר לו קני ומשוך אכתי ככרי הוא ואי תימא כיון דאמר ככרי אין דעתו על מה שהזמין עליו הא בכה"ג אמרי' לקמן בשלהי פרקין* כל הנודר אין דעתו על מה שהפקיר ואיפרכא לה הך סברא בגמ' כיון דנדר סתם חאיל נדרא אכל מאי דאית ליה לא אזלינן בכי הא מילתא בתר דעתו וכל שכן הכא דמדקאמרינן דאי אזמניה עליה משמע דמוכחא מילתא מהאי ככרי קאמר כגון דפריש וליכא למימר אין דעתו על זה הככר ותו התינח היכא דאזמניה עליה מעיקרא לא אזמניה עליה מעיקרא ככרי עליך לאפוקי מאי על כרחך לאפוקי דאי איגניב מיגנב אלא האי פירושא פירוכא הוא ולית בה מששא ועיקר פירושא דהא דאמרינן לאפוקי דאי מיגניב איגניבא לישנא דאתמהא הוא ורבא הוא דקאמר לה דקא בעא מיניה ר' חייא בר אבין ככרי עליך והוא הדין לנכסי עליך ונתן לו במתנה מהו ואמר ליה מאי קא מיבעיא לן פשיטא דאסור דאי לא עליך למה לי כלומר האי גברא למיסר עליה דהאי קא מיכוין [ואי] נתנה לו במתנה מותר בה עיקר נדרים דקאמר ליה עליך קונם מאי קא מהני ליה מידע ידעי דאי לא יהיב ליה לא מצי למשקל מככר דיליה כלום ולמאי הלכתא הוא צריך למנדר כלל וכי אפשר לך למימר דלא נדר אלא דאי מגניב גנבא דאכתי ככרי הוא תתסר עליה דהאי הא לא מסיק איניש אדעתיה דמיגניב ככריה מיניה (ב) ואית לידיה דהאי כי היכי דליתסריה עליה בנדר מהשהא אלא ודאי לא נדר אלא למיסר עליה במתנה דלא ליסרהיב ביה למיתן מיניה כלום וא"ל רב חייא דילמא לעולם לא אסר עליה מהנה דהא ככרי אמר ליה ודקאמרת א"כ למה לי דנדר לאפוקי דלא ליזמניה עליה דההוא ככר משום דהזמנה מילתא דמזמין הוא וככר דמאריה וטיבותא דמאריה ומיניה הוא דמתהני זמינא אבל נתן לו במתנה מעיקרא למיעבד בההוא ככר כל מאי דבעי כיון דלאו ברשותיה הוא דלמא שרי ליה לקבולי דכי איתיה ברשותיה בלחוד הוא דאסריה עליה ורבא לא קביל מיניה דרב חייא בר אבין האי טעמא ולפום הכי אותבינן עליה דרבא מהך ברייתא דקתני השאילני פרתך הפנויה ואמר ליה בעל הפרה קונם עליך שאני קנוי חוץ מזו לומר שאין לו ונמצא שיש לו פרות אחרות אסורות הן על השואל בחיי המשאיל אבל במותו או שניתנה לו לשואל אותה פרה במתנה מותר הוא בה דהא לא קאמר מדיר אלא שאני קנוי דהיה ליה דומיא דככרי כי איתיה ברשותיה הוא דאסור נתנה לו מדיר למודר שריא ופריק רב אחא בריה

דרב איקא בשניתנה לו ע"י אחר כגון שנתנוה בעלים לאחר והוא נתנה לזה המודר וה"ה נמי דאפי' כי איתיה ברשותיה דההוא מקבל מתנה ראשון שהמודר מותר בה דתנן לביתך שאני נכנס מת או שמכרו לאחר מותר אלא הא קמ"ל דוקא ע"י אחר אבל נתנה לו הוא אסור [אמר ר"א דיקא נמי] דקתני שניתנה ולא קתני שנתנה לו וכיון דדייק רב אשי ממתני' כרבא הלכתא כוותיה:

דף לו:

ותורם את תרומתו אוקימנא למתני' *בדאמר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום אבל א"ל תרום אסור משום דקא עביד ליה שליחותיה ושמעינן מינה שהמודר הנאה מחבירו לא מבעי ליה למיעבד שליחות ואפי' הו"ל שליחותיה כגון קריאת שם דתרומה דלא עביד למשקל עליה שכר אסור דכיון דקאמר ליה ועביד קא מהני ליה:

דף לז.

ומלמדו מדרש הלכות והגדות ולא ילמדנו מקרא. מקרא מאי טעמא לא ילמדנו דקא מהני ליה מדרש נמי הא קא מהני ליה אמר שמואל במקום שנוטלין שכר על המקרא אבל על המדרש לא שרי למשקל מאי שנא מדרש דלא דכתיב ואותי צוה ה' וגו' מה אני בחנם אף אתם בחנם מקרא נמי בחנם רב אמר שכר שימור ור' יוחנן אמר שכר פיסוק טעמים:

דף לח:

וזן את אשתו *א"ר יצחק בר חנניא א"ר הונא המודר הנאה מחברו מותר להשיא לו בתו הוי בה ר' זירא במאי עסקינן אילימא בשנכסי אבי כלה אסורין על החתן הרי מוסר לו שפחה לשמשו אלא בשנכסי חתן אסורין על אבי כלה גדולה מזו אמרו וזן את אשתו ואת בניו ואע"פ שהוא חייב במזונותן ואת אמרת מותר להשיא לו בתו לעולם בשנכסי אבי כלה אסורין על החתן ובבתו בוגרת ומדעתה תניא נמי הכי המודר הנאה מחבירו אסור להשיא לו בתו אבל משיאו בתו בוגרת ומרעתה א"ר יעקב (אר"י) המדיר בנו לתלמוד תורה מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר ר' יצחק אומר אף לצלות לו דג קטן איכא דפריש שהאב הדיר את בנו שלא יהנה הבן ממנו מותר האב למלאות חבית של מים לבן ולהדליק לו את הנר ולצלות דג קטן שאין כוונתו אלא להנאה גדולה ודברים אלו לגבי הבן אינן חשובין ואיכא דפריש דנדר האב הנייה מבנו כדי שלא יבטל

מתלמוד תורה ומותר הבן לעשות לאב דברים הללו שאין בהן ביטול תורה ומסתברא כי האי פירושא משום דהנך מילי שמוש נינהו ודברים שהבן עושה לאב ואין במשמע שיתן כלום אלא שימלא וידליק ויצלה דג קטן שלו ועוד דלישנא דמדיר לת"ת הכי דייקא דמדירו ללמוד ועוד דאי כשהאב הדיר את הבן מ"ש הני אי אמרת מן חיותיה לא אדריה הוה לן למימר שיתן לו מזונות שהוא צריך להם בצמצום אלא פירושא בתרא טפי עדיף ומסתבר ואשכחן נמי בתוספתא בכורות *דתניא הכי מעשה באחד שהרצה את בנו לת"ת הדירו מלעשות מלאכה והתיר לו יוסי ברבי למלא לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר: ירושלמי בשלהי מסכת בכורים תני המדיר בנו לת"ת מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר ר' יעקב בר אידי בשם ר' יוחנן אמר אף ליקח לו חפצים מן השוק מה פליגי (א) בין באיש בין באשה אם היה אדם מסויים עשו אותו כאשה פירוש שאין דרכה של אשה לחזר בשוק לפיכך אם הדירה בנה לת"ת מותר ליקח לה חפצים מן השוק וכן אדם חשוב שאין דרכו ליקח חפצים מן השוק עשו אותו כאשה: ולא יזון את בהמתו תניא יהושע איש עוזא אומר זן את עבדו ואת שפחותיו הכנענים ולא יזון את בהמתו בין טמאה בין טהורה מ"ט עבדיו ושפחותיו למנחרותא עבידן בהמה לפטומא עבידא:

המודר הנאה מחבירו ונכנס לבקרו עומד אבל לא יושב ומרפאו רפואת נפש אכל לא רפואת ממון: ורוחץ עמו באמבטי גדולה אבל לא בקטנה וישן עמו במטה רבי יהודה אומר בימות החמה אבל לא בימות הגשמים מפני שהוא מהנהו ומיסב עמו על המטה ואוכל עמו על השלחן אבל לא מן התמחוי אבל אוכל הוא מן התמחוי החוזר:

דף לט.

נכנס לבקרו עומד *במאי עסקינן אי בשנכסי מבקר אסורין על החולה אפילו יושב נמי אי בשנכסי חולה אסורין על המבקר אפילו עומד נמי לא אמר שמואל לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה ובמקום שנוטלין שכר על הישיבה ואין נוטלין שכר על העמידה מאי פסקא הא קא משמע לן דאף במקום שנוטלין שכר על הישיבה בעי למשקל על העמידה לא בעי למשקל ואי בעית אימא כדרבי שמעון בן אליקים גזירה שמא ישהה בעמידה הכא נמי גזירה שמא ישהה בישיבה עד דהוה ליה לחולה הנאה דבעי למיתן בה אגרא וכן הלכתא תניא חלה הוא נכנס לבקרו חלה בנו שואלו בשוק ואוקימנא בשנכסי חולה אסורין על המבקר (א) ונתון דלא אדריה מן חיותיה הלכך חלה הוא נכנס לבקרו בין עומד בין יושב דחיותיה הוא חלה בנו אינו נכנס כלל אלא שואלו בשוק: תוספתא

המודר הנאה מחבירו ומת מביא לו ארון ותכריכין חלילין ומקוננות שאין הנאה למתים מעידו עדות ממון ועדות נפשות חלה נכנס לבקרו היה לו חולה אינו נכנס ומבקרו אבל שואל בשלומו

דף לט:

תניא ביקור חולים אין לו שיעור מאי אין לו שיעור אמר אביי אפי' גדול אצל קטן רבא אמר אפי' מאה פעמים ביום רבי חלבו חלש נפק אכריז רב כהנא רבי חלבו באיש ליכא דקא אתי אמר להו לא כך היה מעשה בתלמיד אחד מתלמידי ר"ע שחלה ולא נכנסו חכמים לבקרו ונכנס ר"ע לבקרו ובשביל שכיבדו וריבצו לפניו (א) א"ל רבי החייתני יצא ר"ע ודרש כל שאינו מבקר את החולה כאילו שופך דמים אמר רב שישא בריה דרב אידי לא לסעוד אניש קצירא לא בתלת שעי קמייתא ולא בתלת שעי בתרייתא דיומא כי היכי דלא ליסח דעתיה מן רחמי תלת שעי קמייתא רויחא דעתיה בתרייתא תקיף חולשיה גרסינן בפרק יציאות תנו רבנן הנכנס לבקר את החולה בשבת אומר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא וכו' כדכתיבנא בהלכות *אמר רבין אמר רב מנין שהקב"ה זן את החולה שנא' ה' יסעדנו על ערש דוי תניא נמי הכי הנכנס לבקר את החולה לא ישב על גבי המטה לא ע"ג כסא ולא ע"ג ספסל אלא מתעטף ויושב ע"ג קרקע מפני שהשכינה למעלה ממטתו של חולה שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי

דף מ:

ואמר רבין אמר רב מיטרא במערבא סהדא רבה פרת ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מיתבריך ופליגא דשמואל על שמואל דאמר אין המים מטהרין בזוחלין *אלא פרת ביומי דתשרי בלבד אבוה דשמואל עבד להו לבנתיה מקואות ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי פירוש חיישינן שמא ירבו הנוטפין על הזוחלין ובעי אשבורן כיון דלא נתערבו במעיין עצמו אלא בזוחלין ממנו שהוא הנהר איכא מאן דאמר אע"ג דקי"ל כל רב ושמואל הלכתא כרב באיסורי וכ"ש הכא דאידך דשמואל כרב אתיא אפילו הכי הלכתא כי הא דאמר שמואל נהרא מכיפיה מיבריך דגרסינן בפרק מעשר בהמה* תניא ר' מאיר אומר יובל שמו שנאמר #ועל יובל ישלח שרשיו ולמה נקרא שמו פרת שמימיו פרין ורבין (א) וחכ"א פרת שמו שמימיו פרין ורבין מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מבריך וכו' וכיון דמתניתא מסייעא להא דשמואל הלכתא הכי והכי נמי אמרינן באגדה בפ' הרואה *למה שמו פרת שמימיו פרין ורבין הילכך לא צריכין למיעבד

מקואות אלא כל הנהרות מטהרין בזוחלין דמכיפיה דפרת דהוא פרה ורבה הן מתברכין דלפרת אתו כל הנהרות כדאמרינן התם *הנודר ממי פרת אסור בכל מימות שבעולם ואפילו עינותא דמדליין סולמי דפרת נינהו ודינייהו כפרת והיינו טעמא דשמואל דאמר כל נהרא מכיפיה מיבריך הדין היא סברא דחד מרבוותא ואנן אכתי לא מכרעא לן הא מילתא דכוין דחזינן לאבוה דשמואל דחייש לענין מעשה ועביד מקוואות ואשכחן נמי לשמואל גופיה דאמר הלכה למעשה אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד לא דחינן מימריה דאיתמר לענין איסורא והלכה משום חד מימרא דאגדתא דאמר מכיפיה מיבריך דהא נמי שמואל דאמר הכי איהו הוא דאמר לענין איסורא שאין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי ואיכא למימר דהכי סבירא ליה אע"ג דנהרא מכיפיה מיבריך וסהדותא דפרת במטרא דמערבא לאו סהדותא רבה הוא דאי נמי רבי טובא לא מסהיד אמטרא רבותיה ואפשר נמי דזמנין אפילו שלא בזמן גשמים הא חזינן ליה ודאי דמתרבי בשעת הגשמים מן הנוטפין הלכך כולה שתא בר מן יומי תשרי לענין טבילה דחיישינן ואף על גב דאיתמר בגמ' ופליגא דידיה אדידיה טעמיה פליג דאי לעולם מכיפיה מיבריך ליתא לה ומיהו ודאי אמרינהו לתרוייהו ולא מהדר הדר ביה אלא מיחש הוא דחייש לספק איסורא כדאמרינן בעלמא בכי האי גוונא *השתא דאמר שמואל אסור ותנא דבי שמואל מותר שמואל הלכה למעשה אתא לאשמעינן דאסור וכן נמי הא דאמרינן התם דאבוה דשמואל סבר לה כרב הכא נמי קאמרינן דמיחש חייש למטרא דילמא רבוי דפרת מן הנוטפין אתי דהא ודאי דבר הנראה לעינים הוא דכי אתו גשמים הנהרות רבין ביותר ולפום הכי מספקא ליה לשמואל לענין מעשה כיון דבשעת גשמים הוא דרבו מן נוטפין אתו ואפי' בשאר ימות השנה איכא למיחש לנוטפין בר מן יומי תשרי או דילמא עיקר ריבויא דרבו ליתא אלא מן ביפא דמיבריך והא דאתי בשעת גשמים משום שאין לך כל טפח וטפח שיורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחיים ושלא בשעת הגשמים ודאי מטהרין בזוחלין ולפום הכי חש לה שמואל לענין טבילה ולא חזינן דאורי בה לקולא הלכך אנן נמי חיישינן לדידיה ולאבוה ובמסכתא דנדה בפרק תינוקת* מייתינן בגמרא עובדא דאבוה דשמואל ולא מסיימי עלה פלוגתא דבריה. והא מילתא לאו דידן היא אלא מילתא דתליא באשלי רברבי היא דאשכחן לרבינו חננאל דפסק במסכת שבת כרב וכאבוה דשמואל ודחה לדשמואל דאפילו הוא עצמו דבריו סותרין זה את זה ורבינו הגדול נמי כתב בהלכות* עובדא דאבוה דשמואל דהוה עביד מקואות ביומי ניסן הלכך אין המים לעולם מטהרין בזוחלין עד שתעמוד על מעיין שלו ויתברר לך המשכתו וריבויו כפרת ביומי תשרי ושאר נהרות אפילו ביומי תשרי

איכא למיחש בשעה שרבין לפום דחזי ממנהגא דההוא נהרא וכל שכן בנהרות כגון אלו ששנינו המים המכזבין פסולין אלו הן המים המכזבין פעם אחת בשבוע המכזבים בפולמוסיות ובשני בצורת כשרים רבי יהודה פוסל וכל שכן ביום שהגשמים יורדין בו שהנהרות רבין ביותר דלכולי עלמא אין המים מטהרין בזוחלין דהא ודאי מן הנוטפין אתו שהרי אף הנחלים ושלוליות של נחלים והרדליות שבהרים מושכין מים כנהרות ולית להו כיפא דמברכי מיניה ואינהו הוא דמרבו להו לנהרות ובהא ליכא מאן דפליג כלל דדבר הנראה הוא ומאן (א) דמיירי בהנך מילי להיתרא לא עביד שפיר: גרסינן בפרק מעשר בהמה *הנודר ממימי פרת אסור בכל מימות שבעולם היכי דמי אילימא דאמר לא שתינא מפרת הוא דלא שתינא מנהרא אחרינא שתינא אלא לא שתינא ממיא דאתו מפרת:

דף מא:

ומרפאהו רפואת נפש אבל לא רפואת ממון. רפואת נפש גופו רפואת ממון בהמתו אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב אבל אומר לו סם פלוני יפה לה סם פלוני רע לה: ירושלמי* רבי יוסי ורבי יודן חד אמר כאן במדירו מגופו כאן במדירו מנכסיו וחרינא אמר כאן בשיש לו מי שירפאנו כאן בשאין לו מי שירפאנו (ב) אם כשיש לו מי שירפאנו אפילו רפואת נפש לא ירפאנו שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות ומסתברא לן לפום גמרא דילן דלא שנא מדיר מנכסיו ולא שנא אף מגופו חד דינא והלכתא כמאן דמוקי לה מתניתין בשיש לו מי שירפא את בהמתו דהיינו טעמא דאסור משום דאפשר אף על ידי בעלים עצמן שיאמר להם זה סם פלוני יפה לה סם פלוני רע לה דכיון דאפשר בבציר מיניה לאו השבת אבידה הוא אבל היכא דלא אפשר בהכי כגון שאחזה דם וכיוצא בחולי זה שאי אפשר לשהות ונזדמן לה זה באותה שעה מרפא אותה ואינו חושש דלא נפקא מכלל אבידה דתנן ומחזיר לו אבידתו מאי טעמא איהו מצוה דגופיה קיים והלה [כי] קמתהני במידעם דנפשיה קמתהני:

לא יאכל עמו מן האבוס שלפני פועלים ולא יעשה עמו באומן דברי רבי מאיר וחכמים אומרים עושה הוא ברחוק ממנו:

בקרוב (ג) לא פליגי דאסור כי פליגי ברחוק רבי מאיר סבר גזרינן דחוק משום קרוב משום דקא מרפי לה לארעא קמיה ורבנן סברי לא גזרינן:

דף מב.

המודר הנייה מחבירו לפני שביעית לא ירד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הנוטות ובשביעית לא ירד לתוך שדהו אבל אוכל הוא מן הנוטות נדר ממנו מאכל לפני שביעית יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הפירות ובשביעית יורד ואוכל.

דף מב:

המודר הנאה מחבירו לא ישאילנו ולא ישאל ממנו לא ילונו ולא ילוה ממנו לא ימכור לו ולא יקח ממנו:

דף מג.

פירש אביי *גזירה לשאול משום להשאיל וכן כולהון גזירה:
א"ל השאילני פרתך א"ל אינה פנויה א"ל קונם שדי שאני חורש בה לעולם אם היה דרכו לחרוש הוא אסור וכל אדם מותרין ואם אין דרכו לחרוש הוא וכל אדם אסורין המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך אצל החנוני ואומר איש פלוני נודר ממני הנאה ואיני יודע מה אעשה הוא נותן לו ובא ונוטל מזה היה ביתו לבנות גדרו לגדור שדהו לקצור הולך לו אצל הפועלים ואומר איש פלוני מודר ממני הנאה ואיני יודע מה אעשה הן עושין ובאין ונוטלין שכרן מזה:
ומסקנא בפרק המדיר* דכל שכן (א) דשייכי ליה ולמימר כל הזן וכל העושה עמו אינו מפסיד דלאו שליחותיה קא עביד ומתניתין לא מיבעיא קתני לא מיבעיא כל הזן אינו מפסיד דבעלמא קאי אבל חנוני דרגיל אצלו ואזיל ואמר ליה כמאן דא"ל זיל הב ליה את דמי קמ"ל ודוקא כל הזן אבל אומר כל השומע קולי יזון אסור דכי אמר (ב) שליחותיה קא עביד:
היו מהלכין בדרך ואין לו מה יאכל נותן לאחר משום מתנה והלה מותר בה אם אין עמהם אחר מניח על הסלע או על הגדר ואומר הרי הן מופקרין והלה נוטל ואוכל ור' יוסי אוסר:
מ"ט דר' יוסי אמר רבא גזרה משום מתנת בית חורון ורבנן סברי לא גזרינן והלכתא כרבנן:

דף מג:

*בפרק בתרא המודר הנייה מחתנו והוא רוצה לתת לבתו מעות אומר לה הרי המעות האלו נתונים לך במתנה ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן אלא מה שאת נושאת ונותנת בפיך:

*אמר רב לא שנו אלא דאמר לה מה שאת נושאת ונותנת בפיך אבל אמר לה מה שתרצי עשי קנה יתהון בעל ושמואל אמר אפילו אמר מה שתרצי עשי לא קנה יתהון בעל מתקיף לה ר' זירא כמאן אזלא הא שמעתתא דרב כר' מאיר וכו' והלכתא כשמואל דיד אשה אי כיד בעלה הוא או לא דינא הוא וקיימא לן *כשמואל בדיני ועוד דרב כר' מאיר ולית הלכתא כוותיה דיחיד הוא ועוד דסוגיין בעלמא כדמפרקינן בפרק בן סורר ומורה* ובנזירות בפרק מי שאמר בתרא* דאקני לה אחר ואמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהן ואע"ג דא"ר אלעזר בפרק האשה נקנית* דכל כי האי גוונא דכ"ע לא פליגי דמה שקנה עבד קנה רבו והכא במאי עסקינן כגון דאקני ליה אחר מנה על מנת שתצא בו לחירות וכו' יד עבד שאני דקסבר ר"א דאע"ג דבאשה כי אמר ע"מ שאין לבעליך רשות בהן לא קנה יתהון בעל גבי עבד מודו ליה רבנן לר' מאיר דבעי למימר על מנת שאין לרבך רשות בהן אלא מה שהאכל או תצא בהן לחירות וכי א"ל הכי לכ"ע לא קנה רבו כלום כסתמא דהא מתני' דליכא דמפיק לה מדר' מאיר וכיון דגבי אשה אהני האי תנאה גבי עבד נמי מהני דלר' מאיר יד אשה כיד עבד וההוא דמוקי ר"א פלוגתייהו בעל מנת שתצא בו לחירות ובאשה ע"מ שתפדי בו את המעשר ואפ"ה לרבי מאיר לא אמר כלום קאמר לאו בדאמר על מנת שאין לבעל רשות בהן אלא שתצא בו לחירות או תפדי בו את המעשר אלא בדאקני לעבד סתם ע"מ שתצא בו לחירות כלומר שתתן לרבך (א) בפדיונן ולאשה נמי סתם ע"מ שתפדי בו את המעשר דר"מ סבר כי אמר ליה קני קנה לגמרי וכל קנין דעבד ואשה יד בעלים עמהן כיון דלא אמר ע"מ שאין לו רשות בהן וכי א"ל שתצא בו לחירות או שתפדי בו את המעשר לאו כלום קאמר ליה דהא אם (ב) אין קונים בעלים קונים ורבנן סברי לדידהו נמי לא מקנה להו אלא ע"מ דהכי ואין בעלים זוכין בהן שאילו היו זוכין בהן לא היה העבד יוצא לחירות ולא המעשר נפדה בלא חומש וכמאן דאמר ע"מ שאין לבעלים רשות בהן אלא שתצא בו דמי אבל ודאי פירש ואמר ע"מ שאין לרבך רשות בהן אלא שתצא בו אפילו ר"מ מודה דלדידיה נמי לא כלום מקני ליה אלא אהכי וכן באשה כסתמא דמתני' דליכא דמפיק לה הכא מדר"מ כדפרשינן ורבוותא קמאי כגון רבינו סעדיה ורבינו שמואל הנגיד בשם מר רב עמרם גאון ז"ל הכין פסקו באשה כשמואל ואיכא מ"ד דאי אמר ע"מ שאין לבעליך רשות בהן קנה אותם בעל

אבל אמר ע"מ שאין לבעליך רשות בהן אלא מה שתרצי עשי לא קנה אותם בעל והך מימרא לאו מעליא היא דלא קאמר שמואל אפילו מה שתרצי עשי לא קנה יתהון בעל אלא למימר דאע"ג דקא מקנה לה לגמרי לא קנה איהו בהון ולאפוקי מדרב דאמר דוקא כי לא מקנה לדידה נמי אלא שתאכל אבל אמר לה קנה סתם ע"מ שאין לבעליך רשות בהן קנה אותם בעל אבל אמר ודאי כל דיהיב לה מתנה כמאן דאמר לה מה שתרצי עשי הוא דהא קאמר לה קני וכל מאי דקני איניש מה שירצה עושה בהן ולא מסיימינן בגמרא בעלמא אלא דאקני לה אחר מנה ע"מ שאין לבעליך רשות בהן בלחוד אלמא לא בעי למימר לה מה שתרצי עשי ולא כלום:
סליק פירקא

דף מה:

השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר ר' אליעזר בן יעקב אומר זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו ושניהן אסורין מלהעמיד ריחים ותנור ומלגדל תרנגולים היה א' מהם מודר הנאה מחבירו לא יכנס לחצר ר' אליעזר בן יעקב אומר יכול הוא לומר לו לתוך שלי אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך וכופין את הנודר שימכור את חלקו היה אחד מן השוק מודר מאחד מהן הנאה לא יכנס לחצר ראב"י אומר יכול הוא לומר לו לתוך של חברך אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך:

דף מו.

איבעיא להו בנדרו פליגי הדירו זה את זה מאי מי אמרינן בנדרו הוא דפליגי רבנן אבל בהדירו זה את זה מודו ליה רבנן לר' אליעזר בן יעקב דכי אנוסים דמו או דילמא אפילו בהדירו זה את זה פליגי רבנן ואתינן למיפשט מהא דקתני היה אחד מהן מודר הנאה מחבירו ופליגי רבנן תני נדור מחבירו הנאה ואמרינן הכי נמי מסתברא דקתני סיפא וכופין את הנודר למכור את חלקו אי אמרת בשלמא דנדר הוא היינו דכופין אלא אי אמרת דאדריה אמאי כופין אותו הא מינס אניס. הוו בה רבוותא בהדין שמעתא מאי קא מיבעיא להו תפשוט מהא דתנן *הריני עליך חרם ואת עלי שניהן אסורין ואסורין בדבר של אותה העיר ואי סלקא דעתך בהדירו מודו ליה רבנן לראב"י הא אמאי תרמייה ופריקו איכא למימר כי קתני שניהן אסורין בבית הכנסת אגב דמתניתין קאי דתנן השותפין שנדרו הנאה זה מזה וכי קתני הריני עליך ואת עלי שניהם אסורין בדבר שיש בו דין חלוקה ובכל דבר מיוחד לכל אחד ואחד ומילי מילי קתני והיינו עיקר בעיין בנדרו פליגי

אבל בהדירו מאי משום דאיכא לפרושי למתני' להאי אנפא ולהאי אנפא והאי פירוקא לא מעלי דודאי אסיפא קתני לה ועוד דאי הוה צריך גמרא למיתי סכינא חריפא דמפסקא מתני' הוו מייתי לה למיפשט בעיין מינה ודחו לה בהאי שנויא דחיקא אלא הכי הוא דאיכא למימר דהם קתני ואסורין בדבר של אותה העיר אנודרין קאי אהני דקא אמרינן הרי את עלי אבל לא (א) אנודרין ושמעינן מדמרין דהא דקתני מתני' וכופין את הנודר שימכור את חלקו (ב) נדור והוא נודר קתני דכיון דאסר נפשיה בדחבריה חיישינן דלמא אתי לאשתמושי בדחבריה תשמיש דאסור כגון העמדת תנור וכירים דאסור אפילו לרבי אלייעזר בן יעקב אבל מדיר לא אשכחן דכופין וכ"ש מודר דמינס אניס דודאי אין כופין וירושלמי פריש איפכא דאתמר התם* בתוך שלי אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך ואתמר כופין לא על הדא אתאמרא אלא על הדא בתוך של חברך אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך (ג) (ואתמר כופין לא על הדא אתאמרא אלא על הדא) כופין את הנודר למכור את חלקו באומר הנייתי עלך אבל באומר הנייתך עלי לא כדחזינן לחד מרבוותא דסמך עליה וקא כתב בפיסקין דיליה שנים שהיו שותפים בחצר ונדר אחד מהם שלא יהנה בו השני כופין את הנודר למכור את חלקו ואנן לא סמכינן אלא אגמרא דילן אלא מיהו אשכחן דתניא בתוספתא היה אחד מהם רגיל להדיר אחרים הנאה על חלקו כופין את הרגיל למכור את חלקו ובהא איכא למימר מתרצתא היא ורגיל שאני ובדאמר חצרי אבל אמר חצר זו כי מכר נמי אסור. רישא דתוספתא כשם ששניהם אסורים לדור (ד) בחצרי כך שניהם אסורים לדור כשם ששניהם אסורין לגדל תרנגולים כך שניהם אסורין לגדל בהם בהמה דקה אמר רבה אמר זעירא מחלוקת כשיש בה כדי חלוקה אבל אין בה כדי חלוקה ד"ה מותר אמר ליה רב יוסף הרי בהכ"נ דכמי שאין בה כדי חלוקה דמי ותנן שניהם אסורים בדבר של אותה העיר אלא אמר רב יוסף אמר זעירא מחלוקת שאין בה כדי חלוקה פי' ומאן תנא ואסורין בדבר של אותה העיר רבנן אבל יש בה כדי חלוקה ד"ה אסור אמר רב הונא הלכה כראב"י וכן א"ר אלעזר הלכה כראב"י הדין הוא מסקנא דשמעתא וקי"ל כוותיה ואע"ג דאשכחן ליה לרבינא דהוא בתרא בפ' שור שנגח את הפרה* דאוקי פלוגתא דראב"י ורבנן ביש ברירה ובאין ברירה דראב"י סבר יש ברירה והאי לדנפשיה קא אזיל והאי לדנפשיה קא אזיל ורבנן סברי אין ברירה וקיימא לן בעלמא דבדאורייתא אין ברירה אפ"ה לא דחינן מסקנא דשמעתין מדלא אשכחן דפליגי עליה אמוראי במידי ולא דמיא האי ברירה לדעלמא דהכא לאו מידי דלא איתבריר האידנא ומתבריר למחר הוא דנימא (ה) איברא מילתא למפרע דכהשתא הוא אלא חצר שאין בה דין חלוקה היא וכל חד משתמש בכולה וכיון דשותפין כה"ג הוי תשמישתייהו מהשתא אמרינן כמאן

דעייל לדנפשיה הוא ולא משתמש בדחבריה שאם תאסור עליו נמצא זה מוציא אותו מחצירו ואין אדם אוסר נכסי חבירו על בעליהן ובכה"ג אתמר התם בגמרא תדע דהא מיבעיא בעו לה הכא בהדירו דילמא אפילו רבנן מודו ליה לרבי אליעזר בן יעקב משום דכאנוסין דמו ולאו כל כמיניה דאסר נכסי חבירו עליו ואיצטריכינן לברור מילתא משום דאשכחן לרבינו חננאל ז"ל דפסק התם בפרק הפרה כרבנן ואנן כתבינן מאי דסבירא לן והכי פסקי בתראי אלא דאיכא מינייהו מאן דמזכי שטרא לבי תרי הוא דפסיק הלכה כראב"י וכמתניתין דקתני ואסורין בדבר של אותה העיר וכו' והא גמרא קתני בהדיא בית הכנסת כחצר שאין בה כדי חלוקה דמי ולא קא מפליג בינייהו במידי הילכך לראב"י זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו וכן הלכתא:

המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ ובית הבד מושכרין בעיר אם יש לו בהן תפיסת יד אסור אין לו בהן תפיסת יד מותר:

היכי דמי דשרי דמקבל בטסקא:

האומר לחבירו קונם לביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או שמכרן לאחר מותר קונם לבית זה שאני נכנס שדה זו שאני לוקח מת או שמכרן לאחר אסור:

בעי אבימי קונם לבית זה שאי אתה נכנס ומת או שמכרן לאחר מהו אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו או לא ופשטינן דאדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו והוא הדין בית זה ונכסים אלו והוא הדין לביתי זה ונכסי אלו אבל אמר ביתי ונכסי לכשיצא מרשותו מותר: ירושלמי*. ביתך זה משם מה אתה תופסו משם ביתך או משום זה נפל ובנאו הא לית ליה נשמעינה מן הדא האומר ליורשיו תנו בית חתנות לבני או בית ארמלות לבתי ונפל היורשין חייבים לבנותו בית זה ונפל אין היורשים חייבים לבנותו:

דף מז:

הריני עליך חרם המודר אסור הרי את עלי חרם הנודר אסור הריני עליך ואת עלי שניהם אסורים ושניהם מותרין בדבר של עולי בבל ואסורים בדבר של אותה העיר איזהו דבר של עולי בבל כגון הר הבית והעזרות והבור שבאמצע הדרך ואיזהו דבר של אותה העיר כגון הרחבה והמרחץ ובית הכנסת והתיבה והספרים והכותב חלקו לנשיא רבי יהודה אומר אחד כותב לנשיא ואחד כותב להדיוט מה בין כותב לנשיא לכותב להדיוט שהכותב לנשיא א"צ לזכות והכותב להדיוט צריך לזכות וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה צריכין

לזכות לא דברו בנשיא אלא בהווה רבי יהודה אומר אין אנשי גליל צריכין לכתוב שכבר כתבו אבותיהם על ידיהם:

דף מח.

הנודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל נותן לו לאחר לשום מתנה והלה מותר בה ומעשה בבית חירון באחד שהיה אביו מודר הימנו הנאה והיה משיא את בנו ואמר לחבירו הרי חצר וסעודה נתונין לך במתנה ואינן לפניך אלא שיבא אבא ויאכל עמנו בסעודה א"ל אם שלי הן הרי הן מוקדשין לשמים א"ל ולא נתתי לך את שלי אלא שתקדישם לשמים א"ל ולא נתת לי את שלך אלא שתהא אתה ואביך אוכלים ושותין ומתרצין זה לזה דהא העון תלוי בראשי אמרו חכמים כל מתנה שאינה שאם הקדישה תהא מקודשת אינה מתנה: אמר רבא לא תימא טעמא דאמר ליה ואינן בפניך הוא דאסור אבל אמר ליה הן לפניך (א) שיבוא אבא ויאכל מותר אלא אפילו אמר ליה הן לפניך יבא אבא ויאכל אסור מ"ט סעודתו מוכחת עליו: ירושלמי*. ר' ירמיה בעי מעתה אין אדם נותן מתנה לחבירו ע"מ שלא יקדישנה לשמים כיני מתניתין כל מתנה שהיא כמתנת בית חורון שהיתה בהערמה שאינה שאם הקדישה תהא מקודשת אינה מתנה:

דף מח:

ההוא גברא דהו"ל ברא דהוה שמיט כיפי דכתנא אסרינהו לנכסיה עליה א"ל ואי הואי בר ברך צורבא מרבנן מאי אמר להון ליקני הדין ואי הואי בר ברי צורבא מרבנן ליקנייה מאי אמרי פומבדיתאי קני ע"מ להקנות הוא ולא קני ור"נ אמר קני ע"מ להקנות קני דהא סודרא קני ע"מ להקנות הוא א"ל רבא לרב נחמן והא מתנת בית חורון דקני ע"מ להקנות הוא ולא קני זימנין אמר ליה משום דסעודתו מוכחת עליו וזימנין אמר ליה ר"א היא דאמר אפי' ויתור אסור במודר הנאה והלכתא כרב נחמן דסודרא קני ע"מ להקנות הוא כלומר מתנה ע"מ להחזיר ואע"ג דאמר רב אשי ומאן לימא לן דסודרא אי תפיס לא מיתפיס הא ר"נ אמר ליה ועוד דרב אשי גופיה מידחא הוא ודחי לה למימר דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי ולא תיקשי סודרא לפומבדיתאי אבל איהו כר"נ קאמר דגרסינן בפרק האשה נקנית* גבי הילך מנה ע"מ שתחזירהו לי אלא אמר רב אשי בכולהו קני לבד מאשה גזירה שמא יאמרו אשה נקנית בחליפין ושמעינן מינה דחליפין קני ע"מ להקנות הוא ואי תפיס ליה לא מתפיס והכי נמי פסק הגאון ז"ל בס' המקח כרב נחמן: גרסינן בפרק יש נוחלין *ת"ר מעשה באחד שלא היו בניו נוהגין כשורה

וכתב כל נכסיו ליהונתן בן עוזיאל מה עשה יונתן בן עוזיאל מכר שליש והקדיש שליש והחזיר לבניו שליש בא עליו שמאי במקלו ותרמילו א"ל שמאי אם אתה יכול להחזיר מה שמכרתי ומה שהקדשתי אתה יכול להחזיר מה שהחזרתי ואם אי אתה יכול להחזיר מה שמכרתי ומה שהקדשתי אי אתה יכול להחזיר מה שהחזרתי אמר הטיח עלי בן עוזיאל הטיח עלי בן עוזיאל בתחלה מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר משום מעשה דבית חורון וחזינן למקצת דכוותא דאמרי דהא מתניתא לענין דינא תניא דאתני ההוא גברא דלא ליהדר כלום לבניו ולא סלקא להו שמעתא כל עיקר דאי אתני אתני ואי לא דברים שבלב אינן דברים ועוד דלית למתנת בית חורון עסק כאן ולא אדכרו ליה בגמ' אלא לענין נדר אלא האי גברא מדיר את בניו מנכסיו היה וכתבן ליהונתן בן עוזיאל וכשהחזיר לבניו שליש בא עליו שמאי במקלו ותרמילו לומר שאסור לו להחזיר להם כלומר שלא נתן לו אלא שיבואו בניו ויאכלו עמו בנכסים וא"ל יהונתן בן עוזיאל (אמר ליה) לדבריך אינה מתנה החזר מה שמכרתי ומה שהקדשתי וקביל מיניה שמאי ושבחיה ובעו בגמ' מעיקרא מאי סבר דלפום סבריה דשמאי מעיקרא ודאי הרי הוא שלו דלאו מתנה היא והדר ממונא למריה ויוציא מה שהקדיש ומאי שמכר ומאי חזא לבסוף דשדא לגמרי ומהדרינן מעיקרא סבר כל המודר הנאה אסור משום מתנת בית חורון ולבסוף הטיח עליו יהונתן בן עוזיאל דכיון דאקדיש וזבין ואין אתה יכול להחזיר דסתם אקני ליה אף להחזיר לבניו שרי ויהונתן בן עוזיאל להרחיק מן הדומה לכיעור הוא דאקדיש מינייהו לגלויי עלה דמילתא דלא דמיא להערמה דבית חורון הדין הוא פירושא דשמעתא דפריש אדוננו הזקן הרב רבי יצחק בר ראובן אלברגלוני ז"ל ופירושא דייקא ומעליא הוא ואשכחן ליה סמך בירושלמי* דאיתמר התם אמתני' דבית חורון א"ר יוסי בר בון הכין הוה עובדא יהונתן בן עוזיאל הדירו אביו מנכסיו ועמד וכתבן לשמאי מה עשה שמאי מכר מקצת והקדיש מקצת ונתן לבנו מתנה את השאר ואמר כל מי שיבוא ויערער על המתנה הזאת יוציא מיד הלקוחות ומיד ההקדש ואח"כ יוציא מיד זה ואע"ג דמערבאי לא משתעי עובדא כדאיתא בגמרין מיהו גלויי מילתא הוא דבמודר הנאה הוא ומש"ה אדכרו מעשה דבית חורון:

סליק פירקא

דף מט.

הנודר מן המבושל מותר בצלי ובשלוק אמר קונם תבשיל שאני טועם אסור במעשה קדרה רך ומותר בעבה ומותר בביצה טרמוטא ובדלעת הרמוצה:

תניא רבי יאשיה אוסר. ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ויבשלו (את) הפסח באש כמשפט לימא בהא קמיפלגי דרבי יאשיה סבר הלך אחר לשון תורה ותנא דידן סבר בנדרים הלך אחר לשון בני אדם לא דכ"ע בנדרים הלך אחר לשון בני אדם ומר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דתנא דידן לצלי קרו ליה צלי ולמבושל קרי ליה מבושל באתריה דר' יאשיה אפילו לצלי קרי ליה מבושל והא קרא קא נסיב ליה אסמכתא בעלמא וה"ה לכל מילי דנדרים דלפום אתרוותא מיתדנן: ירושלמי*. הנודר מן המבושל מהו שיהא מותר במעושן מהו שיהא מותר במטוגן. מהו שיהא מותר בתבשיל שנתבשל בחמי טבריא. הנודר מן המעושן מהו שיהא מותר במבושל: קונם תבשיל וכו'. והא מן תבשיל נדר אמר אביי האי תנא כל מידי דמתאכלא ביה ריפתא תבשיל קרי ליה ותניא נמי הכי הנודר מן התבשיל אסור בכל מיני תבשיל ואסור בצלי ובשלוק ובמבושל ואסור בחטריות רכות שהחולין אוכלין בהן פתן: ירושלמי א"ר חסדא אסור בביצה מגולגלת שכן דרך החולה לאכול פתו בה:

דף נא.

הנודר ממעשה קדרה אינו אסור אלא ממעשה רתחתא אמר קונם היורד לקדרה שאני טועם אסור בכל המתבשלין בקדרה:
ירושלמי* איזהו מעשה רתחתא כגון חילקא וטרגיס וטסני וסלת ואורז זריד וערסן: תניא הנודר מן היורד לקדרה אסור ביורד לאלפס שכבר ירד לקדרה קודם שירד לאלפס מן היורד לאלפס מותר ביורד לקדרה מן הנעשה בקדרה מותר מן הנעשה באלפס מן הנעשה באלפס מותר בנעשה בקדרה הנודר מן היורד לתנור אינו אסור אלא כפת ואם אמר כל מעשה תנור עלי אסור בכל הנעשין בתנור:

דף נא:

מן הכבוש אינו אסור אלא מן הכבוש של ירק כבוש שאני טועם אסור בכל הכבושין מן השלוק אינו אסור אלא מן השלוק של בשר שלוק שאני טועם אסור בכל השלוקים מן הצלי אינו אסור אלא מן הצלי של בשר דברי ר' יהודה (א) צלוי שאני טועם אסור בכל הצלויין מן המליח אינו אסור אלא מן המליח של דג מליח שאני טועם אסור בכל המלוחין:
ירושלמי* הוון בעי מימר מלוח לעולם הא לשעה לא א"ר יודן מן מה דתנינן הרי עלי כבשר מליח וכיי"נ הדא אמרת מלוח לשעה מלוח הוא:

ג דגים שאני טועם אסור בהן בין גדולים בין קטנים בין מלוחים בין תפלים בין חיים בין מבושלים ומותר בטרית טרופה ובציר הנודר מן הצחנה אסור בטרית טרופה ומותר בציר ומורייס הנודר מטרית טרופה אסור בציר ובמורייס:

תניא ר' שמעון בן אלעזר אומר דג שאני טועם אסור בגדולים ומותר בקטנים דגה שאני טועם אסור בקטנים ומותר בגדולים דג דגה שאני טועם אסור בין גדולים בין קטנים דג גדול משמע דגה קטנים משמע דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם: ירושלמי* איזהו קטן ואיזהו גדול (ב) ייבא כדאמר ר' זעירא כל נון דאנא אכיל פחות מן ליטרא (ג) כילכיד אנא טעים ליה וכה כן. ומסתברא לן שהכל לפי מקום נדרו את שדרכן לקרות דג קטן הוא דגה ושהוא גדול להן נקרא דג אע"פ שהוא פחות מן ליטרא:

הנודר מן החלב מותר בקום ור' יוסי אוסר מן הקום מותר בחלב אבא שאול אומר הנודר מן הגבינה אסור בה בין מלוחה בין תפילה:

תניא הנודר מן החלב מותר בקום מן הקום מותר בחלב מן הגבינה מותר בחלב מן החלב מותר בגבינה מן הרוטב מותר בקיפה מן הקיפה מותר ברוטב אם אמר בשר זה עלי אסור בו וברוטבו ובקיפתו: ירושלמי* מאי טעמא דר' יוסי בקום שם אביו קרוי עליו על דעתיה דר"י הנודר מן היין אסור ביין מבושל חמרא מבשלא (א) ובגמרין אתמר דר' יוסי ורבנן מר כי אתריה ומר כי אתריה באתרא דרבנן קרי ליה לחלבא חלבא ולקומא קומא באתרא דר"י לקומא נמי קומא דחלבא קרו ליה ושמעינן מינה דאפילו לרבנן הנודר מן היין אסור ביין מבושל מ"ט חמרא מבשלא קרו ליה ובכל כה"ג מודו רבנן ואף על גב דתנן ר' יהודה בן בתירא אומר כל ששם תולדתו קרויה עליו אסור אף ביוצא בו ופליגי רבנן התם שם בנו הכא שם אביו והכין פירשו בירושלמי:

הנודר מן הבשר מותר ברוטב ובקיפה ורבי יהודה אוסר א"ר יהודה מעשה ואסר עלינו ר' טרפון ביצים שנתבשלו בתוכו אמרו לו כן הדבר אימתי בזמן שאמר בשר זה עלי שהנודר מן הדבר ונתערב באחר אם יש בו בנותן טעם ה"ז אסור הנודר מן היין מותר בתבשיל שיש בו טעם יין אמר קונם יין זה שאני טועם ונפל לתבשיל אם יש בו כנותן טעם אסור הנודר מן הענבים מותר ביין מן הזיתים מותר בשמן אמר קונם זיתים וענבים אלו שאני טועם אסור בהן וביוצא מהן:

דף נב:

בעי רמי בר חמא שאני אוכל ושאני טועם דוקא הוא או לאו דוקא באלו לא קא מיבעיא לי דדוקא הוא דתנן אמרו לו כן הדבר אימתי בזמן שאמר בשר זה עלי וכו' כי קא מיבעיא לי

בשאני אוכל ושאני טועם (ב) דג דגים שאני טועם אסור בהן בין גדולים בין קטנים ומותר בטרית טרופה ובציר אמר רבא וכבר יצא מהן. והא דתנן שהנודר מן הדבר ונתערב באחר אם יש בו בנותן טעם ה"ז אסור בשלא במינו הוא כמעשה דר' יהודה בביצים שנתבשלו עם הבשר אבל במינו במשהו דגרסינן בפרקא דלקמן* אמר רבא שאני קונמות דאי בעי מיתשיל עלייהו הוו להו כדבר שיש לו מתירין ואינו בטל ברוב ומהא שמעינן דכי קי"ל כל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל דוקא במינו אבל שלא במינו בנותן טעם ומתני' נמי דיקא ונפל לתוך התבשיל בנותן טעם הא במינו במשהו ותניא נמי ר' שמעון אומר *כל דבר שיש לו מתירין כנון טבל ומעשר שני והקדש וחדש לא נתנו בהן חכמים שיעור א"ל והלא שביעית אין לה מתירין ולא נתנו בה חכמים שיעור דתנן השביעית אוסרת כל שהוא במינה אמר להם אף אני לא אמרתי אלא לביעור אבל לאכילה בנותן טעם מדקאמר להו לא נתנו בהן חכמים שיעור ואקשו ליה שביעית במינה משמע דאיהו נמי במינו קאמר ותו דתנן במסכת חלה *הנוטל שאור מעיסת חטין ונתן לתוך עיסת האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואם לאו פטורה א"כ למה אמרו הטבל אוסר כל שהוא מין במינו ושלא במינו בנותן טעם. קתני ואם לאו פטורה ואע"פ שיש לו פרנסה ממקום אחר אינו מוציא לפי חשבון כדקתני רישא התם שמע מינה אפילו דבר שיש לו מתירין שלא במינו בנותן טעם ותו אשכתן לה למילתא בהדיא בתלמוד ארץ ישראל *דגרסינן התם זה הכלל היה ר' שמעון אומר משום ר' יהושע כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל ומעשר שני והקדש וחדש לא נתנו חכמים להם שיעור אלא מין במינו בכל שהוא ושלא במינו בנותן טעם וכל שאין לו מתירין כגון תרומה וחלה וערלה וכלאי הכרם נתנו להן חכמים שיעור מין במינו ושלא במינו בנותן טעם אילין נדרים מה את עביד לון כדבר שיש לו מתירין או כדבר שאין לו מתירין מסתברא מעבדינן כדבר שיש לו מתירין דתנינן תמן שהזקן עוקר את הנדר מעיקרו אמרין אין עיקור אלא מכאן ולהבא ודא מתניתין עבדה להן כדבר שאין לו מתירין דתנינן תמן הנודר מן הדבר ונתערב באחד אם יש בו בנותן טעם ה"ז אסור תפתר מין בשאינו מינו (ג) (מין במינו) בדבר שיש לו מתירין ואיצטריכינן להני ראיות דתמיה לן מאי דכתב רבינו הגדול ז"ל בהלכות דיליה בענין פת שאפאה עם הצלי בתנור אסור לאכלה בכותח דכיון דשרי למיכלה בבשרא הו"ל דבר שיש לו מתירין ואפילו באלף לא בטיל דאלמא ס"ל למרן ז"ל דאפילו שלא במינו לא בטיל והא אתברר לן מילתא דשלא במינו בטיל אע"פ שיש לו מתירין אלא מיהו איכא מימרא בגמרין דקשיא אהך סברא ודילמא איהי אקשיתיה לרבינו הגדול ז"ל דתנן בפ' משילין *האשה ששאלה תבלין ומים ומלח לעיסתה הרי אלו כרגלי שתיהן

והוינן בה וליבטיל מים ומלח לגבי עיסה ומהדרינן אביי אמר גזרה שמא תעשה עיסה בשותפות רבא אמר תבלין לטעמא עבידי וטעמא לא בטיל ורב אשי אמר משום דהו"ל דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל והא מים ומלח בעיסה שלא במינו הוא ואפ"ה אמרינן דלא בטיל וכבר איפריק בהך קושיא דקסבר רב אשי כיון דעיסה בלא מים ומלח לא מתעבדא לעולם כמין במינו הוי תדע דהא איתמר עלה בריש שמעתא כי אקשו וליבטיל מים ומלח לגבי עיסה ואמר להו ר' אבא הרי שנתערב לו קב חטים שלו בעשרה קבים של חברו יאכל הלה וחדי ואחיכו עלה וא"ר אושעיא דשפיר עבוד דאחיכו עלה מאי שנא חטים בשעורים דלא קאמר להו דהוה ליה מין בשאינו מינו ובטיל חטים בחטים נמי לרבי יהודה הוא דלא בטיל לרבנן בטיל מדקאמר רב אושעיא הכי ולא קאמר הא מים ומלח לגבי עיסה חטים בשעורים היא שמע מינה לחטים בחטים איכא לדמוייה משום דבדידהו מתעבדא עיסה ולאו בציר מינייהו ותו איכא למימר דלאו קושיא היא דהא מים ומלח בעיסה נותן טעם הוא ובכל איסורין שבתורה נמי לא בטיל אלא טעמא דקושיא בגמרא דכיון דלא חשיבי לגבי דין ממון ותחומין איסורא דתלי בדין ממון הוא ורבנן הוא דהוו סברי מעיקרא דמדינא בטלי בטעמא דרבי יהודה דפוטר במים ומלח סדומית לפי שאינן ניכרין מה שאין לומר כן בכל האיסורין ואתא רב אשי ופריק כיון דיש לו מתירין והרי אנו מחמירין בכל דבר שיש לו מתירין שאינו בטל במינו אפילו בדרבנן אע"פ שהוא דבר מועט ולא חשיב האי נמי אין נותן טעם שלו בטל אע"פ שאינו חשוב לענין תהומין אם מצינו שהחמירו במינו יותר מכל האיסורין דין הוא שנחמיר בהן שלא במינו כדין שאר האיסורין ואי אפשר לדחויי הנך ראיות דכתבינן משום הך קושיא אלא כי אמרינן דבר שיש לו מתירין לא בטל במינו אבל שלא במינו בנותן טעם הוא וכן הלכתא:

דף נג.

הנודר מן התמרים מותר בדבש תמרים מן הסתוניות מותר בחומץ סתוניות ר' יהודה (א) אומר כל ששם תולדתו קרויה עליו נדר ממנו אסור אף ביוצא ממנו וחכמים מתירין: חכמים היינו ת"ק איכא בינייהו הא דתניא כלל אמר ר"ש ב"א כל שדרכו ליאכל ודרך היוצא ממנו ליאכל כגון תמרים ודבש תמרים נדר בו אסור ביוצא ממנו נדר ביוצא ממנו אסור בו וכל שאין דרכו ליאכל ודרך היוצא ממנו ליאכל אינו אסור אלא ביוצא ממנו שלא נתכוין זה אלא ליוצא ממנו ת"ק לית ליה דר' שמעון בן אלעזר לא באת שדרכו ליאכל ודרך היוצא ממנו ליאכל ולא באת שאין דרכו ליאכל ודרך היוצא ממנו ליאכל

דהיינו סתוניות וחומץ סתוניות ורבנן בתראי אית להו דר"ש בן אלעזר באת שאין דרכו ליאכל ודרך היוצא מהן ליאכל והא דקתני וחכמים מתירין בו ולא ביוצא ממנו קתני והלכתא כתנא קמא:

הנודר מן היין מותר ביין תפוחים מן השמן מותר בשמן שומשמין מן הדבש מותר בדבש תמרים מן החומץ מותר בחומץ סתוניות מן הכרישין מותר בקפלוטות מן הירק מותר בירקות שדה שהוא שם לווי:

תניא הנודר מן השמן בארץ ישראל מותר בשמן שומשמין ואסור בשמן זית ובבבל אסור בשמן שומשמין ומותר בשמן זית מקום שמסתפקין מזה ומזה אסור בזה ובזה פשיטא לא צריכא דרובא מן חד מסתפקין מהו דתימא אזיל בתר רובא קמ"ל ספק איסורא לחומרא:

דף נג:

מן הכרוב אסור באיספרגוס מן האיספרגוס מותר בכרוב מן הגריסין אסור במקפה ורבי יוסי מתיר מן המקפה מותר בגריסין מן המקפה אסור בשום ורבי יוסי מתיר מן השום מותר במקפה מן העדשים אסור באשישים רבי יוסי מתיר מן האשישים מותר בעדשים:

ירושלמי* (א) רבי יוסי אזל לגבי רבי יסא דאשתמע ואפיק קומוי טלופחין מקליין וטחינן ומגבלן בדבש ומטגנן א"ל אילין אינון אשישים שאמרו חכמים והתם נמי איתמר על דעתיה דרבי יוסי הנודר מן היין מותר בקונדיטון ושמע מינה דלרבנן אסור בקונדיטון:

חטה חטים שאני טועם אסור בהן בין קמח בין פת גריס גריסין שאני טועם אסור בהן בין חיין בין מבושלים רבי יהודה אומר אמר קונם גריס וחטה שאני טועם מותר לכוס חיין:

תנא רשב"ג אומר חטה שאני טועם אסור לאפות ומותר לכוס חטים שאני טועם אסור לכוס ומותר לאפות חטה חטים שאני טועם אסור בין לכוס בין לאפות גריס שאני טועם אסור לבשל ומותר לכוס גריסין שאני טועם אסור לכוס ומותר לבשל גריס גריסין שאני טועם אסור בין לבשל בין לכוס:

סליק פירקא

דף נד.

הנודר מן הירק מותר בדלועין ור"ע אוסר אמרו לו לרבי עקיבא והלא אומר אדם לשלוחו קח לי ירק והוא אומר לא מצאתי אלא דלועין אמר להם כן הדבר או שמא הוא אומר לא מצאתי אלא קטניות אלא שהדלועין בכלל ירק וקטניות אינו בכלל ירק ואסור בפול המצרי לח ומותר ביבש:

והא מן ירק נדר הוא אמר עולא באומר ירק המתבשל בקדירה עלי במאי קא מיפלגי רבנן סברי כל מילתא דצריך שליחא לאמלוכי עליה לאו מיניה הוא ור"ע סבר כל מילתא דמימליך שליחא עליה מיניה הוא אמר אביי מודה ר"ע לענין מלקות שאינו לוקה

דף נד:

ומאן תנא דפליג עליה דר"ע ר' שמעון בן גמליאל היא דתניא הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ואסור בראש וברגלים ובקנה ובכבד ובלב ובעופות ומותר בבשר דגים וחגבים רשב"ג אומר הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ומותר בראש וברגלים ובקנה ובכבד ובלב ובעופות ואין צריך לומר בשר דגים וחגבים וכן היה רשב"ג אומר קרביים לאו בשר ואוכליהן לאו בר אינש והלכתא כר' עקיבא דסתם לן תנא כוותיה דתנן בפרק כל הבשר* הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים הא בעוף אסור והוא הדין לקרביים ולבני מעיים ואע"ג דלא קי"ל* דיש סדר למשנה בתרי מסכתי (אתיא) ואיכא למימר דילמא סתם ואחר כך מחלוקת היא ואין הלכה כסתם אפ"ה הוה ליה ספיקא דאורייתא וספיקא דאורייתא לחומרא ועוד דכיון דלא אתברר הי מינייהו דאחריתא הדרינן לכללא דנקטינן הלכה כר' עקיבא מחבירו והכא יחיד פליג עליה דהוא רשב"ג וסתמי לא כמר מכרעי ולא כמר מכרעי הלכך הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ואינו מותר אלא בחגבים בלבד אבל בבשר דגים אסור משום דמימליך עלייהו שליחא והאי דקתני הכא מותר בבשר דגים אוקימנא בשהקיז דם או דכיבן ליה עיניה בתחלת אוכלא דלא אכיל ליה דגים דדגים קשים לתחלת אוכלא ולהקזה הא לאו הכי אסור אפילו בבשר דגים משום דמימליך עלייהו שליחא ואיתא להא בהלכות כל הבשר ושמעינן מינה דכל כהאי גוונא אזלינן בתר דעתיה דנודר ולא הוי בכלל נדר סתם אלא מידי דחזי ליה אבל דלא חזי ליה לפום שעתיה ליתיה בכלל סתם נדר אלא אם כן משתמע מינה בהדיא אבל מכללא לא אתי שאין לנודר אלא מקומו ושעתו בלבד:

דף נה.

הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי יבש דברי ר' מאיר וחכמים אומרים אינו אסור אלא מה' המינין ר' מאיר אומר הנודר מן התבואה אינו אסור אלא מה' המינין אבל הנודר מן הדגן אסור בכל ומותר בפירות האילן ובירק:

אמר ר' יוחנן הכל מודים בנודר מן התבואה שאין אסור אלא מה' המינין תנ"ה ושוין בנודר מן התבואה שאינו אסור אלא מה' המינין בר מר שמואל פקיד (א) דליתנון תרי

עשר אלפי זוזי לרבא מן עללתא דנהר פניא שלחה רבא לקמיה דרב יוסף עללתא היכי מקריא אמר ליה מתניתא היא ושוין בנודר מן התבואה שאין אסור אלא בחמשת המינין אמר ליה אביי מי דמי תבואה לא משמע אלא מה' המינין עללתא כל מילי משמע אהדרוה לקמיה דרבא אמר להון הא לא קא מיבעיא לי דעללתא כל מילי משמע הדא הוא דאיבעי לי שכר בתים ושכר ספינות מאי מי אמרינן כיון דפחתן לאו עללתא היא או דילמא כיון דלא ידיע פחתייהו כי עללתא היא ולא איפשיטא וקי"ל תיקו דממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע.

דף נה:

תניא הנודר מפירות השנה אסור בכל פירות השנה ומותר בגדיים וטלאים ובחלב ובביצים ובגוזלות ואם אמר גידולי שנה עלי אסור בכולן הנודר מפירות הארץ אסור בכל פירות הארץ ומותר בכמהין ופטריות ואם אמר גידולי קרקע עלי אסור בכולן: תוספתא.
הנודר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה ומותר ביין הנודר מן התבלין אסור בחיין ומותר במבושלים אם אמר הרי הן על פי והרי הן עלי אסור בהן בין חיין בין מבושלים הנודר מן הפת אינו אסור אלא מן הפת הבא מחמשת המינין בלבד ותנן נמי הנודר מן הפת ומן התבואה אסור בהן דברי רבי מאיר וחכמים אומרים הנודר מן הדגן אינו אסור אלא מהן עד כאן לא פליגי אלא בנודר מן הדגן אבל מן הפת ומן התבואה לדברי הכל אינו אסור אלא בהני חמשת המינין ואתמר עליה בירושלמי* מה אנן קיימין אם באומר פת סתם אינו קרוי פת סתם אלא חטים ושעורים בלבד א"ר יוסי קמייתא במקום שאוכלין פת כל דבר אין לך קרוי פת סתם אלא מחמשת המינין בלבד תנן בפ' בכל מערבין* הנודר מן המזון מותר במים ובמלח והוינן בה מים ומלח הוא דלא איקרי מזון הא כל מילי איקרי מזון לימא תהוי תיובתא דרב ושמואל דאמרי תרוייהו אין מברכין בורא מיני מזונות אלא על חמשת המינין בלבד א"ר הונא באומר כל הזן עלי:
הנודר מן הכסות מותר בשק וביריעה ובחמילה אמר קונם צמר עולה עלי מותר לכסות בגיזי צמר פשתן עולה עלי מותר לכסות באניצי פשתן רבי יהודה אומר הכל לפי הנודר טען (ב) והציע והיה ריחו קשה ואמר קונם צמר ופשתים עולה עלי מותר לכסות ואסור להפשילן לאחוריו:
תניא כיצד א"ר יהודה הכל לפי הנודר היה לבוש צמר והיצר אמר קונם צמר עולה עלי אסור ללבוש ומותר לטעון היה טעון פשתן והזיע ואמר קונם פשתן עולה עלי מותר ללבוש ואסור לטעון הא דקתני רישא דברייתא היה לבוש צמר והיצר לאו דוקא אלא

הוא הדין לנודר סתם שאין במשמע אלא ללבוש ומתני' נמי דייקא דהא לא פליג רבי יהודה ארישא וקא פסק חד מרבוותא כרבי יהודה ומסתברא כוותיה ואע"ג דתני ליה ביחידאה לית לן ראיה דפליגי רבנן עליה בכלום ותנן גמי בכה"ג בפירקין דלעיל *רבי יהודה אומר קונם גריס וחטה שלא בא רבי יהודה אלא לפרש דברי חכמים ותנן נמי *אבא שאול אומר הנודר מן הגבינה אסור בה בין מלוחה בין תפלה ולאו פלוגתא היא ועוד הא סתם לן תנא הכל לפי הנודר דתנן באידך פרקין* שלא נתכוין זה אלא לשם אישות שלא נתכוין זה אלא לשם אכילה ושתיה והא ודאי בדר' יהודה שייכן והכי נמי אשכחן דאיתמר עלה בירושלמי* אמר ר' יסא רבי יהודה היא דאמר הכל לפי הנודר:

דף נו.

הנודר מן הבית מותר בעלייה דברי ר"מ וחכ"א עלייה בכלל בית והנודר מן העלייה מותר בבית:

כמאן אזלא הא דאמר רב הונא בר חייא משמיה דעולא בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה לימא ר"מ ולא רבנן דאי רבנן אפילו לא אמר בביתי נמי אפילו תימא רבנן מאי עלייה מעולה שבבתים הך מסקנא דהכא אידחייא לה בדוכתא בשלהי מסכת מנחות דגרסינן התם *א"ר נחמן אמר רבה בר אבהו לא שנו דחוששין אף לבינוני אלא דאמר אחד משורי הקדש אבל אמר שור בשורי הגדול הקדש תור בתורי קאמר ואקשינן עלה איני והא"ר הונא (א) אמר רבי חייא משמיה דעולא בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה מאי לאו משום דגריע לא מעולה שבבתים מיתיבי בית בביתי אני מוכר לך ונפל מראהו נפול עבד בעבדי אני מוכר לך ומת מראהו מת ואמאי ליחזי הי נפל והי מת לוקח קאמרת שאני לוקח דיד בעל השטר על התחתונה השתא דאתית להכי נימא אף עלייה דגריע יד בעל השטר על התחתונה הדין היא גמרא דהתם שמעת מינה דהא דשמעתין דיחויא בעלמא היא כדקא סליק נמי התם אדעתין למימר הכי דמאי (ב) מעולה שבבתים ובמסקנא הדר דינא למאי דקי"ל יד בעל השטר על התחתונה ומיהו לאו דאזלא כר' מאיר אלא כרבנן והא דנקט בית בביתי רבותא קמ"ל דלא תימא כי אמר הכי משום חשיבותא קאמר ובית מיוחד בביתי הוא כדקאמרינן גבי הקדש תור בתורי קאמר דהיינו גדול אלא אף בזו יד לוקח על התחתונה ומראהו אפילו עלייה שהיא בכלל בית ואם רוצה נותן לו בית פחות שבנכסיו ושמעינן מינה דמאן דמקני לחבריה שיעורא בארעיה אע"ג דלא סיים קנה דהא בית בביתי ועבד בעבדי אע"ג דאית ליה נמי מאה בתים ומאה עבדים קנה לוקח מכי אקני ליה בכסף ובשטר ובחליפין וכי נפל ליה חד בית או מית

ליה חד עבד מראהו נפול ומת וכי לא נפל מראהו אף עלייה דגריעא אלמא זבינהו זביני ותנן נמי בבבא בתרא דנזיקין* חצי שדה אני מוכר לך (ג) מסמנין ביניהם ונוטל חצי שדהו ואע"ג דהא סיים ליה את השדה כיון דלא קאמר ליה החצי כמאן דלא סיים ליה כלום דמי דהא אית ליה לדחוייה מהאי גיסא להאי גיסא מד' רוחאתא וכה"ג אתמר התם* תנו חלק לפלוני בנכסי שנותנין לו רביע וגרסינן נמי בפ' בתרא דכתובות* ההוא דאמר להו דיקלא לברת אזיל יתמי פלוג ולא יהבו לה דיקלא סבר רב יוסף למימר היינו מתני' א"ל אביי מי דמי התם כל חד וחד מדחי ליה הכא דיקלא גבייהו הוא אלמא קני ליה לדיקלא ואע"ג דלאו מסויים הדין היא סברא דילן ואשכחן לרבינו יוסף הלוי ז"ל דכתב דכל דלא סיים לא קני ואית ליה ראיה מהא דתנן* גבי גט שחרור שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין וקא פריש דאמר חוץ מבית כור ולא אמר חוץ מבית כור פלוני דכיון דלא סיים שיורא לא קנה שאר נכסים דהא לא מסיימי ושמיע ליה מינה כיון דהכי דינא מאן דמקני מידי לחבריה אגב ד' אמות קרקע צריך לסיומי ליה הנהו ד' אמות דאי לא סיים ליה ד' אמות בפירוש לא קנה ולהכי אמרינן *אקנינהו ניהליה אגב אסיפא דביתיה דהוא מקום מסויים ואע"ג דאמר חצי שדי אני מוכר לך מסמנין ביניהם ונוטל חצי שדהו משום דסיים לו השדה אלו הן דבריו ואנן הא ברירינן דאע"ג דלא סיים קנה ומתני' דחצי שדי נמי הויא לן מיניה ראיה דסיים שדה לאו כלום הוא דהא מצי לדחוייה ודקאמר משום דאמרינן אגב אסיפא דביתא הא לדידיה נמי מכיון דסיים לו בית לא הוה צריך לסיומינהו לד' אמות דמאי שנא ד' אמות בביתו המסויים דאיכא לדחוייה מהאי גיסא להאי גיסא בחצי שדה נמי איכא לדחוייה בד' פלגי אלא לאו דוקא וההיא דקאמר מדתנן גבי גט שחרור שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חוקין ליכא מינה ראיה ולאו הדין היא אורחא דפירושא דוקא דאפילו שייר קרקע פלוני כל שהוא בפירוש קאמרי רבנן דלא יצא לחירות וטעמא דמילתא משום דכיון דפגם כלל ראשון דקאמר כל נכסי והעבד בכלל ועכשיו חזר ושייר בנכסים כמאן דהוי שיורא בגוף עבד הוא דכלהו נכסים כחד גופא שוינהו ושייר ביה ולפום הכי לא הוי גיטא אי משום דלאו כרות גיטא אי משום דלא פלגינן דיבורא כדאיתא בדוכתא* תדע דהא מפורש בפרק מי שמת *חמשה עד שיכתבו כל נכסיהם עבדו דתנן וכו' דשמעת מינה בהדיא דאפילו שייר קרקע פלוני כל שהוא הוי שיור ואע"ג דאשכחן לרבינו הגדול ז"ל דפריש לה בדאמר האי לישנא כל שהוא ומשום דלא יכיל עבדא לברורי כמה כל שהוא ודליקני שאר נכסים אנן לפום עניות דעתין לא דאיק לן מיהא בהא מילתא בדידן ס"ל דאי פריש כמה כל שהוא דשייר לנפשיה אע"ג דלא סיים בדין הוא שיקנה את השאר וכבר ברירנא מילתא שפיר בראיות

גמורות דלית בהון ספיקא ולענין פלוגתא דנודר כיון (ד) דה' חזינן מימרא דרב הונא בר חייא מדר"מ ודאי הלכתא כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים:

דף נז.

הנודר מן העיר מותר ליכנס לתחומה ואסור ליכנס לעיבורה אבל הנודר מן הבית אסור מן האגף ולפנים קונם פירות האלו עלי קונם הן לפי קונם הן על פי אסור בחילופיהן ובגידוליהן שאני אוכל ושאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה [אפי'] גידולי גידולין אסור האומר לאשתו קונם מעשה ידיך עלי קונם הן לפי קונם הן על פי אסור בחילופיהן ובגידוליהן שאיני אוכל ושאיני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה [אפי'] גידולי גידולין אסור:

בעי רמי בר חמא אמר קונם פירות האלו על פלוני מהו בחילופיהן מי אמרינן גבי דיליה הואיל ואדם אוסר פירות חבירו עליו אוסר דבר שלא בא לעולם עליו (א) הואיל ואין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו אין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חבירו או דילמא משום דחילופיהן בגידוליהן דמו לא שנא הוא ולא שנא חבירו א"ר אחא בר מניומי תא שמע האומר (ב) לחבירו קונם שאני נהנה לך לווה ובעלי חובות באין ונפרעין מאי טעמא בעלי חובות נפרעין לאו משום דאמרינן דחילופיהן לאו בגידוליהן דמו אמר רבא ודילמא לכתחלה הוא דלא ודיעבד (ב) דההיא שעתא דאיתהני אכתי לאו מחליפין נינהו והשתא דבאין ונפרעין לא שקיל מינייהו מידי ובעיין לא איפשיט:

שאת עושה איני אוכל עד הפסח שאת עושה איני מתכסה עד הפסח עשתה לפני הפסח מותר לאכול ולהתכסות אחר הפסח שאת עושה עד הפסח איני אוכל ושאת עושה עד הפסח איני מתכסה עשתה לפני הפסח אסור לאכול ולהתכסות אחר הפסח שאת נהנית לי עד הפסח אם הולכת את לבית אביך עד החג הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד הפסח לאחר הפסח בבל יחל שאת נהנית לי עד החג אם הולכת את לבית אביך עד הפסח הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתה עד החג ומותרת לילך אחר הפסח:

דף נז:

תרצינן לרישא דמתני' לעיל בפרק ב'* הלכה אסורה בהנאתה ולוקה לא הלכה (ד) אסורה לעולם חוששין שמא תלך והא דקתני לאחר הפסח בבל יחל למימרא דאי אתהני קודם הפסח הרי זה בבל יחל דברו:

סליק פירקא

דף ס.

קונם יין שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך שבת זו אסור בכל השבת ושבת שעברה חדש זה אסור בכל החדש וראש חדש להבא שנה זו אסור בכל השנה וראש השנה לעתיד לבא שבוע זו אסור בכל השבוע ושביעית שעברה ואם אמר יום אחד שבת א' חדש אחר שנה אחת שבוע אחת אסור מיום ליום:

דף ס:

וראש חדש להבא פשיטא כי איצטריכא לחדש חסר מהו דתימא ראש חדש לשעבר הוי קמשמע לן הא קרו ליה אינשי ריש ירחא איבעיא להו קונס יין שאני טועם יום מאי דיניה כהיום או כיום אחד ולא אפשיט ולחומרא:

עד הפסח אסור עד שיגיע עד שיהא *מותר עד שיצא עד לפני הפתח ר"מ אימר אסור עד שיגיע רבי יוסי אומר אסור עד שיצא:

במאי קא מיפלגי מר סבר עד לפני הפסח עד קמי פסחא ומר סבר עד דמפני פסחא משמע וקי"ל דר' מאיר ור' יוסי הלכה כר' יוסי:

דף סא.

עד הקציר עד הבציר עד המסיק אינו אסור אלא עד שיגיע זה הכלל כל שזמנו קבוע ואמר עד שיגיע אסור עד שיגיע עד שיהא אסור עד שיצא וכל שאין זמנו קבוע בין שאמר עד שיהא בין שאמר עד שיגיע אינו אסור אלא עד שיגיע:

ירושלמי *קבע זמן למשתה בנו ואמר קונם יין שאני טועם עד שיהא משתה בני כמי שזמנו קבוע או מאחר שיכול לדחותו ולעשותו לאחר זמן כמי שאין זמנו קבוע ולא איפשיטא ואזלינן לחומרא:

עד הקיץ עד שיהא הקיץ עד שיתחילו העם ליכנס בכלכלות עד שיעבור הקיץ עד שיקפלו המקצועות עד הקציר עד שיתחילו לקצור קציר חטים אבל לא קציר שעורים הכל לפי מקום שנדר אם היה בהר בהר ואם היה בבקעה בבקעה:

ליכנס בכלכלות תנא כלכלות שאמרו כלכלה של תאנים ולא כלכלה של ענבים תניא הנודר מפירות הקיץ אינו אסור אלא בתאנים: עד שיקפלו המקצועות: תנא עד שיקפלו רוב המקצועות תנא הוקפלו רוב המקצועות מותרות משום גזל ופטורות מן המעשר:

דף סב:

עד הגשמים עד שיהיו הגשמים עד שתרד רביעה שניה רשב"ג אומר עד שיגיע זמנה של רביעה עד שיפסקו הגשמים עד שיצא ניסן כולו דר"מ ר' יהודה אומר עד שיעבור הפסח: א"ר זירא מחלוקת דאמר עד הגשמים אבל אמר עד הגשם עד זמן גשמים קאמר והיינו עד שיגיע זמנה של רביעה ראשונה בארץ ישראל עד שבעה בו בגולה עד ששים בתקופה ושניה בארץ ישראל עד שבעה עשר בגולה עד שבעים בתקופה הכל לפי מקום נדרו:

דף סג.

קונם יין שאני טועם השנה ונתעברה השנה אסור בה ובעיבורה עד ר"ח אדר עד אדר הראשון עד סוף אדר עד סוף אדר הראשון:
גרסינן בפרק ארבעה ראשי שנים הם* תנא בתשרי ר"ה לירקות ולמעשרות ולנדרים ולנדרים למאי הלכתא לכדתניא המודר הנאה מחבירו לשנה מונה שנים עשר חדש מיום ליום ואם אמר לשנה זו אפילו לא עמד אלא (א) בט' באלול עלתה לו שנה ואפילו למאן דאמר יום אחד בשנה אינו חשוב שנה הכא לצעורי נפשיה קביל עליה והא איצטער ואימא ניסן בנדרים הלך אחר לשון בני אדם וכבר כתיבנא בהל' והא דתנן הכא אסור בה ובעיבורה לאו למימרא דכי משלים אדר סליק ליה שתא דהא באחד בתשרי ראש השנה אלא הכי קתני שחדש העיבור בכלל השנה ואין אומרים הלך (ב) רוב השנים ורוב שנים לאו מעוברות נינהו ויעלה לו אדר שני במקום אלול וכי מטי ר"ח אלול לישתרי קמ"ל ואשכחן נמי דפרישו לה בירושלמי הכי דגרסינן התם* הדא אמרה ניסן ר"ה לנדרים תשרי ר"ה לנדרים שלא תאמר יעלה ר"ח אדר תחת אלול ויהא מותר באלול לפום כן צריך למימר אסור בה ובעיבורה תניא אדר ראשון כותב אדר ראשון אדר שני כותב סתם דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר אדר ראשון כותב סתם שני כותב תניין. וקי"ל דר' מאיר ורבי יהודה הלכה כר"י:

דף סג:

רבי יהודה אומר אמר קונם יין שאני טועם עד שיהא הפסח אינו אסור אלא עד לילי הפסח שלא נתכוון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לשתות יין וכו' רבי יוסי בנו אומר קונם שום שאני טועם עד שתהא השבת אינו אסור אלא עד לילי שבת שלא נתכוון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לאכול שום:

מסתברא לן דלית הלכתא לא כאבא ולא כברא דרבנן פליני עלייהו דעד כאן לא סתים לן תנא לא נתכוון זה אלא במילתא דמוכח כדקתני סיפא (ג) בהו מסרבין אי נמי כי הא דתנן *טען והזיע דמודו בה רבנן משום דאומדנא דמוכח היא וכדפרשינן בדוכתה ומכי אודו ליה רבנן לרבי [יהודה] בהני אתא איהו השתא ואוסיף אפי' בנודר עד שיהא פסח שאע"פ שמשמע עד שיצא תולין בדבר להקל ואומרים שלא קבע זמן זה אלא כדי לקיים מצוה שעל היין בליל זה ואתא בריה נמי ואוסיף דאפילו בשום דליתיה אלא תקנת עזרא אומדים אותו בכך ואפשר דאבא נמי פליג על ברא מיהו רבנן ודאי (ד) אית להו כמר ולא כמר ולא מישתמיט תנא וסתים בחמירתא אלא בקילתא והבו דלא לוסיף עלה ותנן נמי לעיל *עד הפסח אסור עד שיגיע עד שיהא אסור עד שיצא ומדלא הדר ותני קונם שאני אוכל ושאני טועם עד הפסח וקתני סתם שמע מינה סיפא בתר רישא גרירא דקתני קונם יין אלמא קונם יין שאני טועם עד שיהא הפסח לרבנן עד שיצא הוא הילכך הלכתא (ה) כתרוייהו: ירושלמי*. אמר קונם יין שאני טועם בחג אסור ביום טוב האחרון:

האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך אם אין אתה בא ונוטל לבניך כור של חטים ושתי חביות (א) ה"ז יכול להפר את נדרו שלא על פי חכם ויאמר לו כלום אמרת לי אלא מפני כבודי זה הוא כבודי וכן האומר לחבירו קונם שאתה נהנה לי אם אין אתה נותן לי או לבני כור א' של חטים ושתי חביות של יין ר"מ אומר אסור עד שיתן וחכ"א אף זה יכול להפר נדרו שלא ע"פ חכם ויאמר לו הרי אני כאילו התקבלתי:

טעמא דא"ל זהו כבודי והריני כאילו התקבלתי הא לא אמר הכי נדר הוא ולאו זירוזין הוי מאי טעמא ברישא* א"ל לאו כלבא אנא דמתהנינא מינך ואת לא מיתהנית מינאי בסיפא א"ל לאו מלכא אנא דאנא מהנינא לך ואת לא מהנית לי: ירושלמי*. מה אנן קיימין אם בשזה אומר מפני כבודו וזה אומר מפני כבודו דברי הכל אסור ואם כשהוא אומר מפני כבודי וזה אומר מפני כבודך אמרתי דברי הכל מותר אלא (ב) כי כן קיימין בסתם:

היו מסרבין בו לישא את בת אחותו ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם וכן המגרש אשתו ואמר קונם אשתי נהנית לי לעולם הרי אלו מותרות ליהנות לו שלא נתכוון זה אלא לשם אישות:

היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו ואמר קונם לביתך שאני נכנס טיפת צונן שאני טועם לך מותר ליכנס לביתו ולשתות ממנו צונן שלא נתכוון זה אלא לשם אכילה ושתיה:

תוספתא היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו במשתה ואמר קונם ביתך שאני נכנס תוך המשתה אסור אחר המשתה מותר:

סליק פירקא

דף סד.

רבי אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד אביו ואמו וחכמים אוסרין א"ר צדוק עד שפותחין לו בכבוד אביו ואמו יפתח לו בכבוד המקום אמרו לו אם כן אין נדרים ומודים חכמים לר"א בדבר שבינו לבין אביו ואמו שפותחין לו בכבוד אביו ואמו:

מאי אין נדרים אמר אביי אין נדרים ניתרין יפה רבא אמר א"כ אין נדרים נשאלין לחכם: ירושלמי* הכל מודים בכבוד רבו שאינו מעמיד דתנינן ומורא רבך כמורא שמים הילכך אין פותחין: גרסינן בפ' ארבעה נדרים* בר ברתיה דרבי ינאי סבא נדר אתא לקמיה דר' ינאי א"ל אילו ידעית דהוו פתחין פנקסך וממשמשים בעובדך מי נדרת אמר רב אבא מאי קרא #ואחר נדרים לבקר (ג) ולא פתחינן בהדא אוחרנייתא דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מאי פתח ליה (ד) רשב"ג להההוא גברא #יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא כל הבוטה ראוי לדקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא ולא פתחינן כהדא אוחרנייתא דתניא ר' נתן אומר כל הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו מקטיר עליה בסיפא לא פתחינן ברישא אביי אמר פתחינן רבא אמר לא פתחינן והלכתא לא פתחינן לא ברישא ולא בסיפא ולא פתחינן בהדא דאמר שמואל כל הנודר אף על פי שמקיים נקרא רשע: ירושלמי* רבי ירמיה בעי את אומר פותחין לו בכבוד אביו ואמו דברים שבינו לבין אביו ואמו דברים שבינו למקום מהו איזהו כבוד המקום כגון סוכה שאני עושה לולב שאני נוטל תפילין שאני מניח והיינו כבוד המקום משמע ליה דלנפשיה הוא דמהני כהדא אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לו אם צדקת מה תתן לו או מה מידך יקח:

ועוד אמר רבי אליעזר פותחין בנולד וחכמים אוסרין כיצד אמר קונם שאיני נהנה לאיש פלוני ונעשה סופר או שהיה משיא את בנו בקרוב ואמר אילו הייתי יודע שהוא נעשה סופר או שיהיה משיא את בנו בקרוב לא הייתי נודר קונם לבית זה שאני נכנס ונעשה בית הכנסת ואמר אילו הייתי יודע שהוא נעשה בית הכנסת לא הייתי (ה) מודר רבי אליעזר מתיר וחכמים אוסרין:

דף סד:

מאי טעמא דר' אליעזר אמר רב חסדא אמר קרא #כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך והא מיתה נולד הוא אלא מכאן שפותחין בנולד ורבנן מאי טעמייהו הנהו מי מתו והא"ר יוחנן משמיה דר"ש בן (א) יהוצדק כל מקום שנאמר נצים ונצבים אינו אלא דתן ואבירם אלא שירדו מנכסיהם ועני חשוב כמת: ירושלמי* ולא כנולד הוא א"ר

זעירא עניות מצויה ועוד שאלו שם* התהות לאו כנולד הוא א"ר אילא התהות מצויה והלכתא כרבנן דשטפוה נמי לר' אליעזר ואוקמוהו בשיטתייהו *ר"ש ברבי הוה ליה נדרא למישרא אתא לקמייהו דרבנן א"ל נדרת אדעתא דהכי אמר אין. אדעתא דהכי אין. כמה זימנין *והוו קא מצטערין רבנן משמשא לטולא ומטולא לשמשא א"ל בטנית בריה דאבא שאול בן בטנית מי נדרת אדעתא דמצערי רבנן מטולא לשמשא ומשמשא לטולא אמר ליה לא ושריוה רבנן. ר' ישמעאל ברבי יוסי הוה ליה נדרא למישרא אתא לקמייהו דרבנן אמרו ליה כמה זימנין מי נדרת על דעתא דהכין אמר ליה אין כיון דחזא ההוא קצרא דהוו קא מצערין רבנן מחייה א"ל אדעתא דמחו לי קצרא לא נדרי ושרו ליה רבנן א"ל רב אחא מדפתי לרבינא האי נולד הוא ותנן אין פותחין בנולד א"ל לאו נולד הוא דשכיחי אפיקורי דמצערי רבנן. דביתהו דאביי הוה לה ההיא ברתא הוא אמר לקריבאי והיא אמרה לקריבה אמר לה תיתסר הנאתי עליך אי עבדת אדעתאי ומינסבת לה לקריבך אזלת ועברת על דעתיה ואינסיבא לקריבה אתא לקמיה דרב יוסף א"ל אילו הות ידעת דעברת על דעתך ומנסבא לה לקריבה מי אדרתה א"ל לא ושרייה רב יוסף ומי שרי הכין אין והתניא מעשה באדם אחד שהדיר את אשתו מלעלות לרגל ועברה על דעתו ועלתה לרגל ובא לפני ר' יוסי א"ל ואילו היית יודע שעוברת על דעתך ועולה לרגל כלום הדרת א"ל לאו והתירו ר' יוסי: גרסינן בפרק השולח* איבעיא להו צריך לפרט את הנדר או א"צ רב נחמן (ב) אמר אינו צריך רב פפא אמר צריך רב נחמן בר יצחק אמר אינו צריך דאי אמרת צריך זימנין דגייז ליה לדיבוריה וחכם מאי דשמע מיפר רב פפא אמר צריך משום איסורא והלכתא כרב פפא: ירושלמי* חד בר נש נדר דלא מרווח אתא לגביה דר' יודן בר שלום א"ל מה אשבעת א"ל דלא מרווחא א"ל וכן בר נש עבר א"ל קוביוסטוס אנא אמר ברוך שבחר בהם שאמרו צריך לפרט את הנדר וגרסינן התם* אמר אמימר הלכתא אפילו למאן דאמר נדר שהודר ברבים יש לו הפרה. על דעת רבים אין לו הפרה וה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה דההוא מקרי דרדקי דאדריה רב אחא דפשע בינוקי ואהדריה רבינא דלא אשכח דדייק כותיה ואיתא התם בהלכות.

דף סה.

*תניא המודר הנאה מחבירו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו מה"מ אמר ר"נ ואיתימא ר' יוחנן דכתיב ויאמר ה' אל משה במדין לך שוב מצרים א"ל במדין נדרת לך והתר נדרך במדין דכתיב ויואל משה לשבת את האיש ואין אלה אלא שבועה שנא' ויבא אותו

באלה וכתיב וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים ומאי מרדותיה דאתשיל אשבועתיה שלא בפניו:

ר' מאיר אומר יש דברים שהן כנולד ואינן כנולד (א) וחכמים מודים לו כיצד אמר קונם שאני נושא את פלונית שאביה רע אמרו לו מת או שעשה תשובה קונם שאני נכנס לבית זה שכלב רע בתוכו או שנחש רע בתוכו אמרו לו מת הכלב או נהרג הנחש הרי הן כנולד ואינן כנולד (ב) וחכמים מודים לו:

מיתה נולד הוא אמר רב הונא נעשה כתולה נדרו בדבר: ירושלמי* מפני שהוא כתולה נדרו בדבר כאומר קונם שאני נהנה לאיש פלוני כל זמן שהוא לבוש שחורים לבש לבנים מותר רבי זעירא בשם רבי יוחנן אף הוא אינו צריך היתר חכם:

דף סה:

*ועוד אמר ר"מ פותחין לו לאדם מן הכתוב שבתורה ואומרים לו אילו היית יודע שאתה עובר על לא תקום ולא תטור ולא תשנא את אחיך בלבבך ואהבת לרעך כמוך וחי אחיך עמך שמא יעני הוא ואין אתה יכול לפרנסו ואמר אילו הייתי יודע כן לא הייתי נודר הרי זה מותר:

א"ל רב (ג) אחא בר רב קטינא לרבה ולימא כל דמעני לאו עלי נפל מאי דמטי ליה לפרנסו בהדי כולי עלמא מפרניסנא ליה א"ל אני אומר כל הנופל אינו נופל ליד גבאי תחלה:

פותחין לו לאדם בכתובת אשתו מעשה באחד שנדר מאשתו הנייה והיתה כתובתה ארבע מאות זוז ובאת לפני ר' עקיבא וחייבו ליתן לה כתובתה א"ל רבי שמונה מאות דינרים הניח אבא ונטל אחי ארבע מאות ואני ארבע מאות לא דיה שתטול היא מאתים ואני מאתים א"ל רבי עקיבא אפילו אתה מוכר שער ראשך אתה נותן לה כתובתה אמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר והתירו ר"ע.

דף סו.

פותחין בשבתות ובימים טובים בראשונה היו אומרים אותם הימים מותרין ושאר כל הימים אסורין עד שבא ר' עקיבא ולימד שהנדר שהותר (ד) מכללו הותר כולו כיצד אמר קונם שאיני נהנה לכולכם הותר אחד מהם הותרו כולן שאיני נהנה לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולם הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין שאיני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן צריכין פתח לכל אחד ואחד:

הא דקתני הא מתניתין לזה ולזה הותר הראשון וכו' אוקימנא בפ' ארבעה נדרים* כגון שתלאן זה בזה דאמר פלוני בפלוני ופלוני בפלוני דיקא נמי דקתני עלה בברייתא הותר האמצעי הימנו ולמטה מותר הימנו ולמעלה אסור ודקתני סיפא (ה) לזה ולזה קרבן צריכין פתח לכל אחד ואחד הא אמר לזה ולזה קרבן כיון שהותר מכללו הותר כולו דאלמא כללא הוי אוקמה רבא הכא הכא דר' שמעון היא דאמר* עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד ואע"ג דקי"ל* דר' יהודה ור"ש הלכה כר"י בהא כיון דסתם לן תנא כר"ש הלכתא כוותיה ואע"ג דאין סדר למשנה ודלמא סתם ואח"כ מחלוקת הוא דסתם בנדרים ומחלוקת בשבועות הא סתמא אחרינא אשכחן כוותיה בקדושין* התקדשי לי בזו התקדשי לי בזו וכו' ואוקימנא כר' שמעון דהתם אזלא סוגיא כוותיה ואמוראי שקלו וטרו אליביה והדין סברא רמיזא בהלכות רבינו הגדול ז"ל והכי נמי חזינא ליה לרבינו חננאל ז"ל דפסק כר"ש ואשכחן מאן דפסק שאיני נהנה לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין שאני נהנה (ו) לזה ולזה צריכין פתח היתר לכל אחד ואחד אלמא קסבר האי מרבנן ז"ל דכי אמרינן בגמרא סיפא כגון שתלאן זה בזה לאו דוקא דאמר פלוני כפלוני אלא נעשה כמי שתלאן זה בזה וקא פסק בפלוגתא דכלל ופרט (ז) דלא כר"ש ואנן לא סבירא לן [לא] כפסקא דיליה ולא כפירושא דיליה חדא דהא אמרינן בנמ' בהדיא כגון שתלאן זה בזה ואמר פלוני כפלוני ועוד דאם כחולה הוא גבי שבועה לא לך ולא לך בין למאן דאמר חייב על כל אחת ואחת בין למ"ד אינו חייב אלא אחת הכי הוה לן למימר אינו חייב אלא על הראשונה דשארא נתפסין נינהו ולא לך כדקא קאמר ואין שבועה אלא לראשון וכן בפקדון ותשומת יד וגזל ואבידה נימא דהכי קאמר שבועה שאין לך בידי פקדון. ותשומת יד כפקדון. וגזל כתשומת יד. (ח) ולא מתחייב אלא על קמא ואה"נ היכא דאמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים ורמונים אי נמי שלא אשתה יין ושמן נימא דלא מיחייב אלא על קמא ושארא נתפסין נינהו דזה כזה קאמר ומתפיס בשבועה ליכא ואנן לא תנן בה הכי אלא חייב על כל אחת ואחת תנן אלא ש"מ לעולם לא הוי מתפיס עד דפריש ובודאי דיוקא דמילתא הכי הוא דכיון דלזה ולזה הוא למאן דאמר פרטא והך וי"ו מוסיף על השבועה הוא וכמאן דאמר שבועה לזה ושבועה לזה דמי גבי קונמות נמי ודאי כמ"ד קונם לזה וקונם לזה קאמר ולקי נמי תרתי והיכי אפשר למימר לענין היתר דזה כזה קאמר ואי אמרת והא מתניתין דנזירות* קתני ואני ואני הותר הראשון הותרו כולן דאלמא כל חד וחד בחבריה מתפיס זו אינה דומה לזו דהתם כי ליתא לקמא ליתנהו לבתראי דהא אינהו לא אידכרו נזירות כלל אבל האי איהו גופיה קונם שאני נהנה קאמר ולכל חד וחד איכא קונם ואשכחן נמי בתלמוד

ארץ ישראל בפ' שבועת הפקדון* דהיכא דאמר שבועה שאין (א) לי בידי חטים ושעורים וכוסמין ונמצא שאין בידו חטים אפילו לר"ש אינו פטור על השאר אלא במתפיס בפירוש ואומר שעורים יהיו כחטים וכוסמין יהיו כחטין ואיתא נמי בנזירות* אלמא כל היכא דאיהו אמר שבועה וקונם לאו כמתפיס בקמא הוא עד דפריש הכי ותו דלזה לזה דקא פסק צריך פתח לכל אחד ואחד ליתא אלא לר"מ דאמר פרטא הוי ובודאי דליתא לדר' מאיר במקום רבי יהודה ור"ש אלא עיקר פסקא דוקא כר' שמעון וכדכתבינן: גרסינן בפרק מאימתי מזכירין* תניא להן כל איניש דאתי עלוי מן קדמת דנא ייסר כיצד יחיד שקבל עליו תעניות שני וחמישי ושני של כל השנה כולה ופגעו בו ימים טובים הכתובים במגילת תענית אם נדרו קודם לגזרתנו תדחה נזרתנו מפני נדרו ואם נזרתנו קודמת לנדרו ידחה נדרו מפני גזרתנו איכא מאן דפריש דאף על גב דנדרים חלין על דבר מצוה כדבר הרשות וימים טובים ושבתות נמי צריכין פתח אפילו הכי בימים אלו של דבריהם עשו בהן חיזוק יותר משל תורה ואיכא מאן דפריש ידחה נדרו שילך אצל חכם ופותח לו בכך כשם שפותחין בימים טובים ובשבתות והאי פירושא בתרא פירושא דמסתבר הוא אלא מיהו חזינן למקצת רבוותא דאמרי דהאי נדר דהכא לאו נדר ממש הוא דאפקיה בלשון הרי עלי אלא קבלת תענית בעלמא הוא וקבלת תענית לא חמירא כנדרים ממש למיעקר ימים טובים ואפילו דמגילת תענית כדאמרינן התם* גבי לוה אדם תעניתו ופורע וכי נדר הוא דלא סגי דלא משלם וכו' לאידך לישנא דקאמר לא יהא אלא נדר דמכל מקום נדר גמור לא הוי הילכך תדחה קבלתו מפני גזרתנו: ירושלמי* נדר להתענות ונמצאו ימים טובים ושבתות לוקה ואינו צריך היתר חכם נדר להתענות ונמצא יום טוב של מגילת תענית רב חזקיה ורבי יודן תרוייהו מורין רבי ירמיה בשם רב חייא בר אבא חד אמר מתענה ואינו משלים וחד אמר לוקה ואינו צריך היתר חכם והאי לוקה מכת מרדות מדרבנן הוא:

פותחין לו לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו ואומרים לו אילו היית יודע שלמחר אומרים עליך כך היא ווסתו של פלוני מגרש את נשיו ועל בנותיך יהיו אומרים בנות גרושה הן ומה ראתה אמן של אלו להתגרש ואמר אילו הייתי יודע שהוא כן לא הייתי נודר הרי זה מותר קונם שאיני נושא לפלונית כעורה והרי היא נאה שחורה והרי היא לבנה קצרה והרי היא ארוכה (ב) לא מפני שהיא כעורה ונעשית נאה שחורה ונעשית לבנה קצרה ונעשית ארוכה אלא שהנדר טעות ומעשה באחד שנדר מבת אחותו הנייה והכניסוה לבית רבי ישמעאל וייפוה וא"ל רבי ישמעאל בני מזו נדרת א"ל לאו והתירו ר' ישמעאל:

מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני ר' ישמעאל אומר אפילו כעורה ונעשית נאה ומעשה בא לפני ר' ישמעאל וכו' והלכתא כתנא קמא:
סליק פירקא

דף סו:

נערה המאורסה אביה ובעלה מפירים נדריה הפר האב ולא הפר הבעל הפר הבעל ולא הפר האב אינו מופר ואצ"ל שקיים א' מהם מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בזה יפה כח האב מכח הבעל בדבר אחר יפה כח הבעל מכח האב שהבעל מיפר בבגר והאב אינו מיפר בבגר:
למה לי למימרא ואצ"ל שקיים אחד מהם כי איצטריך ליה כגון דהיפר אחד וקיים א' וחזר המקיים ונשאל על הקמתו דמהו דתימא מאי דאוקי הא עקרא קמ"ל עד דמפירין שניהם בבת אחת כלומר שיחזור אף האחר ויפר פעם אחרת עם זה ולא מיבעיא בנדרים שנדרה כשהיא ארוסה אביה ובעלה מפירין אלא אפילו נדרה קודם שנתארסה ונתארסה אביה ובעלה מפירין דארוס מיפר בקודמין משום שותפותיה דאב:
מת הבעל נתרוקנה רשות לאב מנא לן אמר רבה דא"ק ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה מקיש קודמי הוייה ראשונה לקודמי הוייה שניה מה קודמי הוייה ראשונה אב מיפר לחודיה אף קודמי הוייה שניה אב מיפר לחודיה ואימא ה"מ בנדרים שלא נראו לארוס אבל נדרים שנראו לארוס לא מיפר אב אי בנדרים שלא נראו לארוס מבנעוריה בית אביה נפקא שמע מינה דאפילו בנדרים שנראו לארוס מת [הבעל] נתרוקנה רשות לאב.

דף סח.

תניא אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בזמן שלא שמע הבעל קודם שימות או ששמע והיפר או ששמע ושתק ומת בו ביום זו היא ששנינו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב אבל אם *שמע וקיים או ששמע ושתק ומת ביום שלאחריו אין יכול להפר. שמע אביה והפר לה ולא הספיק בעל לשמוע עד שמת האב זו היא ששנינו מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל. שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל זו היא ששנינו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב. שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת אין הבעל יכול להפר שאין הבעל מיפר אלא בשותפות.

דף סט.

*שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת חוזר האב ומיפר חלקו של בעל אמר רבי נתן הן הן דברי בית שמאי ובית הלל אומרים אין יכול להפר במאי קא מיפלגי ב"ש סברי מיגז גייז בעל פלגא ואב פלגא הילכך אינו צריך להפר אלא חלקו של בעל ומיפר ביום מיתה אע"פ שהוא כמה ימים אחר שמועה וב"ה סברי מיקלש קליש ומש"ה אינו יכול להפר חלק הבעל אא"כ מת בו ביום שחוזר ומיפר הכל כאחד והלכתא כרבי נתן ואליבא דב"ה דסוגיין כוותיה והיכא דשמע אבוה והפר לה ובתר כמה יומי שמע ארוס והפר ביום שמעו הויא הפרה דאפילו למאן דאמר מיקלש קליש כי איתנהו לתרוייהו כל חד וחד הוא דמקליש דנפשיה ורחמנא אמר ביום שמעו דנפשיה ולא שמעו דחבריה תדע דהא קתני ברייתא או ששמע ושתק ומת בו ביום וכו' וקתני נמי שמע ושתק ומת ביום שלאחריו אין יכול להפר דאלמא שמע והיפר אפילו ביום שלאחריו נתרוקנה רשות לאב ויכול הוא להפר ואי כי איתא לבעל מחיים נמי והיפר לא מצי מפר אב אלא בו ביום דבעל כי מת היכי נתרוקנה לאב רשות שאפילו בחלקו אין לו בו הפרה אלא ש"מ דכל חד וחד דנפשיה מקליש ביום שמעו מר דהוא קמא מקליש ליה מן מלקות ואכתי איסורא עליה ומר דהוא בתרא מקליש ליה מאיסורא ומיהו כי נתרוקנה לו רשות חבירו ודאי מסתברא לן דבעיא בו ביום דליכא דמיפר אלא בו ביום שמיעה והיינו דקתני מתניתא בה"א אין יכול להפר וכדפרשינן:

דף עא.

נדרה והיא ארוסה ונתגרשה בו ביום ונתארסה בו ביום אפילו למאה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה זה הכלל כל שלא יצאת לרשות עצמה שעה אחת אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה:

תניא נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה כיצד שמע אביה והיפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת ונתארסה בו ביום ואפילו למאה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה. שמע בעלה ולא היפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל חוזר האב ומפר חלקו של בעל א"ר נתן הן הן דברי ב"ש אבל בה"א אין יכול להפר במאי קא מיפלגי ב"ש סברי בנדרים נמי שנראו לארוס נתרוקנה רשות לאב ומיגז גייז וב"ה סברי אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה ולא מיגז גייז.

דף עא:

הדין הוא נוסחא דגמ' ופירושא ב"ש סברי בנדרים נמי שנראו לארוס נתרוקנה רשות לאב ולא לארוס האחרון וקסברי נמי דמיגז גייז הילכך שמע בעלה ולא הפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל אע"פ שנתארסה לאחר האב מיפר חלקו וחוזר ומיפר חלקו של בעל אפילו האי לחודיה והאי לחודיה דמיגז גייז וב"ה סברי כיון שנתארסה אין האב מיפר אלא בשותפות שנתרוקנה רשות אף לארוס אחרון ושניהן מפירין הכל כאחת דלאו מיגז גייז אבל לא נתארסה ודאי בכל הנדרים נתרוקנה הרשות לאב כסתם מתניתין וחזינא לרבוותא בהנך מילי פלוגתא ושקלא וטריא רבתי ונסחי נמי משבשן ומיחלפן בהו טובא ואנן כתבינן מאי דסבירא לן ודחזי לן למסמך עליה: איבעיא להו גירושין כשתיקה דמו או כהקמה דמו למאי נ"מ כגון דנדרה ושמע ארוס וגרשה ואהדרה ביומיה אי אמרת כשתיקה דמו מצי מיפר לה ואי אמרת כהקמה דמו לא מצי מיפר לה מאי ואתינן למיפשט ממתניתין נדרה והיא ארוסה ונתגרשה בו ביום וכו' ש"מ גירושין כשתיקה דמו דאי כהקמה דמו מי מצי מיפר ארוס אחרון נדרא דאוקים ארוס ראשון ודחינן הכא במאי עסקינן בשלא שמע ארוס ראשון אי הכי מאי אריא בו ביום אפילו מאה ימים בשלא שמע ארוס ושמע אב דבו ביום הוא דמצי מיפר אב מכאן ואילך לא מצי מיפר ובעיין לא איפשיטא:

דף עב:

דרך תלמידי חכמים עד שלא היתה בתו יוצאה מאצלו אומר לה כל נדרים שנדרת בתוך ביתי הרי הן מופרין וכן הבעל עד שלא תכנס לרשותו אומר לה כל נדרים שנדרת עד שלא תכנסי לרשותי הרי הן מופרין שמשתכנס לרשותו אינו יכול להפר:

בעי רמי בר חמא בעל מהו שיפר בלא שמיעה ושמע דוקא (א) דתניא ושמע אישה פרט לאשת חרש דלאו בר משמע הוא איניש דעלמא דבר משמע הוא שמיעה לא מעכבא ביה והוא הדין לאב דמיפר בלא שמיעה ומתני' נמי דייקא: איבעיא להו בעל מהו שיפר לשתי נשיו בבת אחת אותה דוקא או לאו דוקא אמר רבינא ת"ש אין משקין שתי סוטות כאחת מפני שלבה גס בחברתה ר' יהודה אומר לא מן השם הוא זה אלא משום שנאמר אותה לבדה. מסתברא לן דפשטיה דרבינא מדרבי יהודה דאותה דוקא משמע דת"ק לא מיפלג פליג אדיוקא דאותה אלא טעמיה דקרא מפרש דגרסינן בפ' המקנא לאשתו ות"ק ר"ש הוא דדריש טעמיה דקרא ומה טעם קאמר מה טעם לבדה כדי שלא יהא לבה גס בחברתה אלמא לגבי מדרש דאותה לבדה דוקא הוא לדברי הכל וגבי נדרים נמי

דוקא הוא ואי משכח בהו ר"ש טעמא לימא ואי נמי ליכא למידרש ביה טעמא דקרא לא מיעקרא דרשא דאותה בהכין וכ"ש דאנן לא קי"ל בעלמא כר"ש דדריש טעמא דקרא וסוגיין בעלמא בכה"ג דאותה דוקא הוא כדאמרינן נמי בפ' טרף בקלפי הלכך לענין נדרים אין הבעל מיפר לשתי נשיו כאחת ואשכחן לחד מרבוותא דפסק שהבעל מיפר נדרי שתי נשיו כאחת ואנן כתבינן מאי דסבירא לן:

דף עג:

בוגרת ששהתה י"ב חודש ואלמנה שלשים יום רבי אליעזר אומר הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר וחכ"א אין הבעל מיפר עד שתכנס לרשותו *שומרת יבם בין ליבם אחד בין לב' יבמין ר' אליעזר אומר יפר ר' יהושע אומר לאחד אבל לא לשנים רבי עקיבא אומר לא לאחד ולא לשנים וכו':
והלכתא כר"ע:

דף עה.

*האומר לאשתו כל נדרים שתדורי מכאן ועד שאבא ממקום פלוני הרי הן קיימין לא אמר כלום הרי הן מופרין ר"א אומר מופר וחכ"א אינו מופר וכו':
תניא האומר לאפוטרופוס כל נדרים שתדור אשתי מכאן ועד שאבא ממקום פלוני הפר לה והפר לה יכול יהו מופרין ת"ל אישה יקימנו ואישה יפרנו דברי ר' יאשיה א"ל ר' יונתן מצינו בכל התורה כולה שלוחו של אדם כמותו [כו'] והלכתא כר' יאשיה ולא מיבעיא שתדור דודאי אין אפוטרופוס מיפר דגרסינן בנזירות *א"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה אסור בכל הנשים שבעולם חזקה שליח עושה שליחותו *אמר רבא מודה רבי יוחנן באשה שאין לה לא בת ולא בת בת ולא אם ולא אם אם ולא אחות ואע"פ שהיתה (לו) [לה] ונתגרשה לאחר מכן דשריא מ"ט כי משוי איניש שליח במלתא דמצי עביד לה איהו במלתא דלא מצי עביד ליה איהו לא מצי לשוייה שליח והוינן בה האומר לאפוטרופוס וכו' ומפרקינן לה אליבא (א) דר"מ דאמר איהו מצי מיפר וש"מ דלרבנן כשתדור אשתי לא דינא ולא דיינא דאין אפוטרופוס מיפר אלא אפילו בנדרים שנדרה נמי אין מיפר דר' יאשיה בכלהו פליג דכתיב אישה והא דנקט שתדור אליבא דר"א ולא שנדרה כרבנן אורחא דמילתא קתני א"נ להודיעך כחו דרבי יונתן אבל ודאי אפילו אמר לאפוטרופוס כל נדרים שנדרה אשתי אם תראה שלא כראוי לי נדרה הפר לה והיפר אינן מופרין לרבי יאשיה והלכתא כוותיה דקי"ל בשל תורה הלך

אחר המחמיר ואיכא טעמי אחריני לרבינו הגדול ולרבינו חננאל בפרק השואל ואנן לא בקיאינן בהו שפיר ולהכי לא כתבינן להו:

דף עו:

הפרת נדרים כל היום ויש בדבר להקל ולהחמיר כיצד נדרה בלילי שבת מיפר בליל שבת וביום השבת עד שתחשך נדרה עם חשיכה מפר עד שלא תחשך שאם לא הפר עם חשיכה אינו יכול להפר:
תניא הפרת נדרים כל היום רבי יוסי בר רבי יהודה ור' אלעזר בר' שמעון אומרים מעת לעת א"ר שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי אין הלכה כאותו הזוג.

דף עז.

תנן התם מפירין נדרים בשבת ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת איבעיא להו מפירין נדרים בשבת לצורך השבת או דילמא אפילו שלא לצורך השבת ופשטינן תנאי היא למ"ד הפרת נדרים כל היום טפי לא אפילו שלא לצורך השבת מיפר. למ"ד מעת לעת לצורך השבת אין שלא לצורך השבת לא וכבר איפסיקא הלכתא כמ"ד כל היום הילכך מפירין נדרים בשבת אפילו שלא לצורך השבת והיכא דנדרה שלא בפני בעלה ושמע בעלה והפר לה והיא לא ירעה שהפר לה הפרתו הפרה דתניא *אישה הפרם וה' יסלח לה במה הכתוב מדבר וכו' כדאיתא בשלהי הלכות [ממס'] שבת ותנן נמי* האשה שנדרה בנזיר והיתה שותה יין ומטמאה למתים ה"ז סופגת את הארבעים הפר לה בעלה והיא לא ידעה שהיפר לה בעלה והיתה שותה יין ומטמאה למתים אינה סופגת את הארבעים ר' יהודה אומר אם אינה סופגת את הארבעי' תספוג מכת מרדות. והלכתא כר"י דליכא דפליג עליה: ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת. איבעיא להו כשלא היה להן אפשר מבעוד יום או אפי' כשהיה להן אפשר (א) ת"ש דאזדקיקו ליה רבנן לבריה דמר זוטרא בריה דרבי זירא אפילו בנדרים שהיה אפשר להן מבע"י סבר רב יוסף למימר נשאלין לנדרים בשבת ביחיד מומחה אין בג' הדיוטות לא מאי טעמא משום דמיתחזי כדינא א"ל אביי כיון דסבירא לן אפילו מעומד ואפילו בקרובים ואפילו בלילה לא מיתחזי כדינא אמר רבא אמר רב נחמן הלכה נשאלין לנדרים עומד ואפילו יחידי ובלילה ובשבת ובקרובים ואפילו היה להן אפשר מבע"י.

דף עז:

ת"ר האומר לאשתו כל נדרים שתדורי אי אפשי שתדורי אין כאן נדר לא אמר כלום. יפה עשית ואין כמותיך ואם לא נדרת מדירך אני דבריו קיימין לא יאמר אדם לאשתו בשבת מופר ליכי בטל ליכי כדרך שאומר לה בחול אלא אומר לה טלי אכלי טלי ושתי והנדר כטל מאליו א"ר יוחנן וצריך שיבטל בלבו תניא בש"א בשבת מבטל בלבו (ב) ובערב ובחול מוציא בשפתיו ובית הלל אומרים אחד זה ואחד זה מבטל בלבו ואין צריך להוציא בשפתיו: מתני' בנזירות*. נשים ועבדים יש להם נזירות חומר בנשים מבעבדים שהוא כופה את עבדו ואינו כופה את אשתו *חומר בעבדים מבנשים שהוא מיפר את נדרי אשתו ואינו מיפר את נדרי עבדו היפר לאשתו היפר עולמית היפר לעבדו ויצא לחירות משלים את נזירותו עבר מכנגד פניו ר"מ אומר לא ישתה רבי יוסי אומר ישתה ות"ר למה רבו כופהו לנזירות אבל לא לנדרים ולא לשבועות והוינן בה מ"ש גבי נזירות ומ"ש גבי נדרים ותירץ אביי דהכי קתני למה רבו צריך לכפותו לנזירות דכתיב ואמרת אליהם לרבות את העבדים ואינו צריך לכפותו לנדרים וא"צ לכפותו לשבועות מאי טעמא אמר קרא להרע או להיטיב מה הטבה רשות אף הרעה רשות יצא להרע לאחרים שאין הרשות בידו. ושמעינן ממתני' ומגמרא דילה שהאיש צריך להפר נדרי אשתו לומר לה מופר ליכי בטל ליכי אבל אינו יכול לכפותה סתם לאכול ולשתות אלא בשבת וצריך שיבטל בלבו ובעבדים כל שאר נדרים חוץ מנזירות אם היה בהו עינוי נפש ואצ"ל שיש בהן ביטול מלאכה לרב אין הנדר חל עליו כלל אלא הוא עצמו אוכל ושותה ועושה מלאכה כבתחלה דהרעת אחרים היא כי היכי דלא ליכחוש ואם יצא לחירות משלים את נדרו ונדרים שאין בהן עינוי נפש ולא ביטול מלאכה אין הרב יכול להפר ולא לכוף וכן הדין בשבועות: א"ר יוחנן חכם שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בלשון חכם לא אמר כלום דתניא זה הדבר חכם מתיר ואין הבעל מתיר בעל מיפר ואין חכם מיפר.

דף עח.

והיכא דנדרה אשה מן מידי ואתיא חברתה והתפיסה בנדרה כנון דאמרה ואני ואתא בעל או אב והפר לה היא שריא וחברתה אסורה משא"כ בחכם מאי טעמא חכם מעקר עקר ליה לנדר בעל מיגז גייז ליה מכאן ולהבא והיכא דאתפיס בעל גופיה בנדרה תו לא מצי מיפר דכמאן דקיימיה לגמרי דמי:

דף עח:

*א"ר חנינא השותק על מנת למיקט מיפר אפילו מכאן ועד עשרה ימים ולית הלכתא כר' חנינא דאותבינן עליה מכמה מתני' ואסקינן בכלהו תיובתא דרבי (א) יוחנן תיובתא: סליק פירקא

דף עט.

אלו נדרים שהוא מיפר נדרים שיש בהן עינוי נפש אם ארחץ ואם לא ארחץ אם אתקשט ואם לא אתקשט א"ר יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש אמרה קונם פירות העולם עלי הרי זה יפר פירות מדינה זו עלי יביא לה ממדינה אחרת פירות חנוני זה עלי אינו יכול להפר ואם לא היתה פרנסתו אלא ממנו הרי זה יפר דברי ר' יוסי:

דף עט:

נדרי עינוי נפש הוא דמיפר שאין בהן עינוי נפש אינו מיפר והתניא בין איש לאשתו בין אב לבתו מלמד שהבעל מיפר בדברים שבינו לבינה אמרי הלין והלין מיפר והויא הפרה לעולם דאפילו כי מגרש לה לא חאיל נדרה אלא נדרי עינוי נפש מיפר בין לעצמו בין לאחרים אין בהן עינוי נפש לעצמו מיפר דברים שבינה לאחרים אינו מיפר והכי קתני אלו נדרים שמיפר בין לעצמו בין לאחרים נדרים שיש עינוי נפש: תשלום ברייתא זו בספרי. אין לי אלא בעל שאין מיפר אלא דברים שבינו לבינה ונדרים שיש בהן עינוי נפש האב מנין הרי אתה דן וכו' לא זכיתי לדין ת"ל אלה החקים וגו' בין איש לאשתו בין אב לבתו על כרחך אתה מקיש את האב לבעל מה הבעל אינו מיפר אלא נדרים שבינו לבינה ושיש בהן עינוי נפש אף האב וכו' ואשכחן נמי בירושלמי* דאמרי כתיב כל נדר וכל שבועת אסר לענות נפש אישה יקימנו ואישה יפרנו אין לי אלא נדרים שיש בהן עינוי נפש דברים שבינו לבינה מנין בין איש לאשתו עד כדון בבעל באב מנין מה הבעל אינו מיפר אלא נדרים שיש בהן עינוי נפש ודברים שבינו לבינה אף האב אינו מיפר אלא נדרים שיש בהן עינוי נפש ודברים שבינו לבינה ואע"ג דהא מילתא לא מיפרשא בגמרין דברי תורה עניים במקומם ועשירים במקום אחר כולן צריכין זה לזה זה נועל וזה פותח ואשכחן למקצת רבוותא בהא מילי דלא דייקי ולא מסתברי ולהכי לא כתבינן להו:

דף פ:

אם ארחץ היכי קאמרה אמר רבא דאמרה הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ ושבועה שלא ארחץ הנאת קישוט עלי לעולם אם אתקשט ושבועה שלא אתקשט דרבנן סברי רחיצה וקישוט עינוי נפש הוו ורבי יוסי סבר לאו עינוי נפש הוו והלכתא כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דאמוראי אמרי כוותייהו ואע"ג דאמר רב הונא* כולה פרקין רבי יוסי היא ממאי דכיון דקתני רבי יוסי אומר אין אלו נדרי עינוי נפש למה לי תו למיתנא דברי ר' יוסי ש"מ מכאן ואילך דברי רבי יוסי אפ"ה כולהו לאו סתמי נינהו אלא כאילו כתוב בכולן דברי ר' יוסי הילכך לא מבעיא שלא ארחץ לעולם ושלא אתקשט לעולם דהוי עינוי נפש אלא אפילו שלא ארחץ היום ושלא אתקשט היום הוי עינוי נפש דניוול דיומיה שמיה ניוול ויפר:

דף פא:

תניא דברים שיש בהן עינוי נפש מיפר בין בינו לבינה בין בינה לבין אחרים דברים שאין בהן עינוי נפש בינו לבינה מיפר בינה לבין אחרים אינו מיפר כיצד אמרה קונם פירות העולם עלי ה"ז יפר קונם שאיני עושה לפי אבא ולפי אביך לפי אחי ולפי אחיך ושלא אתן תבן לפני בהמתך ומים לפני בקרך אינו יכול להפר שלא אכחול ושלא אפקס ושלא אשמש מטתי יפר משום דברים שבינו לבינה שלא אציע מטתך ושלא אמזוג לך את הכוס ושלא ארחץ פניך ידיך ורגליך אינו צריך להפר רבן גמליאל אומר יפר משום לא יחל דברו דבר אחר לא יחל דברו מכאן לחכם שאין מתיר נדרי עצמו הא דקתני הכא שלא אכחול ושלא אפקס דברים שבינו לבינה הויין ולא עינוי נפש רבי יוסי היא אבל לרבנן עינוי נפש הוו ויפר לעולם. גרסינן בפ"ק* רבינא ה"ל נדרא לדביתהו אתא לקמיה דרב אשי א"ל בעל מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו א"ל אי מיכנפין אין אי לא לא. שמע מינה תלת ש"מ בעל נעשה שליח לחרטת אשתו וש"מ לא יאה למישרא נדרא באתרא דרביה פירוש מדלא א"ל לתלמידיה למישרא לה ואתא לקמיה דרב אשי וש"מ כי מיכנפין שפיר דמי ואי לא (א) ליכנפי לא. תנן בנגעים* כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ר"מ אומר אף לא נגעי קרוביו כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו רבי יהודה אומר אף לא נדרי אשתו שבינה לבין אחרים ואשכחן במכילתין פרק נערה המאורסה בגמרא דמערבא* דגרסינן הכי נדרה ושמע בעלה (ב) והיפר לה פשיטא שאינו מופר לה לענין הבעל. מהו שיפר לה לענין הזקן מה אנן קיימין אם בנדרים שבינו לבינה נדרי עצמו הן אלא כינן קיימין בנדרים שבינה לבין אחרים ולאו מתניתא היא אף לא נדרי

אשתו שבינה לבין אחרים ולאו ר' יהודה היא תנינן בשם ר' יהודה ר' חייא תנא בשם חכמים שמעינן מיהא דהלכתא כרבי יהודה שאין הבעל מתיר נדרי אשתו ואין חכם מתיר נדרי עצמו ירושלמי* קונם הנייתי על בני העיר אינו נשאל לזקן שיש שם הניית בני עירי עלי נשאל לזקן שיש שם.

דף פב.

*אמר שמואל משמיה דלוי כל נדרים בעל מיפר לאשתו חוץ מן הנאתי על איש פלוני שאינו מיפר אבל הנאת פלוני עלי יפר ואותבינן עליה ממתני' דתנן פירות מדינה זו עלי יביא לה ממדינה אחרת ופריק מתני ר' יוסי היא ושמואל דאמר כרבנן דקסברי כל מידי דאסרה אנפשה עינוי נפש הוו ושמעינן מהא דהלכתא כרבנן דליכא אמורא דפליג אדשמואל ולוי דאמרי כוותייהו:

דף פב:

תוספתא. נדרה שלא תטעום אחד מכל המינין בין מאכל יפה בין מאכל רע אפילו לא טעמה אותו המין מימיה יפר אמרה קונם פלפלין שאיני טועמת גלוסקין שאיני טועמת אפילו לא היה לה אותו המין מימיה יפר אמר רב יהודה אמר שמואל נדרה מב' ככרות באחד מתענה ובאחד אין מתענה מתוך שהוא מיפר למתענה מיפר לשאינו מתענה ורבי (ג) יוסי אמר רבי יוחנן מיפר למתענה ואינו מיפר לשאינו מתענה:

דף פג:

קונם כהנים ולוים נהנים לי יטלו בעל כרחו כהנים אלו ולוים אלו יטלו אחרים:

דף פה.

אקשינן רישא אסיפא רישא טובת הנאה אינה ממון סיפא טובת הנאה ממון ופריק רבא *דטובת הנאה ממון ושאני תרומה דהיינו טעמא דיטלו בעל כרחו משום דתרומה לא חזיא אלא לכהנים וכיון דקאתי למיסרא עליהן שויוה עפרא בעלמא ומאן דאסר נפשיה מן בריות נמי שרי למישקל לקט שכחה ופאה מ"ט עזיבה כתיבא בהו ולית בהו טובת הנאה לבעלים:
קונם שאיני עושה ע"פ אבא וע"פ אביך *וע"פ אחיך אינו יכול להפר שאיני עושה על פיך אינו צריך להפר ר"ע אומר יפר שמא תעריף עליו יותר מן הראוי לו ר' יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו:

דף פה:

אמר שמואל הלכה כר' יוחנן בן נורי והא אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אמר רב הונא בריה דרב יהושע באומרת יקדשו ידי לעושיהן דידים איתנהו בעולם והא משעבדי ידים לבעל *אמר רב אשי שאני קונמות דכקדושת הגוף נינהו וכדרבא דאמר רבא הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד ותקדוש מהשתא אלמוהו רבנן לשעבודיה דבעל:

דף פו:

נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו נדרה בתו וסבור שנדרה אשתו נדרה בנזיר וסבור שנדרה בקרבן נדרה בקרבן וסבור שנדרה בנזיר מן התאנים וסבור שנדרה מן הענבים מן הענבים וסבור שנדרה מן התאנים ה"ז יחזור ויפר:

דף פז.

מתני' כגון דאמרו לו נדרה בתך ואמר מופר לה ונמצא שהיא אשתו לאחר כדי דיבור אבל נמצא בתוך כדי דיבור והוא רוצה אף בהפרת אשתו אף על פי שלא חזר והפר לה הויא הפרה ואי אמרו לו סתם נדרה אשה בביתך וסבור שנדרה בתו והיפר ונמצא שאשתו נדרה אע"פ שלא נמצא אלא לאחר כדי דיבור הרי זה מופר והוא שרוצה גם בהפרת אשתו וכן הלכתא:
אמרה קונם תאנים וענבים אלו שאיני טועמת קיים לתאנים כולו קיים הפר לתאנים אינו מופר עד שיפר אף לענבים אמרה קונם תאנים שאיני טועמת וענבים שאיני טועמת הרי אלו שני נדרים:

דף פז:

*א"ר חייא בר אבא זו דברי ר' ישמעאל ור' עקיבא אבל חכמים אומרים מקיש הקמה להפרה מה הפרה מה שהפר לא הופר אף הקמה מה שקיים לא קיים תניא חומר בהקם מבהפר ובהפר מבהקם *חומר בהקם שהשתיקה מקיימת ואין השתיקה מבטלת קיים בלבו קיים הפר בלבו אינו מופר קיים אינו יכול להפר היפר אינו יכול להקם אשכחן חומר בהקם חומר בהפר מאי היא א"ר יוחנן נשאלין על ההקם ואין נשאלין על ההפר:
*בעי *רבא קיים ליכי קיים ליכי ונשאל על ההקמה הראשונה מהו תא שמע דאמר *רבה אם נשאל על הראשונה השניה חלה עליו והיכא דא"ל קיים ליכי שעה ולא עוד אלא

אפילו לא אמר קיים ליכי אלא א"ל מופר ליכי לאחר שעה כמאן דקיימיה שעה הוא וכיון דקיימו קיימו ולא מצי למיפר לעולם:
*יודע אני שיש נדרים אבל איני יודע שיש מפירין יפר יודע אני שיש מפירין אבל אינו יודע שזה נדר רבי מאיר אומר לא יפר וחכ"א יפר:

דף פח:

*ונדר אלמנה וגרושה יקום עליה כיצד אמרה הריני נזירה לאחר ל' יום אע"פ שנשאת בתוך שלשים יום איני יכול להפר

דף פט.

*נדרה והיא ברשות הבעל מיפר לה כיצד אמרה הריני נזירה לאחר שלשי' יום אע"פ שנתאלמנה או נתגרשה בתוך שלשים *ה"ז מופר נדרה בו ביום ונתגרשה בו ביום החזירה בו ביום אינו יכול להפר זה הכלל כל שיצאת לרשות עצמו שעה א' אינו יכול להפר: קונם שאיני נהנית לאבא ולאביך אם עושה אני על פיך שאיני נהנית לך אם עושה אני ע"פ אבא וע"פ אביך ה"ז יפר:

דף פט:

תניא קונם שאיני נהנית לאבא ולאביך אם עושה לפיך שאיני נהנית לך אם עושה אני ע"פ אבא וע"פ אביך ר' נתן אומר לא יפר וחכ"א יפר נטולה אני מן היהודים אם אהא משמשתך ר' נתן אומר לא יפר וחכ"א יפר והלכתא כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דסתם מתני' ומחלוקת בברייתא היא והלכה כסתם ועוד דסוגיין בריש פרקא בענין אם ארחץ ואם לא ארחץ אליבא דרבנן שייכא ואע"ג דאמרי' ההוא גברא דאמר תיתסר הניית דעלמא עלי אי נסיבנא איתתא כי לא תנינן הלכתא רהיט בגפא ותובליא ולא אימצי למיתנא אתא ר' אחא בר רב הונא ושבשיה ואינסביה אתתא *ואתא לקמיה דרב חסדא אמר רבא מאן חכים למיעבד כי הא מילתא אלא רב אחא בר רב הונא דגברא רבה הוא וקסבר דכי היכי דפליגי רבי נתן ורבנן בהפרה פליגי נמי בשאלה דשמעת מינה דעבד עובדא כר' נתן ההיא לא מכרעת דרבא שבחוהי שבחיה משום דעבד הכי לאפוקי נפשיה מפלוגתא ולאו למימרא דהלכה כר' נתן ועוד דרב (א) פפא אמר מחלוקת בהפרה אבל בשאלה ד"ה אין חכם מתיר אא"כ חל הנדר וקא פסקי רבוותא (ב) כוותייהו תניא

קונם שאיני נהנה לפלוני ולמי שאשאל עליו נשאל על הראשון אותו פלוני ואחר כך נשאל על השני אותו חכם:

דף צ:

בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובתן האומרת טמאה אני לך השמים ביני לבינך ונטולה אני מן היהודי' חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה אלא האומרת טמאה אני לך תביא ראיה לדבריה השמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה נטולה אני מן היהודים יפר חלקו ותהא משמשתו ותהא נטולה מן היהודים:

דף צא.

אמר רב פפא בדיק לן רבא אשת כהן שנאנסה יש לה כתובה או אין לה כתובה כיון דאונס לגבי כהן כרצון לגבי ישראל דמי אין לה כתובה או דילמא מצית אמרה ליה אנא הא חזינא *וגברא הוא דנסתחפה שדהו ואמרינן עלה מתניתין היא האומרת טמאה אני לך יש לה כתובה במאי עסקינן אילימא באשת ישראל ובמאי אי ברצון כלום יש לה כתובה ואי באונס מי מיתסרא על בעלה אלא באשת כהן ואי ברצון כלום יש לה כתובה מי גרעא מאשת ישראל אלא לאו באונס וקתני יש לה כתובה איבעיא להו אמרה לבעלה גרשתני מהו ופשיט רב המנונא דאמנת דאפילו למשנה אחרונה דקתני האומרת טמאה אני לך דלא מהימנא התם הוא דמשקרה דידעה דבעלה לא ידע בה אבל גבי גרשתני נאמנת דחזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה והוינן בה השמים ביני לבינך דמשנה אחרונה תהוי תיובתיה דרב המנונא והא רבא דידעה היא דבעלה ידע בה וקתני דלא מהימנא קסבר רב המנונא דהיא גופא אמרה נהי דבביאה ידע ביורה כחץ מי ידע ומש"ה משקרה והלכתא כרב המנונא דסוגיין בכולהו תנויי כוותיה וכבר פסקה רבינו הגדול בהלכות כתובות ובגיטין (א) ומדקאמר מדמי לה למתני' שמעינן מינה דנאמנת אף לענין כתובה כדין משנה ראשונה ועוד מספר כתובתה נלמוד שכך הוא כותב לה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי כדתנן בהאשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים* ומיהו איכא למידק אשמעתין הכא את אמר דכל מילתא דידע בה בעלה מהימנא דלא מחצפא ביה ודלא ידע בה בעלה לא מהימנא והתם בסוף הבא על יבמתו* אמרינן הוא אמר מינה והיא אמרה מיניה אמר ר' אמי דברים שבינו לבינה היא ונאמנת מאי טעמא היא קים לה ביורה כחץ והוא לא קים ליה ביורה כחץ אלמא במילתא דבעל לא

ידע בה מהימנא ואי ידע בה ומכחש לה לא מהימנא ומסתברא לן דפירוקא דהך קושיא דכל היכא דאתיא היא לאפוקי נפשה מבעל בטענתה אי ההיא דילה מילתא דלא קים ליה לבעל כגון דאמרה בתוך עשר אינו יורה כחץ *ובאה מחמת טענה דבעיא חוטרא לידה ומרא לקבורה כיון דהיא היא דתבעה גירושין חוששין שמא עיניה נתנה באחר ולא מהימנא ואי מילתא דידע בה בעלה היא חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה לאפוקי מיניה בטענה דשקרא אבל שמעתתא דהתם לאו על הדין ארחא איתמרא אלא אההיא דתנן* נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל וקאמרינן דהיכא דשהה עמה עשר שנים וקא אתי הוא לאפוקה משום דלא בת אולודי היא אף על גב דקאמרה איהי האי דשהאי גבך עשר שנים ולא קא מולידנא מינך הוא אם קים ליה לבעל בטענתה וידע ודאי דשקרא קא טענה עליה דינא הוא דבעל מהימן דהמוציא מחבירו עליו הראיה וליכא למימר הכא חזקה אין אשה מעיזה פניה דהא איהו הוא דמפיק לה ואיהי לא תבעה גירושין וכיון דאיהו מפיק לה הויא לה הך טענה בשאר כל תביעות דתבעה אשה מבעלה כי מפיק לה דליכא למימר בהו חזקה אינה מעיזה אבל כי לא קים ליה לבעל במילתא ואיהי קים לה אמר רבי אמי דלדידה הימנוה רבנן דלאו כל כמיניה דלאפסודה כתובה בשמא. הדין הוא פירוקייהו דהנך שמעתתא ופירוקא תריצא ומעליא הוא:

סליק פירקא וסליק מסכת נדרים בסייעתא דשמיא בריך רחמנא דסייען אמן

מר רב יהודאי ז"ל החמיר ואמר אין בנו מי שיודע להתיר מחילת נדרים ושבועות ואין בנו לשון מרפא ומשני מר רב יהודאי לא נשנית נדרים בישיבה והגאונים שאחריו נמנעו מלהתיר נדרים אלא לדבר מצוה כגון שימת שלום בין איש לאשתו וכעין ארבעה נדרים שיראה כאילו נדר טעות ולא בחרטה ודוקא בהתרת חכם החמירו אבל בהפרת בעל לא החמירו דבעל מיפר ביום שמעו בין בנדר בין בשבועה כדברי הרב אלברגלוג"י ז"ל לרבינו האי גאון ז"ל אי עבדינן קרוב לדרב אסי עבדינן דאמר א) אין חכם מתיר אלא כעין ד' נדרים דמר [רב] יהודאי גאון ז"ל כד סליק מן מתיבתא אזקוקי לשבועות לא הוה מזדקיק ומאן דבתריה הוו אמרין לית בן כח למעבד מאי דלא עבדיה מר רב יהודאי אלא מיהו כד מתרמיא מילתא דאית בה תקנתא או מצוה כגון עשיית שלום בין איש לאשתו וכגון שלמא דצבורא דכנשתא וכדומין לזאת מזדקקינן במילי דמוכחן וברירן קרוב לדרב אסי אבל פתחי כי ההוא דאתא לקמיה ב) וכדרבי שמעון ברבי וכדר' ישמעאל בר' יוסי ג) וכדביתהו דאבייי וכי ההוא דאתא לקמיה דר' אלעזר ד) וכיוצא בה לא עבדינן: